

Philológia.hu

Nyolcadik évfolyam első–második szám (2017/1–2.)

Tanulmányok

- Dankó Szilvia – Nagy Annamária Lilla – Szegh Henriette **4**
Tetten ért kreativitás.
Fordítás, újrafordítás és újraszerkesztés
- Veszelszki Ágnes **26**
Az anyaság képe a magyar blogoszférában

Kisebb közlemények

- Sipos Dániel **56**
A Facebook mint hírfilter
a 2016-os amerikai elnökválasztás tükrében
- Székely Noémi **66**
A Pokémon GO-jelenség és a kiterjesztett valóság

Filológia.hu

A Magyar Tudományos Akadémia Modern Filológiai Társaságának
lektorált online folyóirata
www.filologia.hu

Alapító főszerkesztő és a szerkesztőbizottság elnöke

Nyomárkay István

Alapító szerkesztő

Veszelszki Ágnes

A szerkesztő munkatársa

Balogh Andrea (2014-től)

A szerkesztőség elérhetősége

filologia.hu@gmail.com

A tanácsadó testület tagjai

Bañcerowski Janusz

Bárdosi Vilmos

Bárdos Jenő

Frank Tibor

Gadányi Károly

Giacomo Sciacovelli

Gósy Mária

Jászay László

Jeremiás Éva

Keszler Borbála

Kiss Jenő

Knipf Erzsébet

Kulcsár Szabó Ernő

Lukács István

Pál Ferenc

Papp Andrea

Székely Gábor

A nemzetközi tanácsadó testület tagjai

Gerhard Neweklowsky (Bécs)

Marko Jesenšek (Maribor)

Djuro Blažeka (Zágráb)

Peter Sherwood

Marko Samardžija (Zágráb)

A címlapot Greiner Balázs tervezte.

ISSN 2062-7858

A folyóiratról

A Filológia.hu a Magyar Tudományos Akadémia Modern Filológiai Társaságának online megjelenő, lektorált folyóirata.

A Modern Filológiai Társaság online folyóirata és egyben honlapja 2010 januárja óta működik (a www.filologia.hu címen). A honlapon tesszük közzé a fontosabb társasági híreket, konferenciafelhívásokat és –beszámolókat, illetve könyvismertetőket.

A folyóiratban hosszabb tanulmányok, rövidebb cikkek – kisebb közlemények, illetve recenziók kapnak helyet. A 2009-ben, 2011-ben, majd 2015-ben meghirdetett *Az év szakdolgozata* pályázat győztes munkái is felkerültek az oldalra.

Az online folyóirat előnye a papír alapúhoz képest, hogy nincs időhöz, nyomdához kötve, így folyamatosan és nagyon gyorsan lehet az új tanulmányokat publikálni.

A folyóirat nyelve alapvetően magyar, de tudományos írásokat angol, német, francia, orosz, spanyol, olasz, horvát, szerb stb. nyelveken is elfogadjunk (megfelelő nyelvi lektorálás után). Minden cikkhez magyar és angol nyelvű kivonat társul.

A cikkeket a tanácsadó testület lektorálja, csak a lektor engedélyével és ajánlásával kerülhetnek fel a cikkek az oldalra. Mivel a Filológia.hu lektorált folyóirat, az itt megjelent tanulmányok hivatalos publikációkként elfogadtathatóak.

E-mail-címünk: filologia.hu@gmail.com.

Tanulmányok

Dankó Szilvia – Nagy Annamária Lilla – Szegh Henriette

TETTEN ÉRT KREATIVITÁS. FORDÍTÁS, ÚJRAFORDÍTÁS ÉS ÚJRASZERKESZTÉS

1. Bevezetés

A fordítási tevékenységet másodlagos szövegalkotásként tartja számon a szakirodalom: a fordító nem önálló mondanivalót fogalmaz meg, hanem egy forrásnyelven írott szöveg gondolatait ülteti át a célnyelvre. Munkája közben egyaránt kötik a kezét a forrásnyelvi szöveg sajátosságai és a célnyelvi befogadók elvárásai, ám befolyásolhatja és korlátozhatja többek között a fordítás tágabb kontextusa, a fordítandó szöveg helyzete az irodalmi kánonban, a fordítási médium és saját fordítói kompetenciája is (Tourey 1995; Klaudy 2003). Jóllehet a fordítástudományban gyakran esik szó a fordító láthatatlanságáról (Venuti 1995), hozzájárulása a célnyelvi szöveg sajátosságaihoz, jelentésének formálásához és funkciójának betöltéséhez mégis tagadhatatlan.

A fordító a forrásszöveg jelentésének átültetése során nem csak olyan műveleteket hajt végre, amelyeket a nyelvi rendszerek közötti különbségek kötelezővé tesznek, hanem saját interpretációjára támaszkodva, a kontextusból merítve alakítja a célnyelvi szöveg nyelvi jellemzőit és információs tartalmát, hogy elfogadható, feldolgozható, a célnyelvi olvasó igényeinek megfelelő szöveget hozzon létre (Blum-Kulka 1986). Sok kreativitásra van szüksége akkor is, amikor a célnyelvi szokásoknak, normáknak igyekszik megfelelni, hiszen többnyire nem egyetlen helyes megoldás áll rendelkezésére, hanem több közül kell kiválasztania a legmegfelelőbbet (Klaudy 1987).

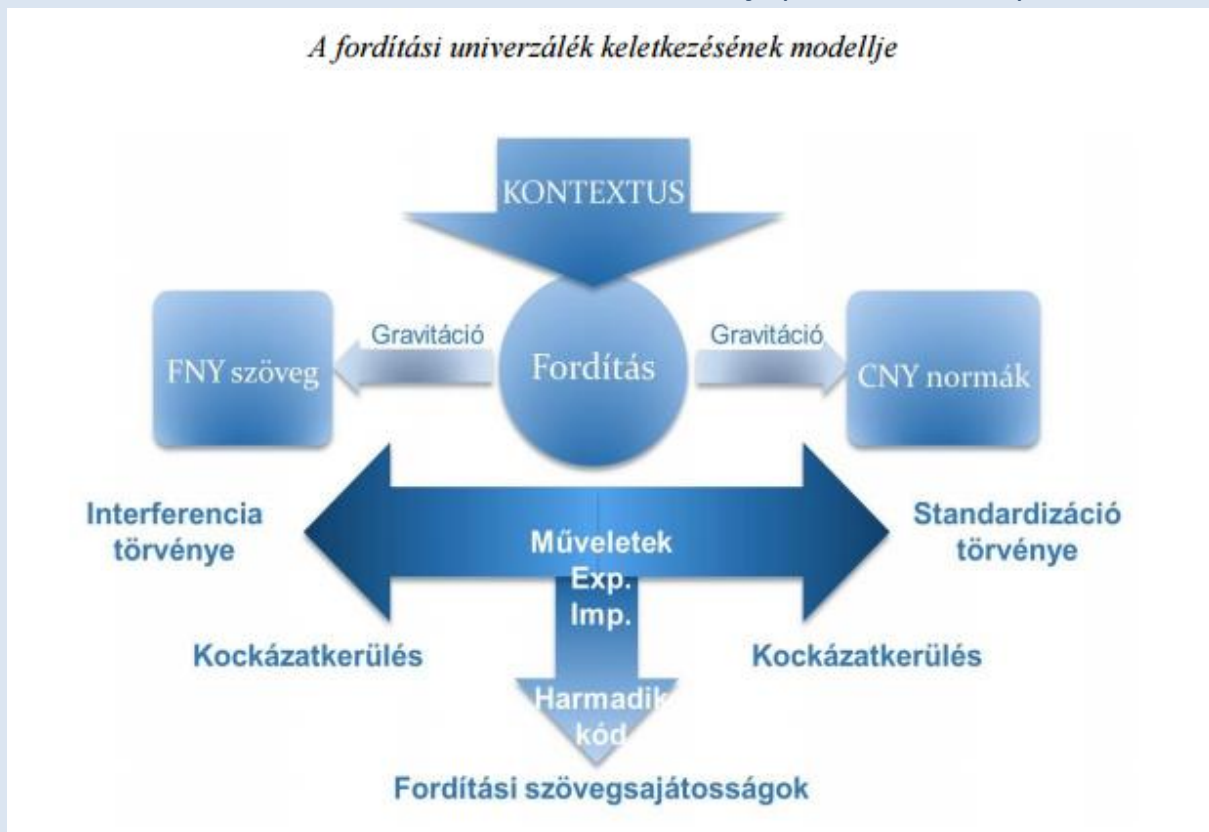
Kutatásunkban arra a kérdésre keressük a választ, hogyan befolyásolják a szöveget „alkotó” fordító műveleteit a fordítási helyzet különféle kötöttségei, milyen kreativitásra képes többszörösen „gúzsba kötve”. Ennek vizsgálatára interlingvális, intralingvális és intermediális elemzéseket végeztünk Tolkien *The Hobbit* című regényének négy magyar nyelvű könyvfordítása alapján. Mivel a fordító „kreativitása” valószínűleg leginkább az általa végzett fakultatív műveletekben nyilvánul meg, a teljes szövegállományra irányuló számítógépes vizsgálat mellett Klaudy (1997, 1999) és Robin (2014) műveleti tipológiája alapján kontrasztív szövegelemzéseket is végeztünk. Az alábbiakban a kutatás elméleti háttérének, a fordítás és kreativitás kapcsolatának, valamint az irodalmi szövegek fordításának és az újrafordítás sajátosságainak áttekintése után részletesen ismertetjük az esettanulmány módszertani háttérét és a kutatás eredményeit.

2. Fordítás és kreativitás

A fordítás, az úgynevezett „harmadik kód” a forrásnyelvi szöveg és a célnyelvi normák hatására jön létre, mégis mindkettőtől különbözik, és csak a fordításokra jellemző nyelvi sajátosságokkal rendelkezik (Frawley 1984). Halverson (2003) Frawley meghatározása alapján a fordítást két ellentétes erő, a célnyelvi és a forrásnyelvi vonzás hatása alatt zajló folyamatként képzei el. Attól függően, hogy melyik hatás erősebb – ezt elsősorban a kontextus és a kontextuális jellemzők befolyásolják – a fordításokat vagy a túlzott normakövetés (standardizáció törvénye) vagy a célnyelvi elemek szokatlan eloszlása (interferencia törvénye) jellemezheti. A fordítók a törvényeknek engedelmessé szabálykövető, normakövető vagy stratégiai explicitációval és implicitációval járó grammatikai és lexikai átváltási műveleteket hajtanak végre a forrásnyelvi szöveg célnyelvre történő sikeres átültetése érdekében. E műveletek következtében – amelyek hátterében Pym egyetlen univerzális motivációt feltételez, a kockázatkerülést – jönnek létre a fent említett nyelvi sajátosságok, azaz a fordítási univerzálék. Mindezt Robin (2014) szemlélteti az alábbi ábra segítségével.

1. ábra

A fordítási univerzálék keletkezésének modellje (forrás: Robin 2014)

A fordítás és kreativitás kapcsolatát tekintve kétféle álláspont ismert a szakirodalomban. Az egyik szerint a kreativitás csak lehetséges része a fordítás folyamatának, egyfajta választás a fordító részéről. Ezt a nézetet elsősorban azok képviselik, akik szerint a fordítás nem több, mint szavak átkódolása egyik nyelvről a másikra. Ezzel szemben a másik, globális megközelítés azt állítja, hogy a fordítás önmagában véve kreatív tevékenység (O’Sullivan 2003), hiszen nemcsak egy-

szerűen egy szöveg másik nyelvre történő átültetéséről beszélünk, hanem az eredeti üzenet sikeres közvetítéséről is. Ráadásul a forrásnyelvi szavak, kifejezések célnyelvi megfelelőinek megtalálása és kiválasztása gyakran nem is olyan egyszerű feladat (Gui 1995). Így amikor nem kínálkozik azonnal kézenfekvő, Jääskeläinen (2012) szóhasználatával „ready-made” megoldás, vagyis amikor a fordító nyelvi okokból nem tud, illetve valamilyen nem nyelvspecifikus okból nem akar szó szerint fordítani, akkor kognitív problémamegoldó módszerekhez folyamodik: a nyelvi szabályoknak, normáknak történő, előre meghatározott megfelelésektől elszakadva kreatív stratégiákat alkalmaz, azaz stratégiakövető műveleteket hajt végre.

A megkülönböztetés kreatív és „gépies” fordító között már Levy 1963-as cikkében is megtalálható. Előbbi az eredetitől a fordításig vezető úton képes elképzelni az általa kifejezett valóságot, és a sorok között olvasni, míg utóbbi csupán gépiesen észleli a szöveget, és nem jelentéseket, hanem szavakat fordít. Ballard (1997) a kettő ötvözetét feltételezi, amikor azt állítja, hogy a fordítók igyekeznek szó szerint fordítani, de néha el kell térniük ettől a megoldástól: minden ilyen eltérést kreatívnak minősít. A valóság azonban talán jobban hasonlít Rydning (2004) véleményéhez, amely szerint minden fordítás előre meghatározott megfelelések és kreatív kalandozások keveréke. Neubert (1997) egyértelműen a globális irányzat mellett kötelezi el magát, amikor azt állítja, hogy mivel a fordítás nem a semmiből jön létre, hanem a forrásnyelvi szöveg szemantikai mintázata alapján szövi őket a fordító a célnyelv formai, strukturális és szintaktikai fonalaiból, továbbá mivel a célnyelv eszközei nem azonosak annak a nyelvnek az eszközeivel, amelyen az üzenet született, a fordítók nem is tudnak nem kreatívak lenni, amikor egy régi üzenetet újra kell kódolniuk.

A globális megközelítés általános jellegénél fogva több változót is figyelmen kívül hagy, amelyek mind hatással vannak a fordítás kreatív jellegére: így például a szövegtípust, valamint a fordító tapasztalatát, kompetenciáját is (Hewson 2006). L. F. Holst (2010) Schjoldager mikrostratégiai taxonómiája (2008) és Nord szövegtípus-kategóriái (2005) alapján megalkotott kreativitásmodellje segítségével vizsgálja a kreativitás jelenlétét négy különböző típusú szövegben. Kutatása során összesen 11, dánról angolra fordított újságcikket, hirdetést, turisztikai és műszaki szövegeket vetett alá kontrasztív elemzésnek. Az eredmények alátámasztották feltevését, amely szerint a szöveg típusa nagymértékben befolyásolja, mennyire lehet kreatív egy adott fordítás. Az újságcikkek és hirdetések informatív természetükből kifolyólag inkább forrásnyelv-orientáltak, a tartalom nyers visszaadására törekednek, következképpen kevesebb teret kap, szinte csak a címek fordításában jelenik meg a fordító kreativitása. Ezzel szemben a turisztikai szövegek, köszönhetően a kulturális referenciáknak, jóval színesebbek, így igyekeznek megfelelni a befogadó kultúrának és a közönség elvárásainak. A műszaki szövegek közös jellemzője, függetlenül a képviselt tudományterülettől, a magas szintű szaktudás és a terminológia. Az objektivitást a kreativitás szinte teljes hiánya, a tartalomra és a szakszavak helyes használatára való fókuszálás biztosítja.

A fordítási kompetenciára történő első utaláshoz egészen Wilssig kell visszamen-
ni (1976), aki három összetevő, a forrásnyelvi befogadási kompetencia, vagyis
az olvasás és megértés, a célnyelvi produktív kompetencia, azaz az írás, illetve
az úgynevezett szuperkompetencia, az üzenet közvetítésének képessége a for-
rásnyelvi és célnyelvi kultúrák nyelvi rendszerei között, egységeként határozza
meg azt. Koller (1979) definíciója szerint a fordítási kompetencia a két nyelven
szerzett nyelvi kompetenciák együttes alkalmazásának képessége. Harris a fordí-
tási kompetenciát a kétnyelvű gyermekek „természetes fordításához” hasonlítja.
Ők, éppúgy, mint a fordítók, a két nyelv ismeretén kívül rendelkeznek egy har-
madik, univerzális kompetenciával is, az A-ról B nyelvre, illetve B-ről A nyelvre
való fordítás kompetenciájával (Harris 1976). Hewson (1995) kulturális és szak-
mai elemekkel egészíti ki a fentieket, ahol a szakmai rész a megfelelő szótárak-
hoz és adatbázisokhoz való hozzáférést és azok használatát, valamint a szöveg-
szerkesztő programokra vonatkozó gyakorlati tudást jelenti. Pym 2003-as cikké-
ben a fordítási kompetencia két összetevőn alapuló, minimalista definícióját adja.
Az egyik összetevő az a képesség, amelynek segítségével egy forrásnyelvi szö-
vegre egynél több lehetséges célnyelvi szöveget tudunk létrehozni, a másik pedig
az, hogy ebből a több lehetőségből gyorsan és meggyőződéssel tudjuk kiválasz-
tani azt az egyet, amely végül bekerül a végleges változatba (Pym 2003: 489). A
PACTE kutatócsoport 1977 óta végez a fordítói kompetenciára irányuló kutatáso-
kat. Ők alkották meg a mindezidáig talán legátfogóbb, holisztikus modellt, amely
szerint a fordítási kompetencia, azaz a „fordításhoz szükséges tudás alapjául
szolgáló rendszer” a következő hat alkompetenciából áll: stratégiai alkompeten-
cia, fordításelméleti ismeretek alkompetenciája, instrumentális alkompetencia
(eszközhasználat), nyelvi kompetenciák (mindkét nyelven), nyelven kívüli isme-
retetek és pszichofiziológiai alkompetencia, azaz „kognitív és attitűdbeli elemek
különböző típusai és pszichomotoros mechanizmusok: memória, észlelés, figye-
lem, érzelem; intellektuális kíváncsiság, kitartás, fegyelem, képesség, kritikus
gondolkodás; kreativitás, logikus érvelés képessége, elemzésre és szintézisre
való képesség” (2003: 5).

Jól látszik, hogy az idő előrehaladtával és a fordítástudomány fejlődésével egyre
szélesebb körű ismereteket várunk el a fordítóktól, és ma már a kreativitásnak a
kompetens fordító egyik alapvető tulajdonságának kell lennie. Tegyük azonban
hozzá, ahogyan Knittlova (2000) is, milyen fontos, hogy a fordítói kreatitásnak
is legyenek határai: a túlzott vagy nem megfelelő „kreativitás” ugyanis árthat a
fordítás minőségének.

3. Az irodalmi szövegek fordításának kötöttségei

A fordítások többségének célja elsősorban az adott forrásnyelvi szöveg célnyelvre
történő átvitele olyan formában, hogy a célnyelvi közönség megértse. Az irodal-
mi fordítások esetében azonban kijelenthetjük, hogy nem csupán erről van szó,
hiszen az ilyen jellegű szövegek esetében nem elegendő az egyszerű tartalomát-
vitel.

Az irodalmi szövegek fordítása esetében a fordítónak további szempontokat is szem előtt kell tartania. Ilyenek többek között a célközönség nemének, korának és feltételezhető szellemi ismereteinek figyelembevétele, a műfaji sajátosságok megtartása és a honosítás-elidegenítés kérdésének eldöntése, továbbá az irodalmi fordításoknál előtérbe kerül a gyönyörködtetés szempontja is, hogy ne csak a tartalommal, hanem a szöveg formálásával is szórakoztassa az olvasót.

3.1. A gyermekirodalom fordítása

A gyermekirodalmi művek fordítására speciális feladatként tekinthetünk az irodalmi fordítások területén belül, mivel a célközönség specifikálása miatt a fent említett szempontok terén még szűkebb mozgástér marad a fordító számára. A célközönség fokozott figyelembevétele a gyermekirodalmi fordításoknál rendkívül fontos szempont.

A gyermekirodalmi művek célközönségét elsősorban gyermekek képezik. Kérdés azonban, mit jelent az, hogy gyermek. Alapvetően ebbe a csoportosításba a csecsemőtől kezdve a fiatal felnőttekig mindenki beletartozik, könnyű azonban belátni, hogy egészen más nyelvezet szükséges egy óvodásoknak szóló mese és egy tinédzsereket célzó regény között. Nem véletlen tehát, hogy a magyar – az angol és a német – terminológia megkülönbözteti a gyermek- és az ifjúsági irodalmat (német: *Kinder- und Jugendliteratur*, angol: *children's literature*, *young adult literature*).

A gyermekirodalom fontos didaktikai, társadalmi és ideológiai eszköz. Nemcsak a gyermek szórakoztatása a célja, hanem a gyermek olvasási képességeit is fejleszti. Ehhez a fordítónak olyan átváltási műveleteket kell választania, amellyel a szöveg didaktív szellemét képes átadni a célnyelvi szövegben is. Emellett a világról alkotott tudást, elveket, értékeket és az elfogadható viselkedés szabályait is közvetíti. Fontos tehát kiemelni, hogy a fordított szöveg nyelvezete nagy hatással van a gyermek nyelvi képességeinek fejlődésére (Puurtinen 1998). Irodalmi alkotásról lévén szó, a szöveg gyönyörködtető szerepének meg kell jelennie a gyermekeknek szánt szövegek fordítása esetében is, az olvasóközönséget szórakoztatnia kell a célnyelvi szövegnek is, azonban nem lehet túl bonyolult a megfogalmazásuk, hiszen tekintettel kell lenniük a célközönség felfogóképességének hatáira.

A honosítás-elidegenítés kérdésköre állandó jelenség az irodalmi fordítások esetén. Christiane Nordnál (1997: 103) is az olvasható, hogy a felnőttirodalomra inkább az elidegenítés, a gyermekirodalomra pedig a honosítás jellemző. E jelenség magyarázata roppant egyszerű, hiszen honosítással az olvasó közelebb hozható a mű által megjelenített világhoz. Míg a felnőtt olvasóközönség számára nem akadály az addig ismeretlen információk befogadása, a gyermekeknél gördülékenyebb megértés és befogadás tapasztalható, ha számukra ismerős jelenségekkel találkozhatnak az olvasás során.

A gyermekirodalmi könyvekkel szemben támasztott követelmények közé sorolandó még, hogy tartalmuknak magával ragadónak kell lennie, legyen felfedezhető bennük kreativitás, kifejezőmódjuk lehetőleg egyszerű legyen, és nyelvi játékoság jellemezze őket. Mindezek a sikeres írás ismérvei, ezáltal pedig a sikeres fordítás szempontjainak is tekinthetők.

3.2. Fordítás és újrafordítás

Az irodalmi fordítások általában azzal a céllal készülnek, hogy örökéletűvé váljanak. A szöveg elöregedése persze önmagában nem teszi indokolttá az újrafordítást, hiszen ezt a szemléletet követve az eredeti műveket is időről időre újra kellene írni – bár erre is van példa.

Mindezek ellenére előfordul, hogy egy-egy fordítást az idő előrehaladtával átdolgoznak, vagy a teljes szöveget újrafordítják. A jelenség fő oka nem más, mint hogy a szövegek nyelvezete idővel elavul, sőt akár elérheti az alig vagy nehezen értelmezhető szintet is – mint például a magyar Shakespeare-fordítások –, s ezért válik indokolttá az újabb fordítás elkészítése. A másik és egyben rosszabb eset, ha azért fordítanak újra egy művet, mert az első alkalommal készített fordításban valamilyen tévedés vagy félreértelmezés szerepel, és az új változatban igyekeznek kiküszöbölni az első verzió hibáit.

Gürçağlar (2009) szerint az újrafordítás egyszerre jelöli egy korábban adott nyelvre lefordított mű ugyanarra a nyelvre történő újbóli fordításának folyamatát és a folyamat eredményét, magát az újrafordított szöveget (2009).

Antoine Berman műfordító és a fordításelmélet egyik kiemelkedő alakja a *La retraduction comme espace de la traduction* (1990: 3) című cikkében az újrafordításnak egy tágabb értelemben vett definícióját ismerteti. Eszerint az újrafordítás jelentheti egy olyan írásmű eredetiből történő fordítását, amelyet korábban egy közvetítő nyelv segítségével már lefordítottak.

Almberg újrafordításnak tekinti azt a ritka esetet is, amikor egy már lefordított szöveget visszafordítanak a forrásszöveg nyelvére (1995: 925). Ez történhet összehasonlító és javító célzattal, illetve kényszerből igen sajátos körülmények között. Előfordulhat ugyanis, hogy egy író külföldön publikálja először nem anyanyelvén írt munkáját. Évek telnek el, az eredeti kézirat elveszik, megsemmisül, ezért amikor az író saját hazájában szeretné kiadni az említett művet, forrásként csak az idegen nyelvű verzió áll rendelkezésre.

Az újrafordítások általánosan elfogadott definíciója szerint az újrafordítás egy olyan írásmű új fordítása, amelyet korábban már részleteiben vagy teljes egészében lefordítottak ugyanarra a nyelvre (Gambier 1994: 413). Az újrafordítás a 20–21. század sajátja: az 1990-es évek óta egyre több könyv lát új fordításban napvilágot. Tárgyát elsősorban szépirodalmi művek és szent szövegek képezik, de nem hiányoznak a sorból a történelmi, filozófiai művek sem. Az ilyen típusú írások újrafordítását általában pozitív jelenségnek tartják, hiszen ezáltal tovább

gazdagodik a forrásnyelvi szöveg értelmezésének sokszínűsége. Ezzel szemben a nem irodalmi, így tudományos és műszaki szövegek újrafordítása sokak szerint csupán felesleges ismétlés, ezért tanácsos kerülni (Gürçağlar 2009).

A kritikai kiadás a *Világirodalmi lexikon* meghatározása szerint „az irodalmi, illetve tudományos műnek az eredeti kézirat(ok) vagy első kiadás(ok) alapján szerkesztett, a hiteles szöveg mellett a változatokat is tartalmazó, a mű keletkezésére, ihletforrásaira, értelmezésére, utóéletére vonatkozó jegyzetekkel ellátott tudományos kiadása” (Király 1979: 703). Célja a szerző elképzeléseihez legközelebb álló, az eredetivel egyenértékű változat létrehozása. Ennek érdekében a szerkesztő javító célzattal kisebb-nagyobb nyelvi és tartalmi módosításokat hajt végre a célnyelvi szövegen, azaz újraszerkeszti azt. Az újraszerkesztés során a célnyelvi normák betartását erősítő műveletek kerülnek előtérbe, a szöveg szókinccse rendszerint gazdagodik, redundanciája csökken (Robin 2012: 72). A szerkesztő igyekszik az információtartalmat optimalizálni, ahogy ezt a szövegkritikai kiadásban is láthatjuk.

3.2.1. Az újrafordítási hipotézis

Goethe (Berman 1990 szerint) a fordítás három típusát, szakaszát különbözteti meg. Az első a tulajdonképpeni szó szerinti fordítás, amelynek célja a mű megismertetése a célnyelvi kultúrával; ezt követi az eredetit a fordító korához, nyelvéhez, kultúrájához „igazító”, továbbra is a célnyelvi olvasót szem előtt tartó szabad fordítás, majd végül a harmadik, irodalmi fordítás, amely azonban szemben az előző kettővel, az eredeti szöveg textuális és kulturális sajátosságainak visszaadására koncentrálna. Goethe szerint minden egyes újrafordítás szükségszerűen keresztülmegy ezen a három szakaszon, ebből következően egyik első fordítás sem lehet tökéletes.

Berman az újrafordítási hipotézis megalkotásakor Goethe hármass felosztása inspirálta. A kizárólag irodalmi szövegekre vonatkoztatott hipotézis szerint, amelyet Berman a *Palimpsestes* fordítástudományi folyóirat 1990-ben megjelent különszámában fejt ki részletesen, minden egyes újrafordítással javul a fordítás minősége, a fordított szöveg egyre közelebb kerül az eredeti forrásnyelvi szöveghez. Következésképpen a fordítások saját időbeliséggel rendelkeznek: múlandóak és befejezetlenek.

Múlandóak: míg az eredeti művek az idők végezetéig megőrzik aktualitásukat, addig a fordítások szükségszerűen elöregednek, hiszen egy adott kor nyelvéből, kultúrájából, ideológiájából táplálkoznak (Bensimon 1990: ix). Ez alól csupán a „nagy fordítások” kivételek, amelyek rendkívüli, az eredetivel megegyező szisztematikusságuknak, a befogadó kultúrára gyakorolt hatásuknak, valamint annak köszönhetik, hogy kiállják az idők próbáját, hogy kivétel nélkül mind újrafordítások.

Befejezetlenek: csak és kizárólag újrafordítás által válhatnak teljessé, véglegesé. Mivel az első fordítások célja a honosítás, azaz a befogadó és célnyelvi kultú-

ra közötti távolság csökkentése, a fordítókat kezdetben célnyelvi orientáltság jellemzi. Az újrafordításig eltelt idő alatt azonban a célnyelvi olvasó megbarátkozik a tőle távoli kultúrában született mű „idegenségével”, egzotizmusával, így a fordított szöveg minden alkalommal közelebb kerülhet az eredetihez, következésképp minden egyes újrafordítás jobb az azt megelőzőnél (Berman 1990: ix).

Későbbi kutatások cáfolták a hipotézist, részben azért, mert az egymást követő és egymással kapcsolatban álló újrafordításokat feltételez, és nem számol az egymástól függetlenül, gyakran szinte azonos időben keletkező újrafordításokkal, részben pedig azért, mert további vizsgálatok bebizonyították, hogy újrafordítás esetén semmi sem diktálja automatikusan és kötelezően a honosítástól elidegenítésig tartó lineáris folyamatot (Koskinen–Paloposki 2003).

4. Az esettanulmány bemutatása. Hipotézisek

Empirikus kutatásunkhoz kiválasztottunk Tolkien *The Hobbit* című regényének első fejezetéből 34 mondatból álló párbeszédészövegrészletet és az ötödik fejezetből öt versikét. Ezek vizsgálatára interlingvális, vagyis nyelvek közötti, intralingvális, nyelven belüli fordítástípusokra vonatkozó elemzést végeztünk a könyv négy magyar könyvfordítása alapján. Az intermediális elemzés a filmváltozat szinkron-, illetve feliratfordításáról külön cikkben lesz olvasható.

Az elemzések során a kutatási kérdés az volt, hogyan befolyásolják a szöveget újraalkotó fordító műveleteit a fordítási helyzet különféle kötöttségei. Vagyis milyen kreativitásra képes a fordító akár többszörösen „gúzsba kötve”?

Feltételeztük, hogy a fordító kreativitását korlátozzák a kontextuális tényezők. Az első hipotézisünk az volt, hogy minél több tényező köti a fordító kezét, annál kevesebb kreativitásra képes. A korábban ismertetett szakirodalom tükrében a fordító számos lehetséges megoldásból a legkevésbé kockázatosot választja ki. A kreativitás pedig kockázatos, hiszen a befogadói oldal, vagyis az olvasók tudásszintjéhez, elvárásaihoz kell illeszteni. Ha mégis kockáztat a fordító, akkor elképzelésünk szerint a kreativitás elsősorban explicitációs műveleteken keresztül valósulhat meg.

Mivel négy szövegváltozatot tekintettünk át, és ezek időben is jól szétválnak, vizsgálhatónak véltük az újrafordítási hipotézist. Azaz bizonyítható-e, hogy az újrafordítások során a szöveg közelebb kerül az eredeti forrásnyelvi szöveghez?

4.1. Az eredeti regény és a fordítások

J. R. R. Tolkien a *The Hobbit* című regénye 1937. szeptember 21-én jelent meg Londonban, 1500 példányban. A könyv, amelyet maga a szerző illusztrált fekete-fehér rajzaival, olyan sikeres volt, hogy decemberre minden példány elfogyott. A hobbit történetét azóta több mint ötven nyelvre fordították le. Tolkien eredetileg

meseregénynek szánta könyvét, így nem meglepő, hogy az első magyar, Szobotka Tibor és Tófalusi István által készített fordítás is a kicsikhez szólt. A *babó* 1975-ben jelent meg a Móra Könyvkiadó gondozásában.

Tolkien további műveit, így a *The Hobbit* folytatását, *A Gyűrűk Urát* és annak háttérmitológiáját feldolgozó regényeket több, egymástól függetlenül dolgozó fordító fordította magyarra, így a terminológia, különös tekintettel a tulajdonnevekre, állandó jelzőkre és a gyakran visszatérő kifejezésekre korántsem volt egységes. Ezért a 2002-ben megalakult Magyar Tolkien Társaság úgy döntött, hogy a tolkieni fordítási irányelvekhez való közelítés első lépéseként, együttműködve a korábbi kiadás verseit fordító Tófalusival, 2006. április 21-én a Ciceró gondozásában megjelenteti *A babó* szövegkritikai változatát, *A hobbit* címen. Az irányelveket a nevek fordításához a Tolkien által készített *Guide to the Names in The Lord of the Rings* tartalmazza. A szerző utasításai szerint az útmutatóban nem említett neveket a fordítóknak változatlanul kell hagyni, kivéve, természetesen azoknak a ragoknak a szóhoz illesztését, amelyet az adott célnyelv nyelvtani szabályai megkövetelnek. Az irányelvek egy másik csoportja a tolkieni mitológiai háttérre vonatkozik. Gyakran előfordult ugyanis, hogy az adott művek fordítói nem ismerték ezt a tágabb értelmezési keretet, ezért a szerző szándékának nem megfelelő fordulatokat használtak, esetleg félreértelmezték a szöveget.

Ugyanezen indok szerepel motivációként a 2002-ben megjelent, a Tolkien Társaság munkatársa, Tallián Balázs által készített műkedvelő újrafordítás esetében is. 2013 októberében, a *The Hobbit* megjelenésének 75. évfordulója alkalmából, az Európa újra kiadta a regényt Gy. Horváth László és N. Kiss Zsuzsa (versbetétek) tolmácsolásában. Ebben a műfordítók az Európa és a Tolkien Társaság által *A Gyűrűk Ura* 2008-as kiadásában megadott terminológiát használták.

4.2. A kutatás módszerei

A kutatás kvantitatív és kvalitatív részből állt. A kvantitatív részt gépi statisztikai elemzéssel, számítógépes szövegelemző programmal a WordSmith Tools segítségével végeztük. Ennek során a program kiértékelte az eredeti szöveg és a fordított szövegváltozatok terjedelmét, a mondatok számát és a szótípus/szövegszó (type/token) arányát. A kapott statisztikai adatok kiértékelése rávilágított a szövegek közti lexikai, stilisztikai különbségekre.

A fordítások kvalitatív elemzése egyéni munkában történt a kiosztott fordítási szövegeken. Az elemzéskor több szempontot ötvöztünk: a Klaudy-féle lexikai és grammatikai átváltási műveleteket (Klaudy 1997) és Robin hármas explicitációs és implicitációs felosztását (Robin 2014) követtük. Kontrasztív szövegelemzésnek vetettük alá a szövegrészleteket, és azt vizsgáltuk, milyen implicitációs vagy explicitációs műveleteket végeztek a fordítók az újrafordításokban. Klaudy (1999) szerint „majdnem minden átváltási művelet explicitációval vagy implicitációval jár együtt”, ezért superkategóriaként határozza meg őket. Míg explicitáció során az eredetihez képest a fordító konkrétan, bővebben, addig implicitáció

során általánosabban, tömörebben adja vissza a FNY szöveg értelmét a CNY szövegben. Ezután az átváltási műveleteket Klaudy (1999) tipológiáját követve grammatikai (grammatikai konkretizálás, felbontás és betoldás grammatikai generalizálás, lesüllyesztés és kihagyás) és lexikai (lexikai konkretizálás, felbontás és betoldás) csoportba soroltuk. Az elemzés során több olyan sajátos fordítói megoldással találkoztunk, amelyeket sem a grammatikai, sem a lexikai műveletek közé nem tudtunk besorolni, mivel elsősorban a szövegrészek kiejtésére, hangsúlyozására vonatkoztak, ezért létrehoztunk egy harmadik kategóriát, a fonetikai műveletekét. A következő lépésben Robin tipológiája segítségével meghatároztuk, hogy az adott művelet szabálykövető, normakövető vagy szerkesztési stratégiákat követő explicitáció, illetve implicitáció.

A szabálykövető explicitáció és implicitáció az a művelet, amelynek figyelmen kívül hagyása nyelvtanilag hibás célnyelvi mondatokat eredményez. A normakövető explicitáció és implicitáció tulajdonképpen megegyezik Klaudy (1999) fakultatív kategóriájával. Ebben az esetben a célnyelvi mondat akkor is helyes nyelvtanilag, ha a fordító nem végzi el az explicitációt, de nem felel meg a célnyelv nyelvhasználati normáinak, „fordítás-íze” lesz (Klaudy 1999). Robin szerkesztési stratégiai explicitáció és implicitációja Klaudy (1999) fordításspecifikus és pragmatikai explicitáció-implicitáció meghatározásának feleltethető meg. A stratégiai műveletek alkalmazását részben a forrásnyelvi és a célnyelvi olvasók háttérismerteinek különbségei és a fordító a két fél közötti kommunikáció megkönnyítését célzó törekvései, részben a fordítási folyamat sajátos jellemzői indokolják.

Tanulmányunkban csak és kizárólag normakövető és szerkesztési stratégiai explicitációra és implicitációra koncentráltunk, a kötelező, szabálykövető kategóriát elhagytuk. Bár a normakövető műveleteket is a nyelvek morfológiai, szintaktikai és szemantikai rendszerének különbségei motiválják, éppúgy, ahogy a szabálykövetőt, de előbbi esetben a fordítónak van választási lehetősége: eldöntheti, hogy végrehajtja-e az adott műveletet, vagy sem. A szabálykövető explicitáció és implicitáció esetében magától értetődő módon ez a szabadság nem adatik meg a fordítónak, következésképpen ezek a műveletek vélhetően nem tartoznak a szöveg kreatív megformálását célzó műveletek közé.

A műveleti besorolásokon túl egységes elveket dolgoztunk ki a szövegben előforduló szövegjellegzetességek azonosítására, például a nevek magyarítására, a szórendi változtatások elbírálására (ha stilisztikai okból került rá sor) és az írásjelek módosítására. Meghatároztunk egy további műveleti kategóriát, a fonetikai konkretizációt, ami a célszövegben előforduló kiejtésbeli eltérések, például selypítés statisztikai rögzítését jelentette. Ez a kategória hozzájárult a kreativitás méréséhez, hiszen az újszerű megoldások éppen a hagyományos kategóriák fölött érzékelhetőek. Az objektív értékelésen túl szükség volt némi intuícióra a kreatív megoldások azonosításához. A kapott adatok megbízhatóságát biztosítandó kettős kódolást végeztünk. Az univerzálék szellemében megvizsgáltuk, milyen kötöttségek jellemzik a kreatív nyelvi megoldásokat. Ezek lehetnek nyelvi lelemények a forrásnyelvi és a célnyelvi szövegben. A megfeleltetés két irányban történhetett: ha a forrásnyelvből kimaradt valamely érték, az kreatív veszteség lett, amikor a célnyelven hozzáadódott valamilyen nyelvi furfang, az kreatív nyereséggé vált.

5. Az eredmények bemutatása

Az alábbiakban a kutatás eredményeit mutatjuk be, az elemzés menetét követve. Előbb a számítógépes vizsgálat adatai következnek, majd a kontrasztív szövegelemzés eredményeit ismertetjük. Az adatok áttekintését táblázatok segítik.

5.1. Számítógépes elemzés

A vizsgálatot gépi statisztikai elemzéssel kezdtük, amelynek során összevetettük a szövegek terjedelmét, a mondatok számát, valamint a szövegszó/szótípus (type/token) arányát. Ebből következtethetünk az újrafordítások során alkalmazott fordítói műveletek számára, valamint segítségével nagyobb szövegrészek esetleges betoldása, illetve kihagyása is egyértelműen kimutatható. Az eredményeket az 1. táblázat foglalja össze.

1. táblázat
A számítógépes elemzés adatai

Statisztikai adatok	Eredeti	Babó	Kritikai	Európa	Tallián
Szövegszó	96070	79752	78282	71516	73779
Szótípus	6222	18373	18313	17482	15532
Standard arány	40,45	59,97	60,25	60,85	57,37
Mondatok száma	5942	5866	5497	5940	6135
Szavak aránya	16,17	13,60	14,24	12,04	12,03

Az adatok azt mutatják, hogy a mondatok száma közel azonos az eredetiben és a fordításokban, ám ezekben a mondatokban az angol jóval több szót használ, mint a fordítások bármelyike. A számadatokat az angol és magyar nyelv közötti rendszerbeli különbségekkel magyarázhatjuk. Az angol nyelvben ugyanis – analitikus jellegéből következően – nagy számban szerepelnek olyan funkciószavak, amelyeket a magyar szintetikus nyelvként rendszerint toldalékokkal fejez ki.

A szótípus/szövegszó (type/token) arány, azaz az összes szövegszó és a különböző szóalakok aránya a korpusz lexikai változatosságának mutatója. Ez a mutató a szógazdagságot, a szóismétléseket méri. Minél magasabb a szótípusok aránya az összes szó számához képest, annál magasabb a fordítások lexikai változatossága. A fordítások százalékban kifejezett szótípus/szövegszó standardizált aránya 57,37% és 60,85% között mozog, ami jóval magasabb az angol eredeti 40,45%-nál. Tehát minden magyar szövegváltozatban hasonló stratégiát alkalmaztak a fordítók, igyekeztek lexikailag színesíteni a szöveget. A lexikai változatosság többnyire összefüggésben áll az ismétléskerülési stratégiával, így közvetett módon a kreativitással is. Amikor a fordító egyszerű szóismétlés helyett

igyekszik újabb és újabb szinonimát kigondolni, ezzel egyre magasabbra emeli a szótípus/szövegszó arányt, vagyis annál változatosabb lesz a szöveg szókészlete. A kreativitás feltáráshoz azonban a számokon túl meg kell vizsgálni, hogy a fordítói leleményesség milyen nyelvi eszközzel, milyen fordítási művelet során ölt formát.

5.2. Kontrasztív szövegelemzés

A statisztikai elemzést követően kontrasztív szövegelemzésnek vetettük alá a szövegrészleteket, amely során azt vizsgáltuk, milyen műveleteket végeztek a fordítók az újrafordításokban. Amint említettük, a kontrasztív szövegelemzés az angol eredeti regény első fejezetének 34 találmára kiválasztott mondatát és az ötödik fejezet verseit, valamint azok magyar fordításait összevetve, áttekinti a fordítók által az egyes fordításokban használt műveleteket, és feltárja, hogy az egyes szövegfajtákra jellemző megszorítások, kötöttségek mekkora teret engednek a fordítói kreativitásnak.

2. táblázat
A szövegrészletek szavainak száma

Eredeti	Babó	Kritikai	Európa	Tallián
553	482	481	555	481

A 2. táblázat a vizsgált szövegrészek szavainak számát mutatja be. Az eredeti, angol nyelvű szöveg 553 szavához a legközelebb az Európa Kiadó fordítása áll 555 szóval, és egyben ez a leghosszabb is a négy vizsgált fordítás közül. Annak ellenére, hogy a magyar nyelvet általában terjedelmesebbnek titulálják, a kiválasztott szövegrészlet ennek ellenkezőjére ad példát, hiszen *A babó*, a szövegkritikai kiadás és Tallián Balázs fordítása egyaránt kevesebb szószámú, mint Tolkien művének adott részlete. Erre többek között az is magyarázatként szolgál, hogy míg a magyar nyelv az agglutináló nyelvek közé sorolható, az angol a flektáló nyelvek csoportját erősíti, amelyekben az egyes toldalékok nem a szótőhöz csatolva, hanem a toldalékolni kívánt szó elé vagy után kerülnek.

Érdekes jelenség azonban, hogy egy forrásnyelvi szöveg különböző fordításai eltérő szószámúak lehetnek: míg a három másik magyar szöveg terjedelme megközelítőleg azonos, addig az Európa Kiadó fordítása jóval hosszabb, csaknem eltűnik a nyelvek közötti átvitel miatti evidens különbség. Ez a jelenség pedig arra vall, hogy az Európa Kiadó fordítása kifejtettebb a másik háromnál. A szavak száma a fordító kreativitására utalhat, hiszen azt nem nyelvi kötöttség okozza, hanem a szabad fordítói stílus, az opcionális műveletek végrehajtásának dinamikája – ezt mutatja a későbbiekben a műveletek elemzése is. Alapvető feltételezés, hogy minél hosszabb egy szöveg, annál több benne az explicitáció, vagy annál kevesebb az implicitáció, illetve ezek kombinációja. Mivel azonban az explicitáció és az implicitáció egyaránt magában hordozhatják a kreativitás lehetőségét, nem jelenthetjük ki, hogy a nagyobb szószám feltétlenül nagyobb krea-

tivitást is jelent, ahogy az egyforma és közel egyforma szószámú fordítások (Tallián-féle, A babó, szövegkritikai kiadás) sem vonják egyértelműen maguk után, hogy az adott szövegrészletek kreativitása egyforma szintű.

3. táblázat
Grammatikai és lexikai fakultatív műveletek a fordításokban

	Összes	Grammatikai	Lexikai	Fonetikai
Babó	185	97	88	0
Kritikai	205	98	96	11
Európai	275	155	118	2
Tallián	250	134	112	4

A 3. táblázat a vizsgált szövegrészletekben található fakultatív műveletek számát mutatja be. Kijelenthetjük, hogy minden fordításban a grammatikai műveletekből található a legtöbb, ezek közül pedig mindegyik fordítás esetében a betoldás, a kihagyás és a csere volt a leggyakoribb. A *babó*ban jóval kevesebb fakultatív művelet található összességében, mint a másik három fordításban. Valószínűsíthető, hogy ennek szintén a fiatal célközönség az oka, a fordító a lehető legkönnyebb megértés érdekében igyekezett egyszerűen fogalmazni és követni a forrásnyelvi szöveget. Az alábbiakban grammatikai betoldásra láthatunk példákat:

- (1) *What a lot of things you do use Good morning for! said Gandalf.* (Tolkien)
 (1a) *Hogy te mi mindenre nem használod ezt a jóreggelt! – mondta Gandalf.*
 (Európa)

A fordító, annak ellenére, hogy nem kötelező, mégis betoldja a mondatba a mutató névmást. Célja a nyomatékosítás, de ezzel egyidőben még szokatlaná és így játékossá is teszi általa a helyzetet: a mutató névmások általában dolgokra, személyek, tulajdonságra, mennyiségre mutatnak rá, a *jóreggel* azonban egyik kategóriába sem tartozik.

- (2) *Voiceless it cries...* (Tolkien)
 (2a) *Hangja nincs, de rivall...* (Babó)

A fordító a szöveg logikai követhetőségének megkönnyítése érdekében betoldja a *de* kötőszót, tehát egyértelműsít, mivel tartalmát tekintve a szöveg két egymással ellentétes dolgot hasonlít össze. Bár a fordító írhatta volna úgy is, mint az angol eredeti (*hangtalanul rivall*), mégis a két tagmondatos megoldás mellett döntött, talán azért, mert így a kötőszóval hangsúlyt is adhat az ellentétnek.

A következő példák (3) az ugyancsak gyakori grammatikai cserébe tartozó műveleteket illusztrálják.

- (3) *Slays king, ruin towns,
And **beats** high montains down.* (Tolkien)
- (3a) *Várost dönt, elveszejt királyt,
Sok magas hegyet földbe **vájt**.* (Európa)

Az angol mondat jelen idejű igéje helyett a fordító a magyarban múlt időt használ. Ennek stilisztikai okai vannak: a *királyt* hívrímre a *váj* múlt idejű alakja a megfelelő válaszrím.

- (4) *Make **you** late for dinner!* (Tolkien)
- (4a) ***Lekéssük** miatta az ebédet!* (Babó)

Az angol általános alany az egyes szám második személyű *you*. A magyarban ennek a többes szám második személy felel meg, így a fordító a nyelvek különbözősége miatt az alany számának és személyének megváltoztatása mellett döntött. Az alábbi példák a grammatikai kihagyást mutatják be:

- (5) *We are plain quiet folk **and** have no use for adventures.* (Tolkien)
- (5a) *Egyszerű, békés népek vagyunk mi, semmi kedvünk holmi kalandokhoz.*
(Európa)

Az Európa kiadásában a fordító élt a grammatikai kihagyás lehetőségével, hiszen a magyarban nem kívánkozik az *és* kötőszó két tagmondat közé, sőt tulajdonképpen, ha jobban megnézzük a tagmondatok tartalmát, inkább ok-okozati viszony áll fenn közöttük, mint egyszerű mellérendelés.

A leggyakrabban használt műveletek mellett szeretnénk kiemelni a grammatikai konkretizáció egy kiemelkedő példáját, amely a fordításban használt kreatív elemek számát is növeli. Az Európa Kiadó fordításában az olvasó számára feltűnhet, hogy Bilbó Gandalfal történő találkozásakor először letegezi a mágust, majd távolságtartása hangsúlyozásaként magázásra vált. Később, miután kiderül, hogy ismerik egymást, rögtön visszatér a tegező formához, és azt meg is őrzi egészen a könyv végéig.

- (6) *You might try over The Hill or across The Water.* (Tolkien)
- (6a) ***Próbálkozzék** talán a Domb megett vagy a Vízen túl.* (Európa)
- (7) *If you have a pipe about you, sit down and have a fill of mine!* (Tolkien)
- (7a) *Ha van **pipád**, **ülj** csak le, és **töltsd** meg az enyémből!* (Európa)

De hogy is van ez tulajdonképpen az angolban? A magyarázatért egészen a 13. századig kell visszamenni. Az óangolban a *thou*-t még tegező és magázó értelemben használták. Négy évszázaddal később a családtagok és azon személyek megnevezésére szolgált, akik a hierarchiában a beszélőnél alacsonyabb szinten helyezkedtek el. A magasabb osztály tagjaival való kommunikációban a *ye* többes számú alak volt használatos. A 18. századra azonban a *thou* kihalt, helyette mindenkire a *you*-t kezdték használni. Vagyis a közhiedelemmel ellentétben az angol magázó nyelv (sz. n. 2010).

A következőkben a lexikai műveletekre láthatunk példákat, amelyek közül a leggyakoribb műveletek a lexikai kihagyás, betoldás és konkretizáció volt.

(8) *Gnaws iron, bites steel;
Grinds **hard** stones to meal.* (Tolkien)

(8a) *Vasat csócsál, acélt ropogtat,
Fogával követ is kikoptat.* (Európa)

A fenti példában a fordító nem fordítja a *hard* szót magyarra. Ennek egyik oka az, hogy próbál helyet szorítani a *kikoptat* szónak, ami a rím szempontjából tökéletes választás, de a *nehéz* vagy *kemény* szavak bármelyikének betoldásával már túl hosszú lenne a verssor a megfelelő ritmusképlethez. Választását minden bizonnyal megkönnyítette az is, hogy a *kő* szó mellett szinte teljesen felesleges ennek a jelzőnek a használata.

(9) ***Let me see**, I don't think I know your name?* (Tolkien)

(9a) *Hiszen **jószerivel** a nevedet sem tudom.* (Babó)

A példában jól látható, hogy az angol szöveg első tagmondata a magyar fordításban nem szerepel. Habár a fordításban található egy betoldott kifejezés *jószerivel*, ez nem az angol kihagyott tagmondat fordítása, feltehető azonban, hogy ezt a kihagyást hivatott kiegyensúlyozni. A betoldott kifejezés azonban remek választás, hiszen annak ellenére, hogy kissé régies szófordulattal állunk szemben, a mesékben gyakran visszaköszön, így a fiatal olvasóközönség számára sem ismeretlen. Az alábbi példák jól illusztrálják a lexikai betoldást:

(10) *"Good morning!" said Bilbo, and he meant it.* (Tolkien)

(10a) *Jó reggel! – mondta Bilbó, és **komolyan** is gondolta.* (Európa)

Az angol mondatot kizárólag betoldással lehet magyarra fordítani. Lehetőségként felmerülhetett volna az *úgy is/így is* grammatikai elemek valamelyikének használata, de a *komolyan* betoldásával a fordító még erősebbé tette Bilbó jókívánságainak értékét.

(11) *But Gandalf looked at him from under long bushy eyebrows that stuck out further than the brim of his **shady hat**.* (Tolkien)

(11a) *De Gandalf csak ránézett hosszú, bozontos szemöldöke alól, mely messzebb nyúlt, mint **árnyat adó** kalapjának karimája.* (Babó)

A fenti példában szereplő *shady hat* szerepelhetett volna A babóban is abban az egyszerű formában, ahogy az Európa Kiadó fordításában szerepel: *árnyas kalap*. A fordító mégis egy másik megoldás, az *árnyat adó* kifejezés mellett döntött, amely szebb és választékosabb, továbbá feleleveníti az olvasó számára a meleg nyári napok és velük a hűsítő árnyék hangulatát. Az *árnyas* szó fölött hamarabb elsiklik az olvasó, az *árnyat adó* kifejezés azonban megragadja az ember képzeletét. A fordító mindezzel a fordítás kreatív oldalát támogatja. A következő példák a lexikai konkretizációt illusztrálják:

- (12) *Then Bilbo **sat down** on a **seat** by his door, crossed his legs, and blew out a beautiful grey ring of smoke that sailed up into the air without breaking and floated away over The Hill.* (Tolkien)
- (12a) *Azzal Bilbó **letelepedett** egy **lócára** az ajtó mellé, keresztbe vetette a lábát, és fújt egy szép szürke füstkarikát, amely épen, sértetlenül vitorlázott fel a levegőbe, és elbillegett a Domb fölé.* (Európa)
- (12b) *Ezzel Bilbo **leült** egy **lócára** az ajtaja előtt, keresztbe vetette a lábát, és gyönyörű füstkarikát fújt, amely kör alakban szállt fel a levegőbe, és ellebegett a Domb felett.* (Babó)

Az Európa Kiadó fordítása egy mondatban két konkretizációt is használ: az általános jelentésű *sat down* és *seat* helyett konkrétabb és nagyobb stilisztikai értékkel bíró szavakat használ: *letelepedett*, *lóca*. A *lóca* megjelenik *A babó* fordításában is. Az egyik jelenségre a magyar nyelv igen változatos, különböző jelentésárnyalatokat kifejezni képes igekészlete ad lehetőséget. A két szó tökéletesen harmonizál egymással, hiszen letelepedni, kényelmesen elhelyezkedni leginkább egy hosszú, ágyszerű bútordarabon lehet. A fordító által használt szavak jobban illeszkednek a könyv „mesevilágába”, mint angol eredetijük.

- (13) *What has roots as nobody sees* (Tolkien)
- (13a) *Gyökere van, de szenki sze látja* (Tallián)
- (13b) *Gyökere a föld alatt van* (Babó és Kritikai)
- (13c) *Mi az, minek gyökere lappang* (Európa)

A 13-as számú példa mondatának fordítását mindhárom fordító más művelet elvégzésével hajtotta végre. Tallián grammatikai cserét végzett (*gyökere* – *roots*), és ellentétet teremtett a tagmondatok között a *de* kötőszóval, nagyjából azonban a forrásnyelvi és a célnyelvi mondatok megegyeznek. *A babó* és a kritikai fordításban ugyanaz a lexikai cserét tartalmazó megoldás található (*nobody sees* – *föld alatt*). Az Európa Kiadó fordítása tér el legnagyobb mértékben a forrásnyelvi változattól. A lexikai csere és konkretizáció mellett stilisztikai többletet is tartalmaz találós kérdésekre jellemző bevezetésével.

4. táblázat

Fakultatív explicitációs és implicitációs műveletek a fordításokban

	Összes	Explicitáció	Implicitáció
Babó	185	121	64
Kritikai	205	138	67
Európa	275	162	113
Tallián	250	143	107

A 4. táblázatból jól látszik, hogy a fordítások explicitációs műveleteinek száma minden esetben több, mint az implicitációval járó műveletek száma, ami alátámasztja Klaudy aszimmetria-hipotézisét, amely szerint „az explicitáció és az

implicitáció nem szimmetrikus műveletek, mivel a fordítók – ha van választási lehetőségük – előnyben részesítik, és gyakrabban alkalmazzák a konkretizálás, felbontás és betoldás műveletét, mint a generalizálás, összevonás és kihagyás műveletét” (Klaudy 2004: 74).

Pym 2005-ös cikkében megpróbálja összefoglalni, hogy mi lehet a magyarázata a fordítók explicitációra való törekvéseinek: Grice kooperációs elve, a relevancia megteremtése, szakmai alárendeltség, normakövetés, kompenzáció és a feldolgozhatóság elősegítése, azaz a kockázatkerülés. A fordítók nem akarják kockára tenni sem saját szakmai hírnevüket, sem a kommunikáció sikerét (Pym 2005). Megállapíthatjuk azt is, hogy a fordítók inkább explicitációval törekcszenek a kreativitásra, bár implicitációt is végeznek, ahogyan azt a következőkben láthatjuk.

5. táblázat

A szöveg kreatív megformálását célzó műveletek a fordításokban

	Explicitáció		Implicitáció	
	Normakövető	Stratégiai	Normakövető	Stratégiai
Babó	3	7	0	0
Kritikai	0	24	0	1
Európa	1	44	1	9
Tallián	0	5	1	1

A kreatív megformálást célzó műveletek számadatait tartalmazó 5. táblázatból egyértelműen kiolvasható, hogy a műfordítók engedtek leginkább teret a kreatív megoldásoknak, azon belül is explicitáltak, azaz kiegészítették valamivel az eredeti szöveget.

Azt, hogy az implicitáció is lehet kreatív, mi sem bizonyítja jobban, mint a következő, 14-es példa.

(14) *Thirty white horses on a red hill,
First they champ,
Then they stamp
Then they stand still.* (Tolkien)

(14a) *Piros dombon harminc fehér ló
Abrakol
Dobrokol
Majd rajta a béklyó.* (Európa)

Az implicitációval járó átváltási művelet ellenére a fordítónak sikerült kreatívnek maradnia. Megőrizte a rímet, a két angol ige jelentését tökéletesen visszaadta, miközben még arra is ügyelt, hogy a magyar igék (*abrakol, dobrokol*) tükrözzék

a mesevilág hangulatát. Az *abrakol* régies szó, amely leginkább közmondásokban maradt fent, a *dobrokol* pedig kimondottan mesékben használt kifejezés.

Az explicitáció és implicitáció vizsgálatokor felmerült egy további csoport, az úgynevezett pszeudo-jelenségek csoportja. Pszeudo-implicitációnak (Robin 2014: 54) nevezzük azt, ha a fordító egy esetleg kötelező, szabálykövető műveletet szándékosan nem végez el kreatív célokból – mintha elvett volna valamit a szövegből, pedig valójában csak nem tette be az adott nyelvi elemet. Ilyen módon a kötelező jellegű, szabálykövető műveletek mégis hozzájárulhatnak a szöveg kreatív megformálásához. Példa pszeudo-implicitációra:

(15) "**Good morning!**" said Bilbo, and he meant it. (Tolkien)

(15a) **Jó reggel!** – mondta Bilbó, és komolyan is gondolta. (Európa)

A fenti, 15-ös példa remekül érzékelteti a pszeudo-implicitáció jelenségét. A magyar nyelvi szabályokat követve a fordítónak kötelező jelleggel ki kellett volna tennie a tárgyias esetet jelző *-t* ragot. Mivel a kifejezés helytelen, a fordító döntése nyelvészeti szempontból vitatható, azonban a szövegben a fenti példamondat után következő „jó-e ez a reggel, vagy nem” témára épülő szójáték az angol nyelvben kiválóan működik, annak flektáló volta miatt, így a fordító a szöveg kreatív, játékos jellegének fenntartása érdekében lemondott a helyes ragozás szükségességéről. A Tolkien Társaság Tallián-féle fordításában, illetve *A babóban* a fordító nem kockáztatta meg ezt, és mindkét fordítás esetében megtalálható a tárgyrag. A Tolkien Társaság fordításában ennek oka a fordító tapasztalatlansága lehetett, *A babóban* pedig a gyermekközönség, hiszen a grammatikai pszeudo-implicitáció értelmezése bonyolult folyamat.

A fordításokat tekintve három munka esetén megjelent a grammatikai és lexikai műveletek mellett egy speciális jelenség: a fonetikai átváltási műveletek. Ezek során a fordító a fonetikát hívta segítségül, így került a fordításokba stilisztikai nyereség, például a selypítés írásban történő megjelenítésével vagy a szereplők nevének magyarításával. Az alábbiakban a fonetikai műveletekre található néhány példa:

(16) *What has roots as nobody sees
Is taller than trees* (Tolkien)

(16a) *Gyökere a föld alatt van,
Cúca fáknál **magaszabban**.* (Kritikai)

(17) *All of them at once, said Bilbo.* (Tolkien)

(17a) *Mindent egyszerre – mondta **Bilbó**.* (Tallián)

A babó az egyetlen kivétel a vizsgált szövegek között, amelyben ilyen stilisztikai nyereség nem található. Ez – főleg a nevek magyarításának esetén – meglepő, hiszen gyermekeknek szánt műveknél ez gyakori és elvárható művelet – így tulajdonképpen stilisztikai veszteségnek, elmulasztott kreatív nyereségnek is tekinthető.

Ami a veszteségeket illeti, bármelyik fordítást is olvasta a magyar olvasó, a kutatás alapján hasonló kreatív élményben lehetett része, mint az angol olvasóknak az eredeti, angol nyelven írt regény olvasása közben. Veszteségnek számítható a redundancia, a kihagyott műveletek vagy a szó szerinti fordítás. Az alábbi példa remekül illusztrálja, milyen veszteségek érhetnek egy szöveget:

- (18) *Do you wish me a good morning, or mean that it is a good morning whether I want not; or that you feel good this morning; or that it is morning to be good on?* (Tolkien)
- (18a) – *Jó reggelt kívánsz nekem, vagy csak azt akarod mondani, hogy ez egy jó reggel, akár akarom, akár nem; vagy azt, hogy jól érzed magad ma reggel; vagy csak azt, jó, hogy reggel van?* (Tallián)
- (18b) – *Jó reggelt akarsz kívánni nekem, vagy úgy érted, jó reggel ez, akár szükségem van rá, akár nincs, vagy, hogy jól érzed magad ma reggel, vagy, hogy olyan reggel ez, amikor érdemes jónak lenni?* (Európa)

A Tallián-féle fordítás grammatikailag erősen kifejtett szöveg. Ez nehezíti a feldolgozhatóságot, és szegényíti a szókincset, így kevésbé kreatívnak tekinthető. Ezzel szemben az Európa Kiadó fordításában megmaradt a forrásnyelvi szöveg játékossága.

A fordítások kreativitása nehezen megfoghatónak tűnik. A kutatásból kiemelt idézetek azonban számos példáját mutatják be, amikor a fordítók egyszerű átváltási műveletek révén adják meg azt a nyereséget, értéket, amelyet a célnyelvi olvasóközönség kreatív megoldásként érzékel. Bár az egyes fordítási megoldások kreatív volta preferenciális, mégis kijelenthetjük, amikor nemcsak a kötelező, normakövető műveleteket végzi el a fordító, hanem további, stratégiai műveleteket is végrehajt, vagy éppen a kötelező műveletek végre nem hajtásával teremt feszültséget, az olvasó valami értéket érzékel a szövegben az eredetihez képest, ez a hozzáadott többlet pedig nem más, mint a kreativitás.

6. Összefoglalás

Tolkien *The Hobbit* című regénye és annak négy fordítása páratlan lehetőséget nyújtott számunkra, hogy négy szövegváltozaton kutassuk a nyelvi leleményeséget és a fordítók kreativitását. A kiválasztott rövid szövegrészeket elemeztük és rögzítettük a fordítói műveleteket, valamint kerestük és értékeltük az újrafordítások során tapasztalható különbségeket.

Az első hipotézisünkre vonatkozóan azt találtuk, hogy a fordító kreativitását korlátozzák ugyan a kontextuális tényezők, de a szöveg kreativitásának mértéke a fordító kompetenciájától függ. Tapasztaltabb fordítók vállalják az új, kreatív megoldások kockázatát akár saját gyönyörködésükre és még inkább a siker reményében. A kutatás alapján nem igazolható, hogy minél több tényező köti a fordító kezét, annál kevesebb kreativitásra képes. Bár kétségkívül több explicitációs műveletet azonosítottunk, de a kreatív nyelvi megoldások megvalósultak explicitációval és implicitációval egyaránt, akár szabály- vagy normakövető mű-

velet elmulasztásával (normaszegéssel) is. Azaz az explicitáció nem feltétlenül járul hozzá a szöveg kreativitásához, sőt redundanciát okozhat.

Az újrafordítási hipotézis, amely szerint a fordított szöveg minden egyes újrafordítással egyre közelebb kerül az eredeti forrásnyelvi szöveghez, azt jelenti, hogy a fordítás ugyanazt a hatást váltja ki a célnyelvi olvasóban, mint az eredeti a forrásnyelvi olvasóban, beigazolódni látszik. 2013-ban, amikor az Európa fordítása készült, az olvasók már jól ismerték a hobbitok történetét, a fordítónak tehát már nem a honosítás volt az elsődleges célja. Bátran használhatta kreativitását, hogy az olvasók számára igazi szórakoztató művet alkosson, amelyet olvasva talán fel sem tűnik, hogy nem a célnyelven született. Ezt támasztja alá Berman (1990) azon állítása is, amely szerint a befejezett, a maga nemében tökéletes újrafordításokat különleges bőség jellemzi: a nyelv, a szöveg gazdagsága. A kreatív megformálás az újrafordítások során egyre jobban érzékelhetővé vált, különösen az eredeti mű szövegsajátosságait figyelembe véve. Elképzelhető, hogy ez tudatos munka eredménye, amelyben a Tolkien-társaság munkája is segített.

A kutatás alapján elmondható, hogy a fordító szubjektív döntése a stratégiai döntésekben rejlik, ezekben érvényesül egyéni stílusa és ízlése, ezekben mérhető a fordítói szabadsága. A fordítási verziók összevetése mikroszinten némiképp rávilágított az egyes átváltási műveletek jellegére és eloszlására, makroszinten a fordítói stratégia és fordítói gyakorlat különbségeibe engedett némi betekintést. További szövegrészek elemzése szükséges ahhoz, hogy a könyv fordítóinak stratégiáiról általános érvényű következtetéseket levonhassunk.

Források

- Tolkien, John Ronald Reuel 2002: *A babó*. Budapest: Ciceró.
Tolkien, John Ronald Reuel 2006: *A hobbit*. Budapest: Ciceró.
Tolkien, John Ronald Reuel 2012: *The Hobbit*. London: HarperCollins.
Tolkien, John Ronald Reuel 2013: *A hobbit*. Budapest: Európa Könyvkiadó.

Szakirodalom

- Almberg, S.P.E. 1995: Retranslation. In: Chan, S-W., Pollard, D. E. (eds.): *An Encyclopedia of Translation Chinese-English English-Chinese*. Hong-Kong: The Chinese University Press. 925–930.
Ballard, Michel 1997: Créativité et traduction. *Target* 9/1: 85–110.
Bensimon, Paul 1990: Présentation. *Palimpsestes. Retraduire*. 4/ix–xiii.
Berman, Antoine 1990: La retraduction comme espace de la traduction. *Palimpsestes. Retraduire* 4: 1–7.
Blum-Kulka, Shoshana 1986: Shifts of Cohesion and Coherence in Translation. In: House, Juliane – Blum-Kulka, Shoshana (eds.): *Interlingual and Intercultural Communication. Discourse and Cognition in Translation and Second Language Acquisition*. Tübingen: Narr. 17–35.
Frawley, William 1984: *Translation: literary, linguistic and philosophical perspectives*. Delaware: University of Delaware Press.
Gambier, Yves 1994: La retraduction, retour et détour. *Meta* 39/3: 413–417.

- Gui, Qianyuan 1995: Das Wesen des Übersetzens ist kreativ. *Babel* 41/3: 129–139.
- Gürçağlar, Şehnaz Tahir 2009: Retranslation. In: Baker, Mona – Saldanha, Gabriela (eds.): *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. London: Routledge. 233–236.
- Halverson, Samuel 2003: The cognitive basis of translation universals. *Target* 15/2: 197–241.
- Harris, Brian 1976: The Importance of Natural Translation. *Working Papers in Bilingualism* 12. 96–114.
- Hewson, Lance 1995: Detecting Cultural Shifts: Some Notes on Translation Assessment. In: Mason, Ian – Pagnoulle, Christine (eds.): *Cross-Words. Issues and Debates in Literary and Non-Literary Translating*. Liège: University of Liège. 101–108.
- Hewson, Lance 2006: The Vexed Question of Creativity in Translation. *Palimpsestes. Hors série*. 54–63.
- Jääskeläinen, Riitta 2012: Translation Psychology. In: Gambier, Yves-Doorslaer, Luc Van (eds.): *Handbook of Translation Studies* 3. Amsterdam: John Benjamins. 191–197.
- Király István (szerk.) 1979: *Világirodalmi lexikon VI. Kamc–Lane*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 703.
- Klaudy Kinga 1987: *Fordítás és aktuális tagolás*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Klaudy Kinga 1997: *A fordítás elmélete és gyakorlata*. Budapest: Scholastica.
- Klaudy Kinga 1999: Az explicitációs hipotézisről. *Fordítástudomány* 2/1: 5–22.
- Klaudy Kinga 2003: Dinamikus kontrasztok. In: Klaudy Kinga (szerk.): *Fordítás és tolmácsolás az ezredfordulón. 30 éves az ELTE BTK Fordító és Tolmácsképző Központja. Jubileumi évkönyv*. Budapest: Scholastica. 11–22.
- Klaudy Kinga 2004: *Bevezetés a fordítás elméletébe*. Budapest: Scholastica.
- Knittlova, Dagmar 2000: On the degree of translators' creativity. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.385.6334&rep=rep1&type=pdf> [2017. 01. 23.]
- Koller, Werner 1979: *Einführung in die Übersetzungswissenschaft*. Heidelberg: Quelle & Meyer.
- Koskinen, Kaisa – Paloposki, Outi 2004: A Thousand and One Translations: Revisiting Retranslation. In: Hansen, Gyde- Malmkjaer, Kirsten- Gile, Daniel (eds.): *Claims, Changes and Challenges in Translation Studies*. Amsterdam: Benjamins. 27–38.
- Levy, Jiří 1963: *Umení prekladu*. Praha: Československý spisovatel.
- Lyngbak, Fogh Holst 2010: Creativity in translation – a study of various source and target texts. http://pure.au.dk/portal/files/11416/Creativity_in_Translation.pdf [2017. 01. 23.]
- Mohamed El Zawawy, Amr 2008: Pinning Down Creativity in Translation: The Case of Literary Texts. <http://www.translationdirectory.com/articles/article1750.php> [2017. 01. 23.]
- Neubert, Albrecht 1997: Postulates for a Theory of Translation. In: Danks et al. (eds.): *Cognitive Processes in Translation and Interpreting*. Thousand Oaks: Sage Publications. 1–24.
- Nord, Christiane 1997: *Translation as a Purposeful Activity*. Manchester: St. Jerome.
- Nord, Christiane 2005: *Text analysis in translation. Theory, methodology, and didactic application of a model for Translation-Oriented Textual Analysis*. Amsterdam/New York: Rodopi.
- O'Sullivan, Carol 2013: Creativity. In: Gambier, Yves- Doorslaer, Luc van (eds.): *Handbook of Translation Studies* 4. Amsterdam: John Benjamins. 42–47.
- Puurtinen, Tiina 1998: Syntax, readability and ideology in children's literature. *Meta* 43/4: 524–533.
- Pym, Anthony 2003: Redefining Translation Competence in an Electronic Age. In Defence of a Minimalist Approach. *Meta* 48/4: 481–497.
- Pym, Anthony 2005: Explaining Explicitation. In: Károly Krisztina – Fóris Ágota (eds.): *New Trends in Translation Studies. In Honour of Kinga Klaudy*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 29–43.

- Robin Edina 2012: *Fordítás és lektorálás. Fordítói explicitáció és implicitáció a lektorálásban*. Elhangzott: XXII. MANYE Kongresszus. Szeged: Szegedi Tudományegyetem. (2012. április 12–14.)
- Robin Edina 2014: *Fordítási univerzálék a lektorált fordításokban*. Budapest. Doktori értekezés.
- Rydning, Antin Fougner 2004: Le défi du procédé synecdocien en traduction. *Meta* 49/4: 856–875.
- Schjoldager, Anne 2008: *Understanding Translation*. Aarhus: Academica.
- sz.n. 2010: Tévhit: az angol tegező nyelv.
http://dover.blog.hu/2010/07/16/tevhit_az_angol_tegezo_nyelv [2017. 01. 23.]
- Toury, Gideon 1995: *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam: Benjamins.
- Venuti, Lawrence 1995: *The Translator's Invisibility*. London and New York: Routledge.
- Wills Wolfram 1976: Perspectives and Limitations of a Didactic Framework for the Teaching of Translation. In: Brislin, Richard W. (ed.): *Translation. Applications and Research*. New York: Gardner. 117–137.

[Lektorálta: Klaudy Kinga]

Veszelszki Ágnes

AZ ANYASÁG KÉPE A MAGYAR BLOGOSZFÉRÁBAN

1. Vizsgált kérdések

Milyen ma az anya? Milyennek kell lennie a szülőknek? Milyen kép alakul ki a szülői és kifejezetten az anyai szerepről az internetről, azon belül a blogokról (is) tájékozódó olvasóban?

Az új szerephez történő szocializáció során a (leendő) szülők gyakran fordulnak szak- vagy ismeretterjesztő irodalomhoz. A források megjelenhetnek nyomtatott formában (a szülői tanácsadó könyveket rendszerint szakemberek írják és lektorálják), illetve online, az interneten. Az online világban a hagyományos, a Gutenberg-galaxishoz köthető szerző-olvasó viszony megváltozik, közvetlenebb és dialogikus lesz, hiszen az olvasó szerzővé is válhat (a *producer* 'alkotó' és *consumer* 'fogyasztó' angol szavak kontaminációjával *prosumer*nek nevezik az alkotó-fogyasztót). A web 2.0 lényege az interaktivitás: ezek az online szolgáltatások a közösségre épülnek, a résztvevő online közösség készíti a tartalmat. Míg egy nyomtatott szakmunka elkészülésében, megjelenésében több, névvel is jelzett szakértő működik közre (szerző, kiadó, szerkesztő, lektor, korrektor), addig az interneten a tartalmat egy akár (kvázi-)anonim tagokból álló közösség alkotja. Az online tudás – mivel nem minden esetben ismert a szerző, a forrás, az aktualitás; az információhalmaz pedig nem kontrollált: bárki közzétehet szinte bármit – nem minden esetben megbízható. A tudás forrása megváltozik, tehát forráskritikára van szükség – ezt a nethasználóknak is meg kell tanulniuk. Az új média-kompetencia azt is tartalmazza, hogy a nethasználó mely információkra tekint kritikusan, melyeket fogad el valósként (vö. Veszelszki 2017 m. a.).

Mindezek a szempontok különösen hangsúlyosak az ismeretterjesztő irodalom kapcsán: megjelennek félrevezető, áltudományos, sőt kifejezetten káros nézetek is az interneten, amelyeket a tájékozódó olvasók komolyan vehetnek. A szülővé válás folyamata információbizonytalansággal jár: ekkor nagy arányban fordulnak a (leendő) szülők az említett nyomtatott vagy egyre inkább a könnyebben elérhető online forrásokhoz. Ezért érdemes az online formákkal, azon belül is az ún. anyablogokkal foglalkozni.

Azt feltételezem, hogy az anya virtuális képe a blogokon főképpen negatív jelentéstartalmú üzenetekkel: a szenvedés, nehézség, súlyos felelősség szemantikai doménekkal kapcsolódik össze. Vizsgálatomhoz két magyar, az anyaság, szülőség témaköréhez kapcsolódó blogot (ún. mommyblogot) választottam ki. Véletlenszerűen gyűjtöttem a blogokról cikkeket, és azokat elemeztem részletesen.

2. Elméleti alapok és kapcsolódási pontok

2.1. A világ nyelvi képe

A dolgozat elméleti alapjául Bańczerowski Janusz kognitív nyelvészeti indíttatású, nyelvvilágkép-vizsgálatai szolgálnak (2008, 2012, 2013). A világ nyelvi képének kutatásában a cél az, hogy a nyelv és a nyelvhasználat feltérképezése révén megismerjük a társadalmilag rögzített világról szóló tudásunkat, elemeinek kategorizálását, konceptualizációját, valamint jellemzőiket és minősítésüket. A nyelv struktúráiban megnyilvánul az a mód is, ahogyan az adott nyelv és kultúrközösség felfogja és értelmezi ezt a világot (Bańczerowski 2008: 187–198). A világ nyelvi képe tehát „azok által a nyelvhasználók által tapasztalt objektívan létező valóságnak a képe, akik hasonló tapasztalatokkal rendelkeznek, és hasonló elveket vallanak; [... a világ nyelvi képe] a valóságról szóló tudásfajta [...], amely egyidejűleg a tudás hordozóját is feltételezi” (Bańczerowski 2008: 139). A második valóság az első, objektív, fizikális valóság metaképe, amelyet az ember alkot meg saját világnézete szerint, és amely a világ nyelvi, tudományos és kultúrképét is magában foglalja (Bańczerowski 2008: 140). A világ nyelvi képe Bańczerowski szerint a következőkben manifesztálódhat: grammatikai struktúrák, szókészlet és frazeológia, szintaxis és a szöveg struktúrái, szemantika, etimológia, stilisztika, onomasztika és a nyelvi etikett (Bańczerowski 2008: 144; vö. Veszelszki 2010). Ezúton utalok Magyarai Sára (2015) hasonló jellegű, román–magyar kontrasztív elemzéseire is (a barát és ellenség, a nő és férfi, a férj és feleség, az élet és halál, illetve a munka és a pénz nyelvi képéről).

A jelen munka abban különbözik a feldolgozott szakirodalomtól, hogy nem a frazeologizmusokat és/vagy kollokációkat veszi figyelembe, hanem a diskurzus-elemzés elvei szerint a szövegben előforduló összes, az anyai szerepre, anyára, anyaságra vonatkozó megjegyzést, jelzőt is, és ezt kiegészítettem a vizuális tartalmak bemutatásával.

2.2. A blogok

A *Netszótár* (Veszelszki szerk. 2012: 54) szerint a blog internetes napló, webnapló (maga az elnevezés az angol „weblog” ’webnapló’ szóból származik, szóhatáreltolással jött létre). A blog tartalma folyamatosan frissül, és rendszerint egy központi téma köré szerveződik. Sok olyan oldalt is így neveznek, amely tartalmilag eltér a klasszikus értelemben vett naplótól, az elnevezés egyre inkább egy online publicisztikai műfajt is jelöl. Egy még ennél is tágabb definíció szerint minden olyan internetes oldal blognak nevezhető, amelyet a gazdája annak tart, és gyakran frissül, valamint dátummal, szerzővel ellátott cikkeket, posztokat tartalmaz. A legismertebb blogtípusok: a személyes, a tudósító és irodalmi, illetve a tudást átadó blog. Ez utóbbi forma a tudásmegosztásban fontos szerepet tölt be: ahogy az egyik ismert magyar blogger, Pécsi Ferenc (2016) megállapította, a megosztáson alapuló gazdaság nem csupán azt jelenti, hogy megoszthatjuk autónkat (Uber) vagy lakásunkat (AirBnb) másokkal, hanem azt is, hogy a blogok révén a tudás és az információ is szabadon, önzetlen módon megosztható.

Tartalma szerint blog lehet többek között egy marketinges szakmai tanácsadó, egy cég konferencia- és eredménybeszámolója, egy szakácskönyv, egy viccgűjtemény vagy képregénysorozat, egy folyamatosan írt vallomás az erasmusos diáktapasztalatokról vagy az anyává válásról stb. A blogok lehetnek szöveges, képes és videós jellegűek, illetve mindezen formák vegyesen is előfordulhatnak a blogokon. Témájuknak és formájuknak megfelelően különböző felületeken jelenhetnek meg (például a LinkedIn szakmai közösségi oldalon szövegek, a blog.hu vagy blogger.com felületen főként képpel kiegészített szövegek, a Tumblr oldalon inkább képek, a Youtube-on pedig videók találhatóak). Terjedelem alapján is nagy eltérések lehetnek: vannak hosszú blogszövegek, de a Twitter oldal 140 karakteres mikroblog-bejegyzései is webnaplóként funkcionálhatnak.

A blogalkotók, az ún. bloggerek köre is változatos: a professzionális tartalomalkotóktól a szórakoztató különcökön keresztül egészen a teljesen hétköznapi felhasználókig terjed. A személyes blogot írók mellett a szakmai tartalomalkotók is felfedezték maguknak e formát. Magyarországon a kétezres évek elején kifejezetten sok szakmai blogger működött, igen élénk volt a blogközösség, amelynek tagjai akár személyesen is ismerték egymást. A hagyományos szöveges blogok népszerűsége 2017-re alábbhagyott – vagy inkább a blogok platformot váltottak: átköltöztek a Facebookra, és szerzőik saját személyes profiloldalukon vagy szerzői (szervezeti) oldalukon teszik közzé gondolataikat. Ez azzal is járt, hogy a korábbi (álneves) anonimitást felváltotta a névvel vállalt identitás.

Egy blog is működhet hírforrásként. 2016–2017-ben az amerikai sajtó rendszeresen hivatkozik a megválasztott elnök, Donald Trump tweetjeire. Az új hírforrások kapcsán érdemes megemlíteni a civil újságírás (*citizen journalism*) jelenségét, amely arra utal, hogy gyakorlatilag „bárki lehet újságíró”, és tudósíthat szöveggel, képpel, videóval egy fontos eseményről, a mobiltelefonja és/vagy kamerája segítségével. Több esetben egy katasztrófáról, balesetről, politikai megmozdulásról a szemtanúk gyorsabban tudják a nagyközönséget informálni, mint a professzionális hírmédiumok. Ezzel kapcsolatban felvetődhet azonban a hitelesség, a megbízhatóság, az ellenőrzött és az ellenőrizetlen források elválaszthatóságának a kérdése.

A blog vagy vlog (videóblog) népszerűségéhez minőségi (vagyis a közönségnek érdekes, jelentős, valamint hasznos vagy szórakoztató) tartalomra van elsősorban szükség. A legjobban az adott piac online véleményvezérei meggyőzésével lehet egy blogot népszerűsíteni: ha a blog tekintélyes vagy érdekes forrásnak bizonyul, amely hasznos vagy érdeklődésre számot tartó információkat közöl, a sokak által meghatározónak tekintett és követett véleményvezérek is megosztják a blog tartalmait, és így új közönséghez juthat el az alkotó. A hatékonyságban fontos szempont továbbá a blog közönségének az ismerete és az, hogy a blogger kommunikáljon is az olvasó- vagy nézőtáborával, az interakcióval feloldva a blog kommunikációs egyoldalúságát.

A descartes-i „gondolkodom, tehát vagyok” mondat különböző variációinak („fényképezek/szelfizek/lájkolok/megosztok stb., tehát vagyok”) a sorába illeszkedik a „blogolok, tehát vagyok” is. A blog hozzájárulhat az énmárka tudatos

építéséhez. Egy felmérés (W2) szerint a millenniumi nemzedék minden harmadik tagja az első benyomását egy másik személyről nem élőben, hanem online formában szerzi be – és az online megjelenés alakításához a(z akár a névre szóló domainnevű) blog tartalmai is hozzájárulhatnak. A saját névvel ellátott oldalt a keresőmotorok az internetes keresés során az első helyre teszik, és ott a tulajdonos által kontrollált információkat lehet megjeleníteni. Egy ismert mondás szerint az interneten az ember se több, se kevesebb, mint amit ő maga megoszt önmagáról.

A szöveges blogok az azonnali bevételtermelés helyett sokkal inkább a személyes vagy szervezeti márka építéséhez, a megbízhatóság, hitelesség felépítéséhez járulnak hozzá. A részben erre alapuló irányzatot organikus marketingnek nevezik, amelynek az a lényege, hogy a szervezetek értékes tartalmat tesznek közzé, ami hozzájárul a nagyobb márka(át)láthatósághoz; továbbá a cégek képviselői részt vesznek a(z online) diskurzusban, ami pedig azt célozza, hogy a fogyasztók személyes, elkötelezett kapcsolatot alakíthassanak ki a céggel, szervezettel vagy személlyel. A sokak által követett bloggerek rendszerint véleményvezéreként (opinion leader) is működnek – ami pedig anyagi haszonnal is járhat: a marketingesek egyre gyakrabban keresnek meg online véleményvezéreket, hogy anyagi támogatásért vagy termék(minták)ért szubtilis vagy nyíltabb módon hivatkozzanak egy-egy árucikkre, szolgáltatásra a blogjukban. Ilyen formán az – ismertebb, nagyobb közönséghez eljutó – anyablogok alkotói is válhatnak egy közösség (anyák, tágabban a szülők) véleményét formáló erővé, és akár anyagi értelemben vett bevételhez is juthatnak a blogírásból. (Néhol kifejezetten kilógó-lóláb típusú érveléssel, átlátszó marketingszöveget megjelentetve, vö. Vajda 2015: 106, több példával; a jelen cikk mellékletében a B15 szöveg.)

Kifejezetten az anyablogoknak a médiaszocializációban és a médiának az anya-szerepbe történő szocializációban betöltött szerepével foglalkozik Vajda Zsuzsanna *Porontyok a mamablogon. Web 2.0 a szülői döntések és gyakorlat alakításában* (2015) című tanulmánya. A szerző szerint „az internet és különösen interaktív fajtáinak (fórumok, blogok) megjelenése igazi fordulatot idézett elő a gyermekneveléssel kapcsolatos tájékozódásban” (Vajda 2015: 99). A hagyományos (nyomtatott) gyermeknevelési ismeretterjesztő irodalomhoz képest az online tanácsadók további újdonsága, hogy az információhordozás mellett interaktívan működnek (Vajda 2015: 101). Az internetes tájékozódás és közösség fő funkciója a csecsemőjüket, kisgyermeküket otthon gondozó nők számára, hogy „felnőtt” elfoglaltságot jelent, csökkenti az otthonlét okozta magány érzését, állandó információforrásként szolgál, valamint az esetleges nehéz helyzetekben közösségre, „sorstársakra” lehet találni általa. Vajda (2015: 99) kiemeli, hogy a külföldön élő magyar anyák számára a távol lévő család és barátok pótlékeként is szolgálnak az online anyaközösségek. Vajda a Babanet, a Kismamablog, a Dívány/Poronty és a Bezzeganya oldalakat elemezte, a topikok és a kommentek alapján.

3. Módszertan

Az általam vizsgált blogokat a Google-algoritmusban elfoglalt helyük alapján választottam ki: feltételeztem, hogy az „anya + blog” keresőszavakra elsőként megjelenő blogokat könnyen megtalálják az olvasók, és éppen ezért sokan is olvassák. Feltétel volt továbbá, hogy ne személyes vagy csupán korlátozott olvasóközösség által elérhető, hanem nyilvános legyen a blogfelület; emellett lehetőség szerint több szerző munkái is megjelenhessenek az oldalon.

E szempontrendszer alapján az egyik vizsgált blog a Bezzeganya (W3) lett, amelynek a blogleírása igen beszédes: „Egy hely, ahol a terhesség és a gyereknevelés nem rózsaszín vattacukor. A blogot az olvasók (is) írják. [...]”. Az oldalra nemcsak szerkesztői tartalmak, hanem olvasói szövegek is kikerülhetnek („Írj bármilyen, a bloghoz kapcsolódó témában posztot, és mi szerkesztés után közzétesszük a Bezzeganyán. Ha témajavaslatod, ötleted, kérésed van, azt is oszd meg velünk [...]”). Ez a bevezető szöveg is rámutat az internetes információmegosztás kapcsán sokszor említett szakértő vs. laikus véleményformálás és -megjelenítés kérdéskörére (vö. Vajda 2015), a tartalmak megbízhatóságának és hitelességének a problémájára. Az oldalnak a Facebook közösségi oldalon 31 ezernél is több követője van (2016. decemberben).

1. kép:

A Bezzeganya blogoldal tematikus címlapja

TEHERBE ESÉS	SZÜLÉS	GYEREKNEVELÉS	CSALÁD	TÁPLÁLKOZÁS	EGÉSZSÉG	KULTÚRA	HASZNOS INFÓK
meddőség	szülés	gyereknevelés	kismama	szoptatás	egészség	kultúra	terhesség hétről hétre
fogamzás	szüléstörténet	oktatás	csecsemő	hozzátáplálás	betegség	irodalom	terhesnapló
abortusz	császármetszés	altatás	testvér	etetés	gyerekorvos	gyermekirodalom	babafejldés
	kórházteszt	praktikák	anya	zsuzsi főz	védőnő	könyvajánló	pénzügyek
		kreatív	apa	receptek	szülész nő	programajánló	babakelengye
			anyós		orvos	utazás	kórházi csomag
			nagyszülők			ünnepek	tanácsadás
			párkapcsolat				termékajánló
			házasság				
			válás				

A másik, elemzésre kiválasztott oldal a Mindennapi anya (W4), amelynek a jelszava: „Minden, ami anya. Legyenek az anyaság jelszavai: az elfogadás és az elengedés”. Az oldal egyszerűs. A Facebookon közel 23 ezren követik az oldal tevékenységeit (2016 végén).

A Bezzeganya és a Mindennapi anya oldalon az „anya” témára rákeresve az első 15-15 cikket másoltam ki (2016 júniusában). E szövegek különböző (elsősorban publicisztikai) műfajokba sorolhatók: én-történetek, séma-történetek, beszámoló, interjú, illetve (szépirodalmiságra törekvő) esszék találhatók köztük. Az elemzésben kiemelt példák e két forrásból összeállt korpuszból származnak (a teljes korpusz elérhető a mellékletben). Az idézett szövegrészleteket változtatás és javítás nélkül, az eredeti írásmóddal közlöm.

4. Elemzés

4.1. Témák és domének

A véletlenszerűen kiválasztott 15-15 cikk széles témaspektrumot fed le az anyaság témakörén belül. A cikkek címadása blikkfangos, sőt – mivel kattintásvadász jellegű – ezt inkább „klikkfangos”-nak nevezem. A címek egy része kifejezetten az elborzasztással, horrorral kívánja rávenni olvasóit a cikk megnyitására. Amint azt Vajda Zsuzsanna is kiemeli, a „Bezzeganyán az érdeklődők kedvükre tobzódhatnak a [szülési] folyamatot a legapróbb részletekig ismertető történetekben, amelyek jelentős része – ahogyan a címek is elárulják – nem éppen alkalmas rá, hogy csökkentsen a szülés előtt állók szorongásait: *Nem császározta meg, a fenekemig repedtem; Magas vérnyomás miatt császározni kellett; Többször dőlt belőlem a vér terhesség alatt; Másfél óráig varrták a szétrepedt hüvelyem*” (Vajda 2015: 113).

Az elemzett cikkek címei alapján a következő témakörök jelentek meg a korpuszban: 1. az anya nehézségei és esetleges feloldásuk (*Másnak is ilyen gyötrelmes az anyaság?; Anyák, hagyjátok abba a siránkozást!; Az anyaság nehéz, de...; Terhesség nehézségekkel, betegséggel*); 2. az anya és apa feladatai, időbeosztás (*Apa a mosogatórongyot választotta az állása helyett; Most meglátod, mit csinállok otthon egész nap a gyerekekkel!*); 3. munka vs. család (*Nem kellek senkinek hat órában; Miért néznek le, amiért gyerek mellett dolgozom?; „Ha most kiteszem a lábam, összedől minden”; Nem viszed haza négykor a gyereket az oviból? Véged van!; Nem vagyok "ősanya"... nekem kell valami más is, ami örömet okoz*); 4. sokgyerekes anya vs. egygyerekes anya (*Csak az számít, hány gyereket szültem?*); 5. az anya mint pszichológus, az anya mint orvos (*„Bármilyen lehetsz, ami szeretnél, senki nem zárhat be!”; Csodaszert rendeltem a beteg gyerekeknek, de a csoda elmaradt*); 6. anyai szerep vs. női szerep (*Örökbe fogadtam az anyósom fiát, avagy a férjem a gyerekekem; Gyerekszülés után nem szexel többet a férjével a japán nő*).

A vizsgált blogszövegek kiemelten foglalkoznak az anya kinézetével: azzal, hogy a nő, ha anya, igen nehezen tudja visszanyerni a szülés előtti külsejét, nincsen ideje magára, a szépségápolásra. Néhol igen természetes, sőt durva leírásokat is olvashatunk ezzel kapcsolatban. Az önostorozó, helyenként kifejezetten feltárló szövegek a „nem mondhatom el senkinek, elmondom hát mindenkinek” elv alapján a magányosság feloldását is szolgálhatják.

- (1) *Pár napja megpróbálkoztam, hogy felkelek még plusz fél-háromnegyed órával előbb, kisminkelem magam, belövöm a hajam, kivasalom az ingem és nőként lépek ki az ajtón. De ugyanilyen gyorsan is kopott el, nem mondom, hogy **rommá fingott macinaciban** rohanok a gyerekekkel, de a kézhez legközelebb álló ruhadarabokat kapom fel...*
- (2) *belecsusszantam az évek alatt alakomat már ismerő rommá fingott macinacimba*
- (3) *loncsosan-bozontosan, mint Vackor beesni a bölcsibe, oviba, utolsóként*
- (4) *Még mindig **nem sikerült visszanyernem az igazi női mivoltomat.***

Nemcsak a külső, hanem az anya belső tulajdonságai is megjelennek: milyen változásokon ment keresztül a nő, mióta anyává vált, milyen lelki nehézségekkel, bizonytalanságokkal kell megküzdenie a munkából kiszakított otthonlét során. A kommentelők ezekre a felvetésekre rendszerint sorstársi, együttérző, vigasztaló válaszokat adnak. E témakörben jelent meg a legtöbb negatív szemantikai tartalmú kifejezés.

- (5) *Nem vagyok én **szívtelen, gonosz lepasszolós** anya*
- (6) *szellemi igényem **nincs kielégítve***
- (7) *Engem, **szégyen, nem szégyen, nem elégített ki** az itthonlét, a reggeltől-estig tartó gyereknevelés és háztartás*
- (8) *Imádom, mégis valahogy kezdek teljesen **magamba fordulni.***
- (9) *úgy éreztem, egy **csődtömeg** vagyok*
- (10) *Hiába, hogy okkal sírt, úgy éreztem, azt tudatja velem, hogy **rosszul csinálod,** anya.*
- (11) *Hogy biztos a foga fáj, én meg **nem vagyok elég megértő***

Ugyancsak visszatérő téma az anyaság és a munkahelyi megfelelés kapcsolata, illetve a „mit csinál otthon a gyerekekkel egyedül” témaköre (W1). Rendre az jelenik meg, hogy az anyák nem tudnak megfelelni mindkét terepen, és általában, néhány kivétellel a munka helyett a gyermek(ek)kel való törődést választják. Kivételt azok az anyák jelentenek, akik az otthonlét, a kizárólag háztartási feladatok alóli felszabadulásként élik meg a munkába való visszatérést (rendszerint azonban a környezet által erősített lelkiismeret-furdalástól kísérvé).

- (12) ***Míg nem lettem anyuka,** sokat tanultam, aztán sikeres voltam a munkámban*
- (13) *megpróbálták **anyukaként felvenni a versenyt** gyerektelen társaikkal (pár hónap után szinte mindenki **feladta**)*
- (14) ***Senkinek nem kellek 6 órában!***
- (15) *A munkámat élvezem, jó volt két év után felfedezni, hogy tényleg ezzel szeretnék egész életemben foglalkozni. De **miért is ne élvezném?** Szinte egész végig egyedül vagyok a saját kis irodámban a saját ügyeimmal, ahol a saját tempóban dolgozhatok, és nem kell azon aggódnom, hogy pár perc múlva úgyis meghallom a gyerek **nyavikolását,** vagy mennem kell mosni, főzni, teregetni, söpörni.*
- (16) *az az **elvárás,** hogy arról beszéljek, hogy milyen szomorú vagyok, hogy bölcsibe kellett adnom a gyerekem, hogy milyen rossz a rendszer, hogy nekem vissza kellett menni dolgozni*

- (17) *De inkább érzem magam egy, az **evolúció legvégén kullogó, inkább csak tápláléknak született lénynek**, akit minden percben felfal majd egy Tyrannosaurus, mintsem nyugodtnak és kiegyensúlyozottnak. Hogy miért? Mert a gyerekek megint beteg!*

A várandósságot és az anyává válást az elemzett beszámolók szerint komoly lelki és fizikai nehézségek kísérik, amelyek a gyerekek nagyobbá válásával enyhülni látszanak.

- (18) *elhozom a gyermeket a bölcsiből, képes vagyok estig koncentráltan vele lenni, illetve a házimunkát végezni, és nem **tízpercenként lesni az órát, hogy még mennyi idő van hátra fektetésig***
- (19) *nem gondoltam, hogy ilyen **nehéz**.*
- (20) *Tudom, hogy nehéz. ... Az első hónapokat csak **non-stop segítséggel éltem túl**.*
- (21) *Amellett, hogy szeretem az izgómozgó pocakom, **naponta küzdök a túlélésért**. Az első hónapokban folyamatosan rosszul voltam.*
- (22) *ahogy nőttek, meg mi is egyre jobban felnőtünk a feladathoz, a mindennapok egyszerűbbek és sokkal **mosolygósabbak** lettek*

Egy kivételtől eltekintve (ahol az apa maradt otthon a gyerekekkel, a környezet csodálkozására, ám a történetben szereplő szülők megelégedésére) az anya-apa (pontosabban az anya-férj) kapcsolatban ugyancsak problémák merülnek fel. Az apák a női vélekedés szerint nem is tudják, mivel jár egy kisgyerekekkel való mindennapi foglalkozás, az otthonlét, a háztartás vezetése.

- (23) *Már **nem a NŐ** a szemében, csak a tisztelendő anyuka.*
- (24) *El sem tudják **hím társaink** képzelni, **mi is folyik otthon**, míg bele nem potyannak a szituba.*
- (25) *az, amit **én csináltam otthon a két csöppel, nem arról szól**, hogy széles bájvigyorral cseverészünk egész nap a játszón és posztoljuk a gyerek cuki, nyakig sáros fotóit*
- (26) ***Mindenben támogatott**, vigyázott a gyerekekre, amíg oktatásra meg előadásokra jártam. Ha kellett, lelket öntött belém, segített megírni az Üzleti Tervezet, és sokszor visszahúzott a földre, mikor egy-két képtelen üzleti modellel álltam elő. ... Nem esett nehezünkre a váltás a férfi és női szerepek között, a mi kis családukban amúgy is megszokottak a nem sztereotip szerepvállalások.*

Az anya környezetének – feltételezett vagy valós – elvárásai (az ún. bezzeg-anyáról vagy szuperanyáról) ugyancsak belső, lelki küzdelmet okozhatnak.

- (27) *Ti is küzdötök ezzel, hogy **véres rongyként néznek rátok**, ha nem viszitek el a gyermeket az általuk gondolt időben?*
- (28) *nem akarom, hogy **csípős nyelvű óvó nénik** kapjanak a szájukra*
- (29) *Azzal, hogy három gyermeket szültem, „magasabb értékűnek” **kiáltanak ki**, „a haza jó asszonyának”.*

Több helyen explicit módon is megjelenik, hogy a (blog)közösség támogató, megnyugtató, megtartó ereje az otthon lévő nők számára segítséget jelent. A blog olvasása és írása egyfajta, bármikor felvehető kapcsolat a külvilággal.

- (30) **Nincs nő, akinek elmondhatnám, aki megnyugtatna**, mert tudom, hogy függetlenül a körülményektől csak azt kapnám, hogy igen rossz anya és ember vagyok.
- (31) Még mielőtt mindenki felháborodik, hogy márpedig a mindennapokat akkor sem lehet kibírni, és ki kell engedni a gőzt, stb. Meg hát **kinek panaszkodjunk** (amúgy én is szoktam), **ha nem egymásnak**, anyukáknak, akkor arra biztatok mindenkit, hogy egymást, anyukákat időnként építsük is.
- (32) Mivel régebben is volt ilyen hajlamom, most is úgy éreztem, hogy **az írás segíthet egy kicsit könnyíteni a lelkemen**. Igazi megkönnyebbülést jelentett a sok pozitív válaszotok, kommentetek.

A blogírás és -olvasás mindezek alapján ebben a kontextusban menekülésként, a mindennapokból történő kiszakadásként értelmezhető, illetve a nehézségek megosztása révén azok egyfajta pszichológiai feloldását is jelenti. Viszonylag kevés a pozitív kicsengésű szöveg: az anyaság örömei nem vagy alig jelennek meg ezekben a megnyilvánulásokban. Ennek oka egyrészt az lehet, hogy az örömet, a boldog pillanatokot inkább a családdal, közeli ismerősökkel osztják meg az édesanyák (más, személyesebb formákban: élőszóban, magánüzenetben, Facebookon, Instagramon stb.); másrészt pedig a negatív hírek – a szenzációhajhász címekkel együtt – több olvasót vonzanak (és több kattintást, ezáltal reklámbevételt generálnak). A pozitív beszámolók hiányára hívja fel a figyelmet a következő két blogszövegrészlet:

- (33) úgy érzem, ha már kétszer **elnyöghettem bánatom, el kell nyögjem az örömeimet is**, mert azt szeretném, ha látná a világ: a sok panasz mellett igenis meg tudom látni és élni a szép pillanatokot is az anyaságban
- (34) A mai internet ontja magából a **miért szar, hogy kisgyerekekkel vagyok otthon**, miért **nem vagyok képes** hatékonyan bevonni a férjem a gyerekek körüli és otthoni teendőibe, és ezért miért vagyok rá emiatt némán, baromira megsértődve típusú cikkeket. ... a **szenvedős blogbejegyzések** mellett olyasmikről is lehet írni, (és olyasmiket is meg lehet a valóságban élni), hogy ma **olyan klasszul ment a nap**, sőt, tegnap is, azelőtt is...

4.2. Stílus

A szövegek tematikus vizsgálata mellett érdemes a stilisztikai aspektusra is kitérni. A nyilvános (nem kifejezetten személyes) blogok stílusa általában a publicisztikai stílusréteghez közelít. A vizsgált mintában is a szövegek egy része szinte az online hírportálokéhoz hasonló, neutrális hangnemben szól az olvasóhoz.

- (35) *A szigetországban már 13 (!) éves kortól vásárolható pornográf tartalmú magazin, míg a nagykorúságot csak 20 évesen érik el.*

A szöveganyag és szerzői heterogenitásából következően a szövegek egy részéhez az emelkedettség, a fennköltség, némely esetben a patetikus stílus szándéka köthető.

- (36) *Ha szeretnél szülni és **megadatik**, az **Isteni kegy** vagy óriási szerencse, ki-nek-kinek hite szerint.*
- (37) *Mintha mögöttem ülnél, **leányasszonyi generációs sor**, egymást vezetve tovább. Ahogyan ül ott előttem, előre dől, hogy felszedjen valami kis pihét a földről, hajlik a háta, rajzolódnak szép sorban a csigolyái. És közben dúdol.*

Az anyablogok feltételezhető célközönségét felnőttek, elsősorban a szintén anyák vagy apák jelentik. Ennek ellenére (vagy éppen ezért) igen nagy arányban jelennek meg mind a blogszerzői szövegben, mind a(z itt nem elemzett) kommentekben csoportnyelvi elemek, kiemelten gyermeknyelvi szavak, becézések.

- (38) *hordani őket a különórákra és sétálni, **játszózni***
- (39) *kislányomat **bölcsibe** adtam*
- (40) *igazából **büfizni** kellett neki*
- (41) *vergődött a **cicin***
- (42) ***sapi**, takaró és nyitott ablaknál alvás*
- (43) *a **pelusára** „ütök”*
- (44) *A **porontyok** felváltva barangolják **baciföldet**.*

A gyermeknyelvi szókincs mellett a blogokra, illetve általában a publicisztikai stílusra jellemző neologizmusok is megfigyelhetők e szövegekben.

- (45) *az újszülöttkori **nemtudjukmiazoka** sírások*

Mindezek mellett a témához kapcsolódó emocionális töltetet interjekciók és különböző grafostilisztikai jelzések (csupa nagybetűs írás, nagy kezdőbetűs szavak, többszörös írásjelhasználat) mutatják.

- (46) *Már nem a **NŐ** a szemében, csak a tisztelendő anyuka; A visszatért anyuka, aki egykoron **NŐ** volt.*
- (47) *azt **KERESZTBE** szoktuk, hogy mered **HOSSZÁBA??***
- (48) *a **Nagy Ügy** megszállotjaként [sic!] tevékenykedő Pótolhatatlant*
- (49) ***hmm**, csak nem lenne rá másnak is igénye?!*
- (50) *„Mit csináltál egész nap?!”*
- (51) ***Bumm yeaaah***

A szerkesztett, többszerzős blogban nem vagy alig jelennek meg emotikonok, ezzel szemben a személyes blog feltűnően sokszor alkalmaz hangulatjeleket.

- (52) *Apa: sokszorosan hátrányos helyzetben van, mert az egész napos munka után belecsöppen egy nyüzsgő méhkasba, ahol a méhkirálynő, ha már kellően megfeszült idegállapotban van, akkor roppantul hajlamos arra, hogy ezt apára zúdítsa... Számára azt hiszem semmilyen optimális megoldás nincs. 😊*
- (53) *Kétórás séta nem jelenti azt, hogy két kilométernél többet haladnánk, de minden fát, fűt, bokrot, kutyát, macskát, bácsit, nénit, követ, autót, stb. tüzetesen megismerünk. 😊😊 7-kor kelni remek dolog nyaraláskor is. 😊*

4.3. Az illusztrációként szolgáló képek

A blogokban rendszerint a képek is kiemelt szerepet játszanak, a szöveg jelentését kiegészíthetik vagy módosíthatják. Ezzel szemben a két elemzett blogban a szövegek mellett szereplő képek csupán a blogplatform technikai követelményei miatt kötelezőnek tűnő illusztrációk: valós funkciójuk nincsen.

A Bezzeganya blogbejegyzéseiben található fotók nagy része stockphoto típusú sablonkép, nem az írásban szereplőket ábrázolja, ám minden esetben – sablonosan – az adott témához illeszkedik.

2. kép:

Válogatás a Bezzeganya oldal illusztrációiból

A Mindennapi anya is használ képeket, de azok elsősorban clipart-szerű rajzok, és több esetben csak távolról kapcsolódnak a bejegyzés témájához. A tizenöt bejegyzésből egy épül kifejezetten a képre, amelyen egy, a szülei kezét fogva sétáló kisgyerek szerepel:

- (54) *A kép csak illúzió. 😊 A séta egy majdnem kétévessel egyáltalán nem ilyen, ezt csak azoknak a szülőknek készítik, akik még nem tudják, hogy milyen lesz egy totyogóval, vagy a már totyogós szülőknek mutogatják, hogy vacakul érezzék magukat, hogy bezzeg, van olyan gyerek, aki szépen kézenfogva sétálgat a szülőkkel. 😊*

5. Összegzés

A jelen vizsgálat csupán egy kis, 30 szövegből és képből álló mintát vett figyelembe, amelynek elemzésével a hipotézisem részlegesen igazolódott. A vizsgált blogszövegek alapján feltételezésemmel ellentétben nem egyértelműen negatív kép rajzolódott ki az anyaságról, hiszen a nyilvános panaszkodás mellett az anyasággal járó örömök leírása is – ugyan sokkal ritkábban, de – megjelent a blogokban. Azonban a feltételezésem mellett szól az, hogy több esetben, a pozitív képet adó szövegekben is explicit módon megjelenik a (neten/blogban) panaszkodó anya típusa. A vizsgálat jelentőségét az adja, hogy – amint Vajda (2015: 113) is megállapítja – a személyes szülői élménybeszámolókhöz képest az anyablogok kiemelt jellemzője a nyilvánosság, a nyilvános és a privát szféra határainak összemosódása, éppen ezért kiemelt szerepük és felelősségük van (lehet) az anyává/szülővé szocializálódásban.

A kérdéskörrel kapcsolatban több, vizsgálatra érdemes terület merült még fel. Érdemes lenne nem csupán a blogbejegyzések szövegét, hanem azok gyakoriságát, terjedelmét, az azokhoz fűzött kommenteket is alaposabb elemzésnek alávetni. Egy újszerű terepet jelentenek az apablogok, amelyek az anyablogoknál jóval kisebb számban jelennek meg, ám a prototipikus apai-anyai szerep változására mutatnak rá. Feltevésem szerint az apák által írt webnaplókban az apai és az anyai feladatköréről és munkamegosztásról sokkal kedvezőbb kép alakul ki az anyablogokhoz viszonyítva. Ennek oka az lehet, hogy az anyablogok a lelki és fizikai terhek online, szöveges megosztása révén megkönnyebbülést jelentenek a nőknek, ezzel szemben az apablogok nem ilyen céllal születnek: az elkötelezett, ún. sikeres apák az ugyan nehézségeket is tartalmazó, de főként jó élményeiket osztják meg rajtuk (az egyébként elsődlegesen női) olvasóközönségükkel. E feltételezés bizonyítása egy következő elemzés tárgya lesz.

Források

W1 = <http://www.ridikul.hu/2016/09/12/25-kijelentes-amit-csak-gyermektelen-emberek-mondhattak/>

W2 = <http://thenextweb.com/the-power-of-personal/2016/02/19/how-your-online-rep-can-make-or-break-your-business>

W3 = bezzeganya.reblog.hu

W4 = mindennapianya.hu/blog

Szakirodalom

Bańczerowski Janusz 2008: *A világ nyelvi képe. A világkép mint a valóság metaképe a nyelvben és nyelvhasználatban*. Budapest: Tinta.

Bańczerowski, Janusz 2012: A frazeológia mint az emberi világkép tükröződése. *Magyar Nyelvőr* 136/4: 457–461.

Bańczerowski Janusz 2013: Világkép a frazeológiában. In: Bárdosi Vilmos (szerk.): *Reáliák a lexikológiától a frazeológiáig. Értelmezések és fordítási kérdések. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához* 149. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 33–38.

- Magyari Sára 2015: *A nyelvi világgép a magyar és a román nyelvben*. Nagyvárad-Kolozsvár: Partium Kiadó – Erdélyi Múzeum Egyesület.
- Pécsi Ferenc 2016: 11 dolog, amit a blogolással tanultam. *Soreo.biz*, 2016. 02. 03. <https://soreo.biz/2016/02/03/11-dolog-amit-a-blogolással-tanultam/> [2017. 01. 19.]
- Vajda Zsuzsanna 2015: Porontyok a mamablogon. Web 2.0 a szülői döntések és gyakorlat alakításában. In: Kósa Éva (szerk.): *Médiaszocializáció*. Budapest: Wolters Kluwer. 99–118.
- Veszelszki Ágnes 2010: Bańcerowski Janusz: A világ nyelvi képe. A világgép mint a valóság metaképe a nyelvben és a nyelvhasználatban. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 86. Budapest, Tinta Könyvkiadó, 2008. *Magyar Nyelvőr* 134/3: 373–376.
- Veszelszki Ágnes szerk. 2012: *Netszótár. @-tól a Zuckerbergnetig*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.
- Veszelszki Ágnes 2017 (m. a.): *Netnyelvészet. Bevezetés az internet nyelvhasználatába*. Budapest: L'Harmattan.

Melléklet: Az elemzett cikkek

A1. Örökbe fogadtam az anyósom fiát, avagy a férjem a gyerekek.

<http://bezzeganya.reblog.hu/anyuval-szexelni-ultragaz>. Tünde 2016. 06. 11. 07:00

Kommentek (340) házasság, szex, anyaság, férj

Nem ritkaság manapság, hogy a férjnek a feleség gyakorlatilag az anyja lesz a gyerekek(ek) születése után. Már nem a NŐ a szemében, csak a tisztelendő anyuka. Felnéz rá és nagyra tartja, hogy képes az összes feladatával egyedül megbirkózni. Igen, egyedül, mert mindent lepasszol azzal a címszóval, hogy neked ez jobban megy.

Vagyis a férj örökbe van fogadva az anyóstól. Amit elvárt anyukájától, azt a feleségtől is elvárja. Általában egy nő a kapcsolat elején el is kényezteti a férfit. Nem megterhelő gyerek nélkül kedveskedni neki. Aztán jön a gyerek, és ahelyett, hogy a férj felnőne a helyzethez, egy hisztis elhanyagolt nagyfiúvá képes válni. Azért az apaszerep imponál neki eleinte, akár segít is a gyerekfürdetésben párszor. A hangsúly a segítesen van, a segítség az, amikor valaki valamit önállóan elvégez valaki helyett. Az nem segítség, ha asszisztálni kell a feladatai elvégzéséhez, és utána vállalt veregetni, hogy milyen ügyes volt. Nyilván a gyerek is rájön arra, hogy apu egy nagytesó és nem aputól kér egy pohár vizet, még akkor sem, ha apu van éppen a konyhában, és anyu sehol a láthatáron.

Ebben a családi leosztásban sokszor a szex egy furcsa szerepet kap. Mert hát ugye anyuval szexelni ultragáz. Nyilván nem lehet mocskos dolgokat sugdosni annak a nőnek a fülébe, akit nagyra becsülök anya szerepében. Apunak nehezen megy megkívánni azt a nőt, aki nem sokkal előtte anyai feladatokat látott el.

Mit lehet tenni? Szexi fehérmű, a kettesben eltöltött idő, beszélgetések. A helyzet különösebben nem fog változni, nyilván ezek ideig-óráig segítenek, aztán újra visszazökken minden a régi kerékvágásba. Jön a beletörődés vagy a válás. Ha válni mind a két fél akar. Mert apu miért akarna, egy kényelmes helyzetben él. De előbb-utóbb neki is eszébe fog jutni, hogy azért ő férfi és elképzelhető, hogy egy másik nőben már nem az új mostohaanyját fogja meglátni. Anyunál is előfordulhat, hogy megtetszik neki, hogy egy férfi Nőként tekint rá és nem háztartási alkalmazottra és a gyerek anyjára néz.

Hát röviden, így lesz egy fiatal szerelmes párból egy frusztrált vagy elvált család.

A2. Gyerekszülés után nem szexel többet a férjével a japán nő.

<http://bezzeganya.reblog.hu/gyerekszules-utan-nem-szexel-tobbet-a-ferjevel-a-japan-no>.

Tünde 2016. 03. 01. 06:00 Kommentek (145) jabandzsin, Japán, nők, szex, anya, kiemelt

A japán nők és a szexualitás. Tudom, kicsit kényes a téma, de mindenképpen ide kíváncsok. Először is szeretném leszögezni, hogy mivel Japán nem keresztény ország, ezért e témához való hozzáállásuk is teljesen más, mint azt mi Európában megszokhattuk. Itt a szex teljesen természetes dolog, nem számít bűnnek. Beszélni róla viszont egyáltalán nem illik. Ezért is van, hogy a japán iskolákban nemigen van felvilágosítás. Ezt a feladatot a tonnányi pornóanyagra bízzák. A szigetországban már 13 (!) éves kortól vásárolható pornográf tartalmú magazin, míg a nagykorúságot csak 20 évesen érik el. Innentől kezdve vásárolhatnak alkoholt és cigarettát.

Na de visszatérve a szexualitásra. Japánban törvény tiltja a nemi szervek nyílt ábrázolását, ezért a pornót cenzúrázzák. Ennek magyarázata egyszerű. Amikor Japán elvesztette a háborút, Amerika egyszerűen rájuk kényszerített egy alkotmányt. Jelenleg is ez van érvényben. De hogyan is működik ez az egész dolog a szigetországban? Nos, mivel a nők Japánban is nők, szeretnek nőiesen viselkedni, öltözködni, természetesen a férfiak figyelmének felkeltése céljából. De mint tudjuk, minden földrészen más számít nőiesnek. Mivel a japán férfiak enyhén pedofil beállítottságúak, így a nők igyekeznek minél kislányosabbnak tűnni. Ezért van az, hogy érett hölgyek úgy viselkednek, mint holmi bakfisok. Mert az olyan „kawaii”, vagyis aranyos, cuki. Egy japán nőnek minden kawaii.

Nagyon érdekes, hogy amikor két ember között szóba kerül a szex, a nő rögtön elkezd egy bizonyos módon viselkedni. Eljártssza, hogy ez őt mennyire nem érdekli, sőt, kifejezetten visszaszótónak találja. Heves ellenállást mutat legalábbis a szavak szintjén. Ilyen esetben előszeretettel használják a „dame” kifejezést, ami annyit jelent: tilos! Ez persze csak komédia. Valójában általában nincs ellenére a dolog. De akkor miért tesz úgy, mintha fázna az egésztest? - kérdezheti valaki, és joggal. Nos, a válasz igen egyszerű. Tudja, hogy ami tilos, arra még inkább vágyik az ember. Bizony. Ez az egész színjáték nem szolgál más célt, mint felkorbácsolni szerencsétlen férfi vágyát. Aztán persze – kizárólag az erőszaknak engedve, mely lehengerli gyöngé női testét – megadja magát, hogy aztán a férfivel egyetemben áldozhasson Ámor oltárán. Persze, ha tudja, ki az az Ámor. Igen ám, de hol történjen a pásztoróra? A fiataloknak általában nincs külön lakásuk, a szülők előtt meg mégiscsak ciki ilyesmit csinálni. Ez aztán a kihívás! De ne féltsük őket! A japánok kitalálták az úgy nevezett love hoteleket, vagy ahogy itt ejtik: „rabu hoteru”. Itt minden feltétel adott az idő kellemes eltöltéséhez.

Lépünk egy kicsit tovább az időben. Tegyük fel, hogy a fiatal pár összeházasodik. Ilyenkor a következő történik. A szexuális együttlétek száma erősen megcsappan. Az első gyerek születése után a hölgy simán lehúzza a rolót. Nincs több kufirc. Ennek oka, hogy ő immár anya, így minden erejét, idejét a gyerekének kell szentelnie. A férfi meg csináljon, amit akar. Így járt. Mit tehet ilyenkor a teremtés ázsiai koronája? Például elmegy egy masszázsszalomba. Aki ebből arra gondol, hogy a férfi kupiba jár, annak a szégyen pírja fesse pirosra orcáját, amiért ilyet feltételez. Japánban ugyanis tilos a prostitúció.

Csak hogy a japán ember közismerten ravasz. Kitalálta, hogy játssza ki ezt az ugyancsak Amerika által rákényszerített tilalmat. Mert ugye mi is a prostitúció? Az, amikor valaki pénzért szexuális szolgáltatást nyújt. Igen ám, de mi számít szexnek? Hát az, amikor a hímvessző behatol a vaginába. Következésképpen, ha nem történik behatolás, az nem prostitúció. Tehát ha egy hamvas, babaarcú japán hölgyemény a kezével, netán szájával elégt ki egy munkában megfáradt, felesége által elhanyagolt férfit, az teljesen rendben van. Japánban tehát de jure nincs prostitúció, de facto meg nagyon is virágzik.

Mint rengeteg országban, a szex itt is hatalmas iparág. Persze, a kereslet-kínálat elve. Azon nem rökönödik meg az ember, hogy vannak pornómagazinok meg dvd-k, mert azok mindenhol vannak. A prostitúció is sok helyen jelen van. De van itt valami, ami az én kedélyeimet is felborzolja, pedig nem vagyok kimondottan prűd. Ez pedig nem más, minthogy a szexshopokban magazinok, és dvd-k mellett bugyik is kaphatók. De ezek nem közönséges fehérneműk, de nem ám! Diáklányok használt bugyijai. Számomra érthetetlen okból néhány férfi itt arra vetemedik, hogy méltóságát félredobva fiatal lányok egy napig hordott bugyiját megvásárolva azokat szagolgassa, azokra maszturbáljon. Na, igen. A japókkal ilyen téren (is) elszaladt a ló. Ennek okairól majd egy másik posztban.

De térjünk vissza az elképzelt házaspárhoz. Ugorjunk az időben, a gyerekek már középiskolások, az anyának már nem kell minden idejét rájuk áldozni. Ilyenkor általában visszatér a hölgyek kedve némi együttléthez, azonban ekkorra már a férfi nem mutat hajlandóságot, hiszen megszokta, hogy ilyenfajta örömeiket csak házon kívül kaphat. Hoppá! A vajás kenyér visszaharap. Ebből következően Japán tele van kiéhezett középkorú nőkel. Hogy erre mi a megoldás? Őszintén szólva fogalmam sincs. De őket ismerve, szerintem erre is ki fognak találni valamit. Addig is maradnak a jól bevált módszerek.

A3. Apa a mosogatórongyot választotta az állása helyett. <http://bezzeganya.reblog.hu/apa-a-mosogatorongyot-valasztotta-az-allasa-helyett>. Tünde 2016. 02. 29. 06:00 Kommentek (23) apaság, anya, munka, kiemelt

Vanda nagycsaládos édesanyja, aki nagy fába vágta a fejszéjét: saját vállalkozásba kezdett, amikor legkisebb gyermeke két éves volt. Férje mindenben támogatta, sőt, amikor nyilvánvalóvá vált, hogy az időközben hatfősre bővült család körüli teendők mellett az édesanyának nem marad ideje a vállalkozás ügyeit intézni, akkor az apa önként választotta a háztartásbéli szerepet. Mivel így az egyik kereset hiányzik a családi kasszából, lemondásokra és megszorításokra volt szükség. Az édesanyával beszélgettünk.

Hogyan lettél háromgyerekes anyából vállalkozó?

Nagyot fordult az életünk 2014-ben, amikor egy pályázati kiírást küldött egy ismerősöm, melyben kezdő, fiatal vállalkozók juthattak anyagi támogatáshoz. Engem elsőre nem mozgatott meg, de a férjemet igen. Akkor már volt három gyermekünk, a legkisebb is alig volt két éves, én pedig éppen készültem visszamenni dolgozni. Aztán addig-addig beszélgettünk a dologról, míg beadtam a jelentkezésemet a pályázatra. Sok-sok szűrőn keresztül, vizsgák és kiválasztások során, de végül nyertem saját vállalkozás indításához hárommillió forintot.

Miben változott meg az életetek ezután?

A pályázat beadásának pillanatától is sok minden megváltozott, többek között a férjem hozzáállása. Mindenben támogatott, vigyázott a gyerekekre, amíg oktatásra meg előadásokra jártam. Ha kellett, lelket öntött belém, segített megírni az Üzleti Tervemet, és sokszor visszahúzott a földre, mikor egy-két képtelen üzleti modellel álltam elő. Szinte jobban akarta, mint én.

Teltek-múltak a hetek, próbáltuk felvenni a ritmust, aztán mikor már nem számítottunk eget rengető eseményre, akkor jött egy édes meglepetés: ismét babát vártunk. Nem ért minket váratlanul, de nem is számítottunk rá.

Négy gyerek, vállalkozás, egyedül otthon, csinálni mindent, az BIZTOSAN nem fog menni. Ki kell találni valami mást. Hát akkor majd ő, a férjem veszi ki a szülési szabadságot - ez volt a nagy ötlet! És 2015-ben, nem sokkal a második lányunk - egyben negyedik gyermekünk - megszületése után tényleg elment gyedre.

Ehhez azonban az kellett, hogy minden pénzt félretegyünk, amíg ő munkában volt és rendes fizetést kapott. Készített egy „embertelen” havi költségvetési tervet, és többet nem mehettem bevásárolni. Minden forintot megfogott, hogy legyen beosztható tartalék a családnak a szülési szabadság időszakára is.

Nem viselt meg ez a helyzet?

Szenvedtem, de volt cél, volt értelme spórolni. Az önmagában való spórolást nem tartom egészségesnek. Spóroljunk, de ne azért, hogy legyen dugipénz, hanem, hogy spóroljuk meg egy színházra vagy egy utazásra azt az összeget. Hogy legyen értelme lemondani dolgokról.

Hogy néz ki egy napotok?

Reggel a férjem felkel, ébreszti a gyerekeket, reggelit készít. Aztán elviszi őket iskolába, óvodába. Addig én a legkisebbel vagyok, őt öltöztetem, szoptatom, stb. 9-kor már javában az „irodában vagyok”, ha éppen otthonról dolgozom, és a napi háztartási munkában egyáltalán nem veszek részt. Minden munkát a férjem csinál, kivéve a főzést. Azt anyukám csinálja, aki azóta hozzánk költözött, mert meghalt a nagymamám, és egyedül maradt volna Kaposváron.

Közös az ebéd azokkal, akik éppen itthon vannak, majd délután iskola és óvoda, edzés és tanulás, játék. Én vacsoraidőre fejezem be az aznapi munkát, onnantól én is beszállok a napi dolgokba. Persze, mikor délután hazaérnek a gyerekek, akkor már nincs olyan csend, mint napközben, ilyenkorra időzitem a könnyebb munkákat, és nem telefonálok.

Nem volt furcsa számodra a „szerepcseré”?

Nem esett nehezünkre a váltás a férfi és női szerepek között, a mi kis családuknban amúgy is megszokottak a nem sztereotip szerepvállalások. Én szívesen szerelek össze egy könyvespolcot, vagy húzom meg a csavarokat a hintaágyon, a férjem pedig boldogan pakol, és nem derogál kísérni a fürdőkádat. Kelltt egy kis idő, amíg erre rájöttünk, hogy néhány dologban fordítva működünk, de mind a ketten megértettük és elfogadtuk a másikat. Nálunk ez nagyon jól működik, nem zavarjuk egymás köreit.

Mit szólnak az életmódotokhoz az ismerősök?

A környezet kissé felhúzza a szemöldökét, de legtöbbször mégis pozitív visszajelzést adnak. „Bátrak vagytok!” – ez hangzik el legtöbbször, meg a „Nekünk is így kellene csinálni!”. A pályázathoz kaptam egy mentort, aki csak annyit mondott, hogy „Nagyon szereti magát a férje, ugye tudja?” Ezzel arra célzott, hogy egy biztos anyagi létből, egy középvezetői pozícióból a gyerekeket és a mosogatórongyot választani óriási alkalmazkodást és bizonyos dolgokról való lemondást jelent. Ugyanakkor ennél intenzívebb kapcsolatépítést nem igazán tudok elképzelni az apa és a gyermekek között. Legalábbis nálunk nagyon bejött ez a felállás a gyerekeknek. Apa szigorú és következetes és nagyon sokat lehet vele hülyéskedni meg bunyózni.

Mivel foglalkozik az új vállalkozásod?

A vállalkozással a szakmámnál maradtam. Közgazdász végzettségem van, világleletemben beszerzéssel foglalkoztam, ami óriási plusz volt a vállalkozás elindításánál. Prémium kategóriájú ápolási és gondozási termékeket forgalmazunk, 0-3 éves korig. Legfőbb erősségünk a babafürdető kádak és kiegészítők, de van önmelegítő cumisüvegünk is azoknak, akik sokat vannak úton és mindig friss ételt szeretnének adni a kisbabájuknak. Van olyan általunk forgalmazott termékcsalád is, amely az idősebbeket célozza meg a különleges konyhai és kertészeti eszközeivel. Széles a paletta szerencsére. Minden általunk forgalmazott terméket kipróbálunk és tesztelünk, hogy meggyőződhessünk arról, hogy a termékek nem fognak csalódást okozni a magyar családoknak. Négy gyerekkel és számos nagyszülővel nem találtunk olyan piacot, ahol ennél hitelesebbek lehetnének.

Mik a hosszabb távú terveid?

Lassan letelik az egy év, melyet a férjem a szülési szabadság idejére kapott (nagyon várják már vissza a munkahelyén). Amióta háztartásbeli lett, soha ennyi állásajánlatot és megkeresést nem kapott, mint az elmúlt fél évben. Én mindenesetre azon fágadozom, hogy a vállalkozásom egy szintig eljusson, és ha visszamegy a férjem a munkahelyére, akkor én is el tudjam végezni a céges és a háztartási teendőket, a gyerekekről nem is beszélve. Meg már nagyon szeretnék elmenni bevásárolni.

Köszönöm a válaszokat!

A4. Nem kellek senkinek hat órában. <http://bezzeganya.reblog.hu/nem-kellek-senkinek-hat-oraban>. Tünde 2015. 12. 29. 06:00 Kommentek (239) anyaság, munka

Van egy kislányom és egy kisfiam, mindketten óvodások. Bölcsődések nem voltak, mert az nálunk nincs (a pontosság kedvéért: azóta már van, pontosan 50 férőhelyes a 10 ezres városban, megfelelő önkormányzati kapcsolatokkal sima ügy bekerülni...).

Kiderült a kislányomról még 2-3 éves korában, hogy van némi idegrendszeri éretlensége: járunk egy fejlesztő pedagógushoz és az általa javasolt kiegészítő mozgásokra, és számítok rá: még a következő sem az az év lesz, amikor elengedhetem a kezét, elsős lesz.

Kisfiam szintúgy hypotón kissé, viszem őt is mozogni, tudom, mennyire sokat számít: szép tartása lesz, jól fog mozogni, és a hibák korrigálásával esetleges tanulási problémákat is megelőzhetünk.

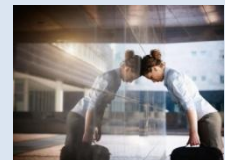
Míg nem lettem anyuka, sokat tanultam, aztán sikeres voltam a munkámban. A családtervezés részeként azt is felmértem, hogy nem fogok tudni visszamenni a munkahelyemre, mert abban a jutalékos fizetési rendszerű 8+ órás munkakörben nem tudok többé dolgozni, ha gyerekem lesz – legalábbis tanultam gyereket vállaló kolléganőim „kárán”, akik megpróbálták anyukaként felvenni a versenyt gyerektelen társaikkal (pár hónap után szinte mindenki feladta). Mivel sosem esett nehezemre a tanulás, szombatokként iskolába járva szereztem egy felsőfokú képesítést (közgazdász diplomám volt, mérlegképes könyvelő végzettséget szereztem mellé), bízván abban, hogy olyan szakmát választok, ami összeegyeztethető lesz az anyasággal. Pedig akkor még nem gondolkodtam fejlesztésen, különórán, csak arról hallottam, hogy az oviba nem 6-kor kéne menni a gyerekekért.

Kisfiam 2 éves korától néhány nap családi napközibe járt súlyos pénzekért, én pedig ismerős ajánlásával bekerültem egy könyvelő mellé ingyen dolgozni: én segíték neki, ő pedig tanít engem: gondoltam, gyakorlat is kipipálva, lesz keresnivalóm az álláspiacon, mire oviba kerül a kisebb is.

Most ősztől szerettem volna egy „rendes” 6 órás munkát: amíg a gyerekek oviban vannak, van 6 óráig dolgozni. Fél 3-ig szeretnék végezni, mert utána a gyerekekkel szeretnék lenni, hordani őket a különórákra és sétálni, játszózni, ha nyár van, pancsolni a teraszon, ha leesik a hó, eljutni szánkózni, mert hétvégére lehet, hogy elolvad. És ha kell, gyakorolni, tanulni, ha bármi gond van, ott lenni mellettük.

Az eredmény: csak olyan állásinterjúkra jutok el, ahol nem olvassák el az e-mailem szövegét, a motivációs leveletem, amelyekben szerepel a részidő igénye, majd az állásinterjún közlik: a munka 8 órás, illetve „előfordul”, hogy több. Senkinek nem kellek 6 órában!

A teljes kép kedvéért: férjem sokat dolgozik, kiszámíthatatlan módon és évente 4-7 alkalommal külföldi utakra megy, a számtalan reggeli találkozót vagy esti céges programot nem is említve: ad hoc segít, esti úszásra viszi a lányunkat, de az ő munkája megköveteli, hogy az időbeosztása ahhoz igazodjék, és hát végül is abból a fizetésből élünk. Nagymamák aktívak, viszont mivel pedagógusok, szünetben bevethetőek lennének, és anyós

jövőre nyugdíjas lesz, 10 km-re lakik, de sajnos nincs jogosítványa, ami annyit jelent itt az agglomerációban, hogy akkor vigyáz a gyerekekre, ha odaszállítjuk őket és értük megyünk, de ő nem mozog velük, nem megy értük, nem viszi őket sehova. Ezzel együtt munkáltatói szempontból szerintem ez már jó.

Tudom, szerencsés vagyok: eltartja a férjem a családot, anyagilag belefér, hogy ne dolgozzak. De szeretnék! Nagyon zavar, hogy szellemi igényem nincs kielégítve (egyébként mindig tanulok, autodidakta módon jelenleg egy nyelvet – 2 nyelvvizsgám mellé – amiből az angol aktív nyelvtudás). Mindig jó tanulmányi eredményeim voltak, a számvitel vizsgám az adott vizsganapon a legjobb lett, a könyvelő, akinél most már nem ingyen, hanem némi alalmazásért (0 Ft-ra bejelentve) dolgozom, azt mondja, hogy az én 6 órás munkám sokkal jobb, mint a másik nála dolgozó 8 órája. (de nála csak 2*6 óra nembejelentett munkalehetőség van, többet nem tud kitermelni)

Megelőzve a javaslatot: ott nem tartok, hogy felelősséggel önállóan vállalkozhatnék, és nem is szeretnék.

Ma Magyarországon a részidőt ördögtől valónak tartják. Ma voltam állásinterjúm a Pest Megyei Kormányhivatal Foglalkoztatási Központjában. Belépéskor hirdeti a tábla: „családbarát munkahely”. Óriási terhespocakos nő fogad, aki hamar agresszívvé válik, éreztetve, hogy mit rabolom itt az idejét, itt csak 8 órás munka van. Mert ez egy nagy szervezet, és sok a munka – ezt indoklásnak szánta (holott egy nagy szervezet tudná ezt a foglalkoztatási formát könnyebben kezelni). És ha megengednék a részidőt, akkor másnak is meg kéne (hmm, csak nem lenne rá másnak is igénye?!). Ők úgy családbarát, hogy a munkaidő kezdete és vége rugalmas, de mindenképp 8 óra, más is megoldja.

De én nem akarom megoldani! Miért nincs a 0 és a 8 között más lehetőség? Ha elmegyek 8 órában dolgozni, akkor legszerencsésebb esetben fél 5-5 körül érek oda az oviba, és akkor már se különóra nem jutunk el, de sétálni is legfeljebb csak nyáron – bár lehet, hogy csak bevásárolni fogunk, mert azt mégiscsak muszáj. A gyerekeim elvannak nélkülem fél napot, a munka miatt nincs?

Természetesen nem a 8 órák béréért szeretnék dolgozni (mint az látható, szakmai fejlődésért még ingyen is dolgozom), de míg egy munkaerő-felvételnél a bértárgyalás, a fizetési igény megadása és a többi pénzzel kapcsolatos egyezkedés természetes dolog, addig a munkaidőben nincs szó ilyesmiről, pedig az idő=pénz.

Ma csak kovácsákosi-kövérlászlói kizárólagos anyaság létezik vagy intézményben/bébiszitternél/nagymamánál cseperedő gyerekek 8 órában dolgozó anyákkal (és kevés szerencsés kivétel).

Közben egyre több tanulmány készül a témában, miszerint a részidős foglalkoztatás mindkét fél érdekét szolgálja: a mai szellemi munkák nagy részét (koncentrációt igénylő, multitaskingos feladatkörök) képtelenség 8 órában magas színvonalon végezni, vagy hibázik a munkaerő, vagy időnként kikapcsolódik munka közben (fészbukozik, fórumozik stb), és 6 órában is hozná azt az eredményességet, mint 8-ban, a munkáltatónak pedig csak 6 órát kéne megfizetnie.

Tanulás nincs, én továbbra is keresgélek, és hiszem, hogy kelleni fog a munkám valahol, ha meg mégsem, a szakmai gyakorlatom azért alakul, és ha önjáróak lesznek a gyerekek, vagy ha rákényszerülök, majd elmegyek 8+ órában dolgozni.

És addig sem fogok ilyen levelet kapni. (a mai interjúm és ez a képzeletbeli levél ihlette a posztot)

A5. Csak az számít, hány gyereket szültem? <http://bezzeganya.reblog.hu/csak-az-szmit-hany-gyereket-szultem>. Tünde 2015. 12. 28. 06:00 Kommentek (552) anyaság, gyereknevelés, életmód

A szülés – születés csoda. Ha szeretnél szülni és megadatik, az Isteni kegy vagy óriási szerencse, kinek-kinek hite szerint.

A szülés egy biológiai folyamat, nem érdem. (Nem érdemtelenység a császármetszés sem kontra hüvelyi út). Érdem, hogy szorgalmasan tanultam. Érdem, hogy műveltséget szereztem. Érdem, hogy becsületesen dolgozom. Érdem, hogy tisztességgel, szeretetben neveltem a gyerekeimet.

Páromnak is ez mind érdeme. Páromnak is ezek az érdemei.

Bár nem vagyunk egyformák szerencsére, egyformán értékesek vagyunk.

Három gyermekem van, akikre nagyon büszke vagyok. Magamra és a páromra is, mert a gyerekek kedvesek, segítőkészek, szorgalmasak.

De most megmérgezik ezt a büszkeségemet. Mondvacsinált piederasztárra emelnek óriási felelősséggel és hatással rendelkező emberek. Azzal, hogy három gyermeket szültem, „magasabb értékűnek” kiáltanak ki, „a haza jó asszonyának”.

Kikérem magamnak.

Én szabadon szeretnék beszélgetni gyermekeimről valakivel, akinek nem adatott meg a gyermek, akár önszántából vállalta ezt, akár a sors hozta így. Hivalkodás, dicsekvés lett a részemről, ha erről beszélek. Én nem szeretek senkit megbántani.

Ott lebeg a levegőben a diszkrimináció, amit parlamentben, rádióhirdetésekből, magánnyilatkozatokban harsognak. Beleívódik a mindennapokba is.

Ez borzasztóan romboló és etikátlan.

Nő vagyok, anya vagyok és ember vagyok (hazaszerető is), fontossági sorrend nélkül. Párom férfi, apa és ember (hazaszerető). Családban nőttünk fel, ahol egyenértékűek a felek, és családban élünk, ahol a lány pont annyit ér, mint a fiú. És azt tanítjuk a gyerekeinknek, hogy tisztességesek legyenek. És azt, hogy értékesek, akkor is, ha lesznek később gyermekeik és akkor is, ha nem. És azt is, hogy álljanak ki az igazukért és a véleményükért, még ha megtorlástól is kell félniük.

Az értékünket a viselkedésünk, tetteink, tisztességünk adják. És ennek nem feltétele, hogy milyen neműek, mennyire családosak, milyen nemzetiségűek vagyunk.

(megjegyzés: Sosem volt olyan kor, amikor az anyák csak a gyerekeikkel foglalkoztak. Ez mindig az úri réteg kiváltsága volt. Gyűjtögetők, földművesek, állattartók, zsellérek, szolgálók stb.)

A6. Miért néznek le, amiért gyerek mellett dolgozom?

<http://bezzeganya.reblog.hu/post-174>. Tünde 2015. 12. 05. 06:00 Kommentek (320) mgitta, gyereknevelés, anyaság, munka, kiemelt

Vágyunk a dolgok közepébe: idén szeptemberben 20 hónapos kislányomat bölcsibe adtam, míg én egy hónappal később, októberben visszatértem korábbi munkahelyemre dolgozni. Az azóta eltelt időben rengetegszer kaptam meg ugyanazt a kérdést, és a válaszom után vagy a döbbenetet kaptam, vagy pedig azt, hogy jaj, de jó, hogy ezt te bevalld. A kérdés a következő: Milyen érzés visszamenni dolgozni? Hogy érzed magad? Én erre mindig azt válaszolom – ami az igazság is –, hogy én nagyon élvezem, hogy visszamentem dolgozni, és köszönöm, mindannyian nagyon jól érezzük magunkat, lányom, férjem és én is. Hogy miért, azt most leírom.

Korábban már elmeséltem lányom születésének történetét, illetve írtam arról is, hogy hogyan éltem meg az első évet vele itthon. Én már a szülésem előtt tudtam, hogy két évnél tovább nem szeretnék itthon maradni, részben anyagi okok miatt, részben magam miatt. Nem vagyok karrierista, de ennél több időre nem szerettem volna kiesni a munkából. Aztán ez az elképzelés tovább árnyalódott egy év itthonlét után, és idén januárban kezdtem először pedzegetni azt, hogy esetleg hamarabb is visszamennék, és lányunkat már szeptemberben bölcsibe adnám. Férjem ebbe bele is egyezett, részben mert ismert, részben mert látta, hogy a lányunk igazi társasági gyerek, rengeteg energiával, aminek a lekötése túl sok energiámat vette el. A döntést a szűkebb családuk is támogatta, senki se próbált meg itthon marasztalni.

De miért is éreztem úgy, hogy korábban mennék vissza, hogy még azt a plusz négy hónapot se szeretném itthon tölteni lányunk két éves koráig? Engem, szégyen, nem szégyen, nem elégített ki az itthonlét, a reggeltől-estig tartó gyereknevelés és háztartás. A lányommal fél éves kora óta igyekeztem több helyre kimozdulni, jártunk babaúzásra, egy foglalkozóra, illetve játszótérre és barátokhoz. A család igyekezett segíteni, de férjem vállalkozóként dolgozik, a nagyszülők még dolgoznak és aktívak, a hétvégén kívül hétköznap csak kevés segítséget tudtak nekem adni. Így is szerencsés voltam, hiszen vissza tudtam menni énekelni a kórusomba, illetve hetente pár órára át tudták vállalni, amikor intézhettem, amit akartam.

Nekem azonban ez nem volt elég. Imádom a gyereket, de reggeltől estig a játszótéren lenni, ahol folyamatosan lesnem kell, hogy épp mit csinál (mindenhova felmászik), vagy harmincszor elmondani az Iciri-picirit, engem szellemileg nem elégített ki, mégis nagyon lefárasztott. Egész életemben szellemi tevékenységet végeztem, ilyen területen is dolgoztam, és hiányzott a kihívás. Amikor úgy döntöttem, hogy szakmai felsőfokú nyelvizsgát teszek le, amíg itthon vagyok, szinte örültem, hogy tanulhatok. Pedig csak este, lefekvés után, illetve hétvégén volt rá időm. Mégis jólesett, felfrissültem tőle, és az eredmény is engem igazolt.

Így februárban megbeszéltem a munkáltatómmal, hogy júniusig eldöntöm, hogy mikor és hogyan kívánok visszatérni. A lányunknak a közelünkben lévő állami bölcsiben működő családi napközi csoportban találtam helyet, ahol már volt egy ismerőse, illetve szeptemberben vele együtt egy másik kis barátnője is megkezdte a bölcsis létet. Közben ő egyre ügyesebb lett, egyre jobban igényelte más gyerekek társaságát, már őt sem elégítette ki az, hogy ketten vagyunk otthon a lakásban. Minden nap reggeli után már a cipőjét keresgélte, hogy ma merre megyünk, és nagyon csalódott volt, ha azt mondtam, hogy most kicsit itthon maradunk és itthon játszunk. A döntés így az lett, hogy ő szeptembertől kezdi a bölcsit, én pedig októberben 6 órában visszamegyek dolgozni, ami a munkahelyemre való bejárással így is napi 8 órát tesz ki.

A nyarunk nagyon jól sikerült, lányom egyre önállóbb kezdett lenni, sokat tudtunk levegőn lenni, ahol kiélhette rengeteg energiáját és mozgásigényét, jobban tudtunk csavarogni, a barátokkal, családdal találkozni. Szeptemberben pedig elkezdtük a beszoktatást, ami másfél hét alatt gond nélkül le is zajlott, azóta se volt olyan reggel, hogy ne akart volna ott maradni a bölcsiben, igaz, olyan se, amikor ne akart volna hazajönni, amikor meglátott, hogy megérkeztem érte. A gondozónők szerint jól eszik, jól alszik, aktív, barátkozó. Én otthon azt látom, hogy a beszéde elkezdett folyamatosan fejlődni, napközben a bölcsiben foglalkoznak vele, zenélnék, mondókáznak, apróbb kézügyességes feladatokat végeznek (pl. nagy fagyöngyöket fűznek), és rengeteg élménye van, amit napról napra bővülő szókinccsel igyekeznek is megosztani velünk.

Októberben tértem vissza a munka világába, szerencsére zökkenőmentesen. Egy kicsi kollektíva tagja vagyok, de nagyrészt mindenki családos, így az se volt gond, hogy bizony az első másfél hónapban nem volt olyan hét, amikor ne kellett volna pár napot otthon lennem egy hosszan elhúzódó nátha miatt. A munkámat élvezem, jó volt két év után felfedezni, hogy tényleg ezzel szeretnék egész életemben foglalkozni. De miért is ne élvezném? Szinte egész végig egyedül vagyok a saját kis irodámban a saját ügyeimmel, ahol a saját tempómban dolgozhatok, és nem kell azon aggódnom, hogy pár perc múlva úgyis meghallom a gyerek nyavikolását, vagy menem kell mosni, főzni, teregetni, söpörni. Ki merem jelteni, hogy valamilyen szinten feltölt a munkám, mert bár nagyon fárasztó hajnalban bejárni és idevezetni, kapok annyi szellemi leterhelést, ami jólesik nekem.

És miután letudom a munkám, hazamegyek és elhozom a gyereket a bölcsiből, képes vagyok estig koncentrálni vele lenni, illetve a házimunkát végezni, és nem tízpercenként lesni az órát, hogy még mennyi idő van hátra fektetésig. Kiegyensúlyozottabb, türelmesebb vagyok a lányommal, és úgy érzem, hogy minőségi időt tudunk együtt tölteni délutánoként. Ugy érzem, hogy most éppen összhangban van bennem az anya, illetve a dolgozó nő, ráadásul emellett a heti pár óra szabadidőmet is megkapom a családtól, amikor kikapcsolódhatok és akár sportolhatok is.

Mielőtt még bárki azt hinné, hogy mekkora bezzegelős vagyok, leszögezném, hogy nem azért írtam le, hogy bárkinek is az orra alá dörgöljek bármit. Az ok az, hogy abból van elegendő, hogy egy anyának titkolnia kell, ha szeret dolgozni a gyerekei mellett. Hogy az az elvárás, hogy arról beszéljek, hogy milyen szomorú vagyok, hogy bölcsibe kellett adnom a gyereket, hogy milyen rossz a rendszer, hogy nekem vissza kellett menni dolgozni. És amikor nem panaszkodom, hanem igenis elmondom, hogy jól érzem magam a bőrömben, akkor vagy csodálkoznak, hogy de hát ilyen nem szoktak mondani az anyukák, vagy felsóhajtanak és bevallják, hogy jaj, de jó, hogy bevallottad, mert én is így érzek. Miért kell ezt titkolni? Nem hiszem, hogy rosszabb anya lennék azért, mert bevallom, hogy sajnos nem elégít ki engem az otthonlét, a gyereknevelés, a háztartás. Nem nézem le, sőt, irigylem azokat a nőket, akik szeretnek otthon lenni és legszívesebben otthon is maradnának a gyerekek mellett. Irigylem, mert ha így éreznék én is, még sokkal jobban élveztem volna az itthon töltött hónapokat. Csakhogy én nem ilyen vagyok, nekem ezer és egy dologgal kell foglalkoznom, lekötöm magam ahhoz, hogy jól érezzem magam. Nekem szükségem volt arra, hogy visszajöjjek dolgozni. Én csak így tudtam egyensúlyba kerülni magammal.

Tudom, szerencsés vagyok. Szerencsés vagyok, mert olyan lányom van, aki szereti a bölcsit, aki nagyon jól vette azt, hogy elszakadtunk egy kicsit egymástól (bár nálunk is volt két hét nagyon anyás és csak anyás idő-

szak, de erre számítottam, így nem okozott gondot). Szerencsés vagyok, mert a férjem támogatott a döntésemben (sőt, bevallotta, hogy számított is rá), mert ő viszi reggelente lányunkat a bölcsibe, mivel én olyan korán elmegyek. Szerencsés vagyok, mert olyan munkahelyre mehettem vissza, ahol elfogadják, hogy kisgyerekes anya vagyok és csak 6 órában tudtam visszamenni dolgozni. Nem rózsaszínű vattacukor az életem, nekünk is vannak rossz napjaink, amikor semmi se tetszik, amikor nyafogás van és hiszti és sírás (akár részemről is), de ezt a helyzetet nem nagyon cserélném el most senkivel. Úgyhogy, ha bárki kérdezi: köszönöm, jól vagyunk.

A7. Másnak is ilyen gyötrelmes az anyaság? <http://bezzeganya.reblog.hu/masnak-is-ilyen-nehez-az-anyasag>. Tünde 2015. 12. 03. 06:00 Kommentek (185) anyaság, kiemelt

A kisfiam nemrég múlt el hét hónapos. Imádom, mégis valahogy kezdek teljesen magamba fordulni. Alapvetően már az nehéz volt, hogy semmi sem úgy sikerült, ahogy elképzeltem, pedig úgy készítettem fel magam, hogy biztos nem rózsaszín máz lesz. Viszont ennek ellenére is sokkolt, milyen nehéz éjszakázni, rájönni, hogy nem is szeretek szoptatni, de azért tenni szerettem volna érte. Hogy milyen nehéz kitalálni, mit is szeretne szegény baba, aztán később rájönni, hogy pl. igazából büfizni kellett neki, azért sírt, nem azért, mert még éhes. Nem baj, mi toltuk apuval a tápszert meg a tejet, hátha az a baj. Így teltek a hetek, hogy fogalmunk sem volt, mit tegyünk, én pedig eközben úgy éreztem, egy csódtömeg vagyok. Tej se volt elég, folyamatos szenvedés volt a szoptatással, de csináltuk, meg hát a doki és védőnő is csak cseszegetett, hogy az kell, bár attól kezdve, hogy nem volt elég tejem, a fiam se szeretete. Csak vergődött a cicin, húzgálta és sírt, de úgy voltam, kell azért az anyatej a fejlődéshez.

Aztán arra sem készültem fel, hogy van olyan, hogy nem tud büfizni. Minden nap új pózt kellett kitalálni, hogy kicsalogassuk, és kellett, mert akkor felsírt éjszaka húsz perc után, és nem aludt vissza következő évésig. Se arra, hogy milyen nehéz a hasfájós korszak fél évig. Ebből fakadóan aludni sem igen tudott. Nappal jó, ha két órát összehoztunk húszperces alvásokkal, és így kellett volna csinálni a teendőket is. Akinek van gyereke, vagy nem érte ilyen meglepetésként, biztos azt kérdezi: mire számítottam? Igazából fogalmam sincs, nem gondoltam, hogy ilyen nehéz. Talán az telítődött bennem, hogy jó fél évig nem igazán volt idilli pillanatunk. Amíg pl. sok anyukának jutnak kellemes pillanatok/vagy meg tudják élni, nekem maradtak ezek a nehézségek (vagy ezek ragadtak meg) és a kényszerek. Merthogy kényszerbeteg vagyok (szülés után felerősödött két hónapra), és nem tudtam eldönteni, hogy ezek csak kényszer gondolatok, és tudom, hogy úgysem bánthatom, vagy ideges vagyok rá, mert csak a nehézségek vannak nagyrészt, és bántani fogom?

Hiába, hogy okkal sírt, úgy éreztem, azt tudatja velem, hogy rosszul csinálod, anya. Sokáig féltem kettesben maradni vele, és emiatt négy hónapos koráig el sem tudtam lazulni mellette, kényszeredettnek éreztem a játékot. Nem tudtam, mit kell csinálni egy ilyen kicsi babával. Persze apának úgy ment, mint a karikacsapás. Nehéz minden nap 9 kilót kenguruban huncibálni (merthogy babakocsiban nincs el), aminek az előzménye az öltözési hisztiroham, ami állítólag normális, de valahogy én kikészülök tőle. És rossz nézni az ablakból a nyugisan kocsit tologató anyukákat, míg mi vergődünk le a harmadikról. Én izzadtam, ő meg nyugósen. Eddig megoldottam, hogy sapi, takaró és nyitott ablaknál alvás, de ma már felkel minden zajra, szóval marad a séta. Ami viszont a legjobban kiborít, az az altatás. Két hónappal ezelőttig kézben ringattam, de már akkor is úgy, hogy szabályosan táncolnom kellett vele, az elterelte kicsit, különben feszítette ki magát a kezemből, felhúzódkodott, karmolt, sírt. Oké, meglegeltük, ez senkinek sem jó, de már akkor is dührohámok kaptam, kikészített a hiszti.

Most úgy próbáljuk, hogy melléfekszem, de az esetek többségében, ha már a fejét se tudja tartani, mert olyan álmos, akkor is elforog, négykézláb billeg, közben sír, mert álmos. És van, hogy kikészülök nagyon. Felidegesít, és nem is inkább ő, hanem az én tehetetlenségem, hogy úgy érzem, nem találok a hangot a saját fiammal. Aztán rá morgok, pufogok, hogy ne sírj már, hagyd már abba, a pelusára "ütök", morogva, vagy hirtelen teszem le vagy veszem fel, de érzi, hogy ideges vagyok, ettől meg sírni kezd. Én meg már akkor megbánom, dühös leszek magamra, ő csak sír, én meg már nem bírom idegekkel. Aztán órákig, napokig rágom magam, hogy mekkora egy szar vagyok, és hogy lelki sérüléseket okozok a fiamnak, és miattam lesz olyan sérült ember, mint én. Hogy biztos a foga fáj, én meg nem vagyok elég megértő. Aztán megfogadom, hogy nem lesz ilyen többet.

De aztán megint kiadok, és megint olyan erővel önti el az agyam az ideg, hogy nem is vagyok képes visszafogni magam. Már ott tartok, hogy jobb lenne neki nélkülem. Nem panaszáradat, csak tudni akarom: tényleg ennyire semmirevaló vagyok? Fog-e szeretni a fiam ennek ellenére is? Van-e más is így? Mit ártok a kis lelkének a hibás viselkedéssel? Nincs nő, akinek elmondhatnám, aki megnyugtatna, mert tudom, hogy függetlenül a körülményektől csak azt kapnám, hogy igen rossz anya és ember vagyok. Még a pszichológus is csak annyit mondott, de hát miért idegesíti fel magát? Hát nem azért, mert ilyen szeretnék lenni. Hanem azért, mert volt, ami komolyan elcsesződött gyerekként a tesóm cseszegetése miatt, amit nem tudom, hogy hozhatnék helyre.

A8. Anyák, hagyjátok abba a siránkozást! <http://bezzeganya.reblog.hu/anyak-hagyjatok-abba-a-sirankozast>. Tünde 2015. 11. 28. 07:00 Kommentek (186) anya, anyaság, gyereknevelés

Tudom, hogy nehéz. Három kicsi gyerekem van és külföldön élünk, a kislányom két éves, ikerfiam hét hónaposak. Az első hónapokat csak non-stop segítséggel éltem túl. Naponta húszszor szoptattam, a lányomnak sokszor egész nap csak a hangját hallottam a borzlyukból, ami régen a hálónk volt, és kezdetben átvette a két kis pirányát. Örültem, ha mindhárom gyerek hasa tele van, a pelenkájuk tiszta, és végre lehet aludni zavartanul harminc percet. Persze ahogy nőttek, meg mi is egyre jobban felnőttünk a feladathoz, a mindennapok egyszerűbbek és sokkal mosolygósabbak lettek. Eldöntöttem, hogy már nem kell a 24 órás felügyelet, megszek velük egyedül, néhány órák háztartási segítség elég. Nyilván akkor nem számoltam vele, hogy bizony kelhet újra éjjel mindenki két-háromóránként valami miatt, és utána jöhet a borzasztó szenvedés következő nap, hogy valahogy kibírjam, mert persze a gyerekek szuperül bírják. Ismét az igények kielégítésére szorítkozva, meg a Finger song 36-szori meghallgatásával telt el pár nap. És aztán ez is helyreállt - egy időre.

És mégis hogyan emlékszem ezekre a napokra? Tök jók voltak, csodás szép nyár volt, a fiúknál egyre jobban visszaszorultak azok az újszülöttkori nemtudjukmiazoka sírások, a kislányom megtalálta a helyét az ötfős családban (továbbra is ő a főnök).

A mai internet ontja magából a miért szar, hogy kisgyerekekkel vagyok otthon, miért nem vagyok képes hatékonyan bevonni a férjem a gyerekek körüli és otthoni teendőibe, és ezért miért vagyok rá emiatt némán, baromira megsértődve típusú cikkeket.

Szükség van balanszra, egyrészt a gyerekek, bármilyen hihetetlen aranyosak, viccesek, nem olyan nehéz felvidítani őket, mi pedig ügyesek vagyunk, de ha elúszunk, van szánk, általában van kitől segítséget kérni, és szerencsés esetben olyan társunk, akivel beszélgetni tudunk. Tehát a szenvedős blogbejegyzések mellett olyasmikről is lehet írni, (és olyasmiket is meg lehet a valóságban élni), hogy ma olyan klasszul ment a nap, sőt, tegnap is, azelőtt is, kimentünk a játszótérre, futkároztunk, lecsúsztunk a vizes csúszdán, alig akartunk hazamenni, a kicsik aludtak egy jót a hóesésben. Közben rájöttem, hogy ha egy tenniivalót húsz részletre bontok, akkor végzek vele, és ettől is jól érzem magam, mert rend van, vagy kész van egy egyszerű süti, vagy volt idő olvasni. Vannak jó blogok tele praktikus ötletekkel a háztartásban, és jó játékötlekekkel a gyerekeknek, azokból érdemes meríteni, és máris időt spórolunk, és jut idő magunkra, és akkor az időt nem a önsajnálós posztokra szánjuk, vagy legalábbis azok sóhajtozva olvasására, hanem magunkra, valamiből erőt merítünk, amit újra a családnak adhatunk.

Még mielőtt mindenki felháborodik, hogy márpedig a mindennapokat akkor sem lehet kibírni, és ki kell engedni a gőzt, stb. Meg hát kinek panaszkodjunk (amúgy én is szoktam), ha nem egymásnak, anyukáknak, akkor arra biztatok mindenkit, hogy egymást, anyukákat időnként építsük is. Okos, praktikus ötleteinket osszuk meg egymással, járjunk össze kávézni, engedjük össze a gyerekeket és nézzük őket a kávécsésze mögöl, milyen ügyesen feltalálják magukat.

Szóval tudom, hogy nehéz, viszont van hozzá erőnk!

A9. Négy gyereke mellől lépett le az anyám. <http://bezzeganya.reblog.hu/negy-gyereke-mellol-lepett-le-az-anyam>. Tünde 2015. 11. 12. 06:00 Kommentek (77) anyaság, család

Húszéves vagyok, van három édestestvérem: egy nővérem és két húgom. Édesanyám 17 éves volt, amikor megszülte a nővéremet, édesapám 20 évesen lett apa. Sajnos nagyon problémás a családom, nehéz gyerekkorunk volt. Fizikailag és érzelmileg is bántalmazva voltunk, már mióta az eszemet tudom. 2008 nyarán apám és anyám váratlanul bejelentették, hogy elválnak. Mi mind a négyen anyával maradtunk. Apu elköltözött. Jó ideig nem jutott más az asztalra, csak vajas kenyér/zsíros kenyér, mindeközben anyám napi hat-nyolc doboz sört, és egy doboz cigarettát vásárolt magának. Végül a tetőpontra hágott a huzavona, és váratlan fordulat állt be az életünkbe: anya összepakolta a cókmojkját, és lelépett. Ezt megelőzően annyit közölt velünk: „Dolgom lesz a városban, este jövök.”

Ezután a mondat után testvéreimmel nyugodtan mentünk iskolába, hiszen úgy tudtuk, délután anyu hazavár. Nem tudom akkor, abban a pillanatban melyiket éltem meg rosszabbul: azt, hogy nem dolgozott, és csak az állami juttatás(ok)ból éltünk; vagy a pillanatot, amikor a 9 és 7 éves testvéreimmel betoppantam a lakásba, és csak az üresség fogadott minket minden helyiségben; vagy a rádöbbenést, hogy az oly sokszor elhangzott: „elmegegyek világgá, és örökre itt hagylak titeket” mondat varázsütésre valósággá vált.

Ami a húgaimat illeti: hogy abban a pillanatban mit éreztek, nem tudhatom. De az egészen biztos, hogy ennek az esetnek mély hozadékaik vannak. A legkisebb húgom, ő most 15 éves: szinte neki a legnehezebb ezt feldolgozni, hiszen egészen születése óta, ANYA volt a mindene! Rengeteget beszél róla, és nem tud gátlások nélkül elé állni, szinte érezni lehet a feszültséget kettejük közt, és hogy ez az esemény még nem egy heg, hanem egy seb. Nagyon hiányolja azt a valakit, aki betölthetné az anyaszerepet az ő életében, és nem vagyok biztos benne, hogy ez a hiányérzet valaha is enyhülni fog.

A második húgom 17 éves: mindig is inkább apás volt, viszonylag jó kapcsolatot ápol a anyuval. De ha szóba kerül a téma, ő csak szánalomról, és dühről beszél, sőt, többször kérdőre is vonta már anyát, hogy mi ért meg annyit, hogy ott hagyjon minket. Soha nem kap választ, és valószínűleg nem is fog. Mivel még ha érződik is rajta, hogy hiányolja anyát, akkor se beszél róla.

A legeslegkomolyabb, több ártatlan életet befolyásoló következménye ennek a törtéetésnek, a nővéremnél van: ő 22 éves. Férjnél volt. Van két tündéri kislánya, 2,5 éves az egyik, illetve 9 hónapos a másik. Állami gondozásban vannak, körülbelül öt hónapja. Öt hónappal ezelőtt vitte be őket Budára, egy babaotthonba, azzal az üreggel, hogy „nem alkalmas anyának, nem szeretné felnevelni a gyerekeit”. Azóta se látogatta meg őket. Most, 2015-ben odáig jutottunk, hogy évente kétszer találkoznak anyuval, ritkán telefonon is beszélgetünk, de ha nem muszáj, nem keres minket. Szinte minden fontos eseményt kihagy: ballagás; szalagavató, stb. Nem beszél a történetéről, úgy csinál, mintha ez az egész meg se történt volna, és az évi két találkozót is végigszínészkedi, megpróbál belebújni a „mintaanya” szerepébe, ami természetesen nagyon átlátszó. A két húgom és közöttem kialakult egy semmihez se fogható kötelék. Attól a naptól kezdve, hogy anyu elment, minden nap együtt vagyunk, mindent elmondhatunk egymásnak, és ha kilométerek választanak el minket, akkor is érezzük, ha valami baj történt a másikkal. Nem tudom, mi lesz öt-tíz-tizetnöt év múlva, de nem gondolom, hogy bármelyikünk is ki tudja majd tiszta szívvel, őszintén mondani az „Anyu” szót. Inkább egy mesebeli teremtmény jut a szóról eszünkbe, mintsem az a nő, aki megszült minket.

A10. Csodaszert rendeltem a beteg gyerekeknek, de a csoda elmaradt.

<http://bezzeganya.reblog.hu/csodaszert-rendeltem-a-beteg-gyerekek-de-a-csoda-elmaradt>. Tünde 2015. 11. 05. 06:00 Kommentek (114) Bébinyúl, betegség, anya

Egy hét betegség nélkül, ugyan! A porontyok felváltva barangolják baciföldet. Annyira ki vagyunk merülve, hogy egy Walking Dead forgatáson biztos kikapnának a sorból, mert túlon túl hitelesen játszunk a zombit. Kisebik emberpalántánk az elmúlt két hétben – ha nem több – hajnali kettőkor kezdi a műsort, és mielőtt fel kelnünk – azaz ötkor – al-

szik el. Zombiságunk így megalapozott, viszont ezt eltakarni már erőm se sok. Benyeltünk egy fülgyulladás, majd felső légúti szörnnyeteget egy arcüreggyulladással, és ezek úgy ragaszkodnak hozzám, mint diózás után a körmük alatt a kosz.

Kompenzálva az alvás iránti vágyunkat, megborítottuk a rendet és egy új napi „rutint” alakított ki magának a szervezetünk. Este nyolckor a gyerekekkel együtt elalszunk, hol a nagyobb mellett az ágyban, hol pedig a kiságy mellett a földön, majd éjfél körül felkelünk, kicsoszogunk a fürdőbe, de csak éppen annyira nyitjuk ki a szemünket, hogy az álom még megmaradjon, viszont a tusfürdővel még eltaláljuk a kívánt testrészeinket, majd, zsupsz, visszafekszünk, mert tudjuk, kettőkor indul a műszak. Reggel mindenki éppenhogy nem szalad az ajtófélfának, de hát a nagyot vinni kell oviba, nekünk meg ki kell érdemelnünk az aznapi élmunkás kitézőt, közben meg napközben attól rettegek, mikor csörren meg a telefon az oviból, hogy bizony már a nagyobb immunrendszere is feladni látszik, és hiába vagyunk hetente az orvosi rendelő lelkes székmengetőinek szerves része, akkor is vigyük haza.

Igen, hetente járunk az orvoshoz, hol ezzel, hol azzal, de mivel nem akarom, hogy csípős nyelvű óvó nénik kapjanak a szájukra, ezért inkább, ha valami van, doktor néni mondja ki azt, hogy bizony ő még mehet a közösségbe. Ezzel párhuzamosan állandó képzeletbeli bérletünk van a gyógyszerárba, bár már igazán kiadhatnának nekünk egy névre szóló egyedi sorszámot, hisz minimum egy héten egyszer ott is megfordulunk, és amit megkerestem az elmúlt fél hétben, azt nem Kinder tojásra, hanem mindenféle csodagyógyyszerre költöttem csak, hogy enyhítem az éjjeli – a nagy már megint köhög, a kicsi meg nem kap levegőt – feszítőt.

Arra is rávettem már magam, hogy kiolvassam az internetet, mi az a csodacucc, ami a gyerek immunrendszerét olyan masszívvá varázsolja, hogy az első tüszentes a diplomaosztója után két nappal éri utol... Hát én találtam is, egy lekvárhoz hasonló dolgot, amit agyondicsértek oda-vissza, keresztbe-kasul, meg is rendeltem nem kevés jó magyar forintért. Nem szoktam ezeknek bedőlni, de már annyi mindent kipróbáltunk, lenyeltünk, beszívtuk, sószobáztunk, hogy utolsó kétségbeesett pillanatomban még ezt is megrendeltem. Baromira feleslegesen szerintem. Nyilván nem azt vártam, hogy gyógyítsa meg őket, de legalább valami ellenállhatatlan ellenállást adjon a csöpp szervezetüknek. Ami legközelebb ellenáll, az a józan paraszti eszem, meg a pénztárcám.

Két napja viszont a nagy is itthon maradt, mert enyhén, de begyulladt a füle, így próbaidősen –de mivel nagyapapa kettővel már szegény nem bírja a strapát – így én maradtam itthon táppénzen. Nosztalgiazom és belecsusszantam az évek alatt alakomat már ismerő rommá fígott macinacimba, és azon ayalok, hogy délután milyen állatfigurákat ragasszunk levélből, közben meg belülről esz az ideg, hogy munkáltatóm – aki egyébként az átlagnál jóval kedvesebb – ne mondja azt, ami minden kisgyerekes anyuka rémálma.

„Lehet visszamenni gyedre.”

A11. „Bármilyen lehetsz, ami szeretnél, senki nem zárhat be!” <http://bezzeganya.reblog.hu/barmi-lehetsz-ami-szeretnel-senki-nem-zarhat-be>. Tünde 2015. 11. 04. 13:00 Kommentek (10) Mona, anya

Anyá,

Szólnék hozzád, hogy elmeséljem.

Fonom a haját. Épp, mint te az enyémet anno. Mintha te vezetnéd az ujjaim. Mintha mögöttem ülnél, leányasszonyi generációs sor, egymást vezetve tovább. Ahogyan ül ott előttem, előre dől, hogy felszedjen valami kis pihét a földről, hajlik a háta, rajzolódanak szép sorban a csigolyái. És közben dúdol. Ahogyan rezdül, ahogyan csicsereg, a hangja a tiéd, a te dallamos hangod. Mozdulatai pont olyan bátrak, mint a tiéd volt régen, régebben. Bátrak, de kecsesebbek, halványabbá öröklődött a vadság, ami benned még őrzöngve tombolt, bennem már szelídült, benne egészen lágyan van jelen. Mélyen ül meg benne valahol, és csak olykor robban elő belőle, egy-egy mozdulat, ha bántják, ha sértik, olyankor vadul csillan a szemében, a szeme bogarában, elemi erejű öröklött ösztön. Sejtéktől sejtékig átiramló vonulat tőled, neki.

Fonom a haját. Épp, mint te az enyémet anno. Emlékszem, épp szerettem, talán akkor épp először. Naiv kis szeretés volt ez, ártatlan kisgyermeki bújás az óvoda leghátsó zugában. Szerettem. Mint te, épp olyan sokszor, azóta is. De nekem nem voltak kétségeim sosem, te még magadban sem voltál biztos olyankor. Te nem kaptad azt, amit én tőled. Csak rohantál előre, kapkodtad a lábaid, átszaladva az éveken, mintha tudtad volna, hogy sietned kell, belekoncentrálni mindent a harmincöt évbe. Belezuflólni mindent, kapkodó ölelést, megszelídített vágyódást, kis csendes ölelést a várram mögött, gerincen végigfutó cirógatást. Mindent, amit csak tudtál. Hogy megéld, és megtapasztald, hogy azután elmondj mindent, hogyan csináljam, hogyan jó. És én nem értettem.

Csak bágyadtan pislogtam, ahogy órákon, napokon át cikáztál fel-alá előttem, csupa türelmetlen kapkodással, mérges dobogással a talpad alatt, hamarkodó ösztökélés, hogy „értsd már meg, Mona, meg kell értened, miről beszélek, mit mutatok! „Lázasan magyaráztál, körülírtad lehetetlen sokféle szóval, mutattad képen, meséltél, meséltél, meséltél. De nem érttem. Csak mostanában. Amikor már háromszor nőtt a méhem hatalmasra, háromszor adtam életet parányira összepréselő fájdalmak alatt. Csak most, amikor ötfőnyi kölöcsereg buzog körülöttem, csak most értem, mit akartál mondani. Megköszönném, ha egyszer csak itt ülnél előttem, hajolt háttal, ráncosan, öregén, fáradtan, szikkadt kezekkel. De egyiket sem ismertem ezek közül tőled. Megköszöném. Hogy adtál. Engem, magamnak. Hogy most már tudom, ki vagyok, és miért, és hogyan.

Este van, ülök a teraszon odakint, plédbe bugyolálva, hidegek még az esték, szorítom a kávé, fehérre szorítom az utolsó ujjperceim. És közben már tudom, ki vagyok. Tőled tudom, tanítottál, amire tudtál, és ugyan magad sem tudtad, sokkal többet adtál. Belém plántáltad a tudatot, hogy értékes vagyok, akárhogy döntök, akárhogy lépek, akármit teszek. Tudom, hogy van bennem tudás az életre, ezeréves tudás, mélyen gyökeret vert bennem, a te vadságod keveredik itt, mélyen, apám szelíd egyszerűségével, és ez a különös elegy áramlik minden másodpercben keresztül-kasul, miközben alkot, gondol, szeret, lüktet. És árad tovább bennük, viszik tovább. Teleépítettem szűrókkal őket, hogy tapasztaljanak, éljenek, tudjanak dönteni. Ne hagyjanak ki semmit, találjanak meg minden kis négyzetcentit maguknak a világban, ami élményt ad nekik.

Fonom a haját. Épp, mint te az enyémet anno. Közben csicsereg szüntelen, mesél, mozdul, mutatja a kezével, hadonászik, ujjpercei, mint a tiéd. Hosszú, kecses ujjacskák, lágyan hajlanak. Pont, mint a tiéd. Csak ő cselló vonóját fogja át, te a ceruza szögletes-cakkos ívét ölelted velük. Ültünk a teraszon, emlékszem apám építette, korláttal, kislámpával, lépcsővel, nagy ajtóval. Mondom, ülünk ott, mi a húgommal a lépcsőn, a legfelsőn, te

valamivel beljebb. Apám tákolta festőállvány, alig érzük fel, a húgom és én, de húzzuk a vonalakat. Biztats rendületlen, hogy rajzoljam csak bátran, jönni fog, meglátom. És én rajzolom, mind, ami jön, a tegnapot, a kedvem, a babám, az ólomkatonáim, a jövőm. „Bármilyen lehetsz”- mondod - „bármilyen, ami szeretnél, senki nem zárhat be”. És most értem meg ezt is. Csak most, de még nem későn.

Fonom a haját. Épp, mint te az enyémet anno. Látom, ahogy fárad közben, engedem menni, szaladjon csak, vegye be a szobáját, vegye be Rómát, a világot. Továbbadom neki, hogy vágni merjen, indulni merjen, odaérni merjen. Minden kis zsigerében érezze, hogy erős, nagyon erős, hiszen ott vagyok benne, ahogy anyám is, és az ő anyja, és minden anyánk régről, aki csak valaha az őse volt. Egyszer elmesélem.

A12. Most meglátod, mit csinállok otthon egész nap a gyerekekkel! <http://bezzeganya.reblog.hu/most-meglatod-mit-csinalok-otthon-egesz-nap-a-gyerekekkel>. Tünde 2015. 10. 31. 07:00 Kommentek (224) Bébinyúl, gyereknevelés, apa, anya, munka

Jól ismerhetitek néhányan azt az érzést és kérdést, amire tudjátok a választ, de igazából észérvekkel nem tudják megválaszolni. Bizony ez AZ a bizonyos, amit szinte minden anya megkap az apától, ha otthon van a porontyokkal.

„Mit csináltál egész nap?!”

Persze van ennek a kérdésnek többféle változata, mint a „Miért nincs bepakolva a mosogatógépbe már megint?” vagy a „Miért nem volt időd kitergetetni, hisz itthon vagyTOK, egész nap?”

El sem tudják hím társaink képzelni, mi is folyik otthon, míg bele nem pottyannak a szituba. De történt, ami várható volt, és megtörtént, hogy bizony a gyerekek, - persze, hogy mind a kettő, egyszerre - munkába állsok első napján az óvodai és bölcsis lét harmadik hét elején bedobták a töröcsit, és belecsaptak a hányós-fosós koprodukcióba. Nem maradhattam, bár tettem volna. Így ő, életem választott férjje maradt itthon velük, megtapasztalva azt, mit is csináltam én az elmúlt években. Bár nehezített pálya volt, mert az egyik azért nem tudott enni, mert ami bejött, kevesebb idő alatt távozott felül belőle, mint Hosszú Katinka egyéni országos csúcsa, a másik meg azért, mert ugyanilyen csúcspontot akart dönteni, csak alul. Nem irigyeltem, volt mit takarítani. Amíg én a munkahelyen próbáltam az új infókat magamba passzírozni és izzadtam keményen, emberemet a gyerekek körüli teendők miatt verte le a víz. Teszem hozzá, lojális munkavállaló révén, itthonról még dolgozott is, így jár neki a vállver. Az első nap pánikroham csapta fel fejét, sos telefont kaptam, menjek már haza, mert az otthoni állapot kaotikus. Hazamentem - elengedtek -, megnyugodott kicsi és nagy, majd délbén, amikor elaludtak, visszamentem. Nem lehetett egyszerű neki azokat a dolgokat megtapasztalni, amit én több éven keresztül csináltam, de úgy-ahogy sikerült. Megtapasztaltam én is, milyenek az ő kis mindennapjai a munkahelyen, és hiúságunkat egy percre odébb rakva bevalottuk - nemcsak magunknak, de egymásnak is -, hogy az, amit én csináltam otthon a két csöppel, nem arról szól, hogy széles bájvigyorral cseverészünk egész nap a játszón és posztoljuk a gyerek cuki, nyakig sáros fotóit. De én is beláttam, hogy délután hazaesve valahogy tényleg hagyni kell időt arra, hogy az agy kitisztuljon az egész napi információ-áradattól, és nem azzal nyugtatni a másikat, hogy ugyan játssz már a gyerekekkel, míg én egyedül, a lábamon csüngő pelenkás nélkül elmegyek a vécére. Szóval tanulság volt mind a kettőnknek. Egy többéves kérdés lezárult.

Mit érzek én? A visszatért anyuka, aki egykoron NŐ volt. Hát azt hittem - amikor megálmodtam, milyen lesz majd a munkába való visszatérés - hogy odabaszok majd a GDP-nek. Magamba szívom majd, amit tudni kell az új munkakörhöz, és minden sima liba lesz. Korábban ment, minden ment. De inkább érzem magam egy, az evolúció legvégén kullogó, inkább csak tápláléknak született lénynek, akit minden percben felfal majd egy Tyrannosaurus, mintsem nyugodtnak és kiegyensúlyozottnak. Hogy miért? Mert a gyerek megint beteg! Az állásom kell, de már most kijátszottuk az Apa itthon marad kártyát, vajon mi lesz ezután?! Bébinyúl

A13. „Ha most kiteszem a lábam, összedől minden”. <http://bezzeganya.reblog.hu/ha-most-kiteszem-a-labam-osszedol-minden>. Vakmacska 2015. 10. 24. 07:00 Kommentek (217) anyaság

Fű, de sokat hallottam-olvastam ezt a mondatot. És hányféle helyzetben. A mentőállomás vezetőjétől, aki évek óta szabadságot se vett ki, a koraszülöttet vagy sérült gyereket nevelő anyától, aki nem emlékszik, mikor volt 2 percen túl egyedül és feladat nélkül, az épp felszínen lévő, vagy nagyon is gyorsan növekedő kisvállalkozás tulajdonos-üzveztől, az egyedi technikája miatt tömegek által keresett szívsebésztől, a krízisközpont leglátványosabban helytálló önkéntesétől, akit anyyra beszipantott a feladat, hogy mások ételhez, vízhez, fedélhez, pár pillanatnyi emberi szóhoz, öleléshez jussanak, hogy észre se vette, neki mennyire nem jutott az utóbbi hetekben ezekből.

Miért borulnak ki egy idő után ezek az emberek, szinte törvényszerűen, ha látszólag száz százalékgig abban élnek, amit igazán szeretnek? Márpedig kiborulnak, mint szép sorban szinte mindenki, akinek a szájából egynél többször kiesett a mondat, akik hónapokig, évekig meg évtizedekig voltak úgy csúcsra járatva, hogy egy nyugodt pillanatuk nem volt, a feladatot nem tették le egyetlen percre sem, mert úgy érezték, kötéltáncosok valami irratlan mélység felett, és ha letennék a kezükben tartott súlyt, az harminclábnyi mélységbe zuhanna az azonnali. Kiborulnak ők, és nem ritkán kiborul tőlük a környezetük.

Már nem tudom, hol olvastam: ha valakit elviselhetetlenné akarsz tenni, zabáldasd fel egy szerepével. Aki sose bírja letenni a csomagot, annak az arcára ragad a szerep maszkja, és egy idő után már maga is úgy érzi, nem marad semmi, ha letépi róla.

Van egy rossz hírem: a probléma vagy rendszerfüggő, vagy az illető belső problémáit fedi el, tehát egyik esetben sem feltétlenül pozitív a folyamatos órák helytállás és a folytatólagos pótolhatatlanság, ami felzabálja a Nagy Ügy megszállotjaként tevékenykedő Pótolhatatlant. Hosszabb távon édesmindegy, mi az a szerep, egyik sem élhető napi 24 órában, 7 napig, 12 hónapon át. Se a múzeumigazgatóé, se az önkéntesé, se az intenzív főorvosáé, se a miniszterelnöké, nyakam rá, mind megkattan, ha egyedüli hajóskapitányként kell eveznie és navigálnia folyamatosan viharos vizeken. Ha valóban egyedül és valóban folyamatosan és valóban viharosakon, a probléma rendszerszintű: nagy és fontos döntéseket, folyamatos üzemeltetési felelősséget nem lehet egyet-

len ember nyakába varrni, bezzeg a buszsofőröket, kamionosokat törvényesen kell elzavarni időről időre pihenni, más kérdés hogy azt se mindig tartják be. Az egy-két emberre épített várak futóhomokra épültek, akármint is mond a Kőműves Kelemen.

Ha viszont valahogy a Nagy Ügy elketyeg akkor is, ha Pótolhatatlan Ember vírusos tüdőgyulladásal ágynak esik, akkor a probléma nem rendszerszintű, hanem Pótolhatatlan Embernek van borzasztóan szüksége a pótolhatatlanság érzésére, és szabályosan örül, ha távollétében annyira pocsékul mennek a dolgok, hogy a kórházi ágyából is folyamatosan intézkednie kell. Tény és való, néhányan emiatt gyorsabban gyógyulnak (a flow, ugye), de ha egyszer tényleg nem lesznek intézkedési helyzetben, akkor kártyavárként omolhat össze a látszólag erősen felépített személyiségük. Visszanyal a szerep.

És ha túl nagy a súly, ami alatt roskadozol, akkor folyamányaként lapos leszel, ha érted mire gondolok. Egydimenziós.

A második rossz hírem az, hogy a szülőségbe épp úgy bele lehet ragadni, mint bármilyen látványos Nagy Ügy szolgálatába. Először mert tényleg úgy érezzük, a nap 24 órája is kevés a gondozásához. Kicsit később hajlamosak vagyunk úgy gondolni, úgy és annyira jól senki se tudja, mint mi, és utána meg szerencsétlen esetben az előbb leírtakhoz hasonlóan ránk sül a masz, meg különben is elfelejtettük már, mi más célunk lenne az életben.

Ahogy másnál a kórházigazgatóság, a kisállatmenhelyi főnökség, a miniszterség, az agykutató specialistaság vagy bármi más egy idő után kitöltheti a teljes életedet, a szülőség épp így megehet. Vicces rajzok tucatjai ábrázolják a folyamatot, amikor a céges vacsorán felaprítod a melletted ülő tányérján a húst, robotpilótaként ringatni kezded a bevásárlókocsit, idegesen dobolsz a lábaddal a színházban, és elképezed, ahogy a gyereked üvölt utánad, nem vállalsz el egy sokkal ígéretesebb állást, mert azt nem lehet 6 órában (miközben gyereked már rég iskolás), súlyosabb fokozatban napi 3 hívással zaklatod a távoli kollégiumban az egyetemistát, naponta kétszer berontasz a felnőtt fiad-lányod háztartásába meghívás és kopogás nélkül, és összeomlasz, ha bejelentik, karácsonyi vacsora helyett ebben az évben elutaznának valami síparadicsomba.

Ha valakit kezd megenni egy szerepe, ráadásul sose bír magából eleget etetni, az szép lassan elveszíti a humorérzékét, a nyitottságát, fontosságát apróságok felnagyításával növeli önkéntelenül (azt KERESZTBE szoktuk, hogy mered HOSSZÁBA??) a fáradtság miatt pedig hamar felcsattan, hamar válik ellenségessé vagy gyanakvóvá, főleg ha a Nemes Ügyben tanúsított Pótolhatatlanságát mernéd megkérdőjelezni, esetleg felveted, hogy Pistike remekül ellenne a nagyival is pár napot-órát, az ezeréves vackok helyett néha nemcsak a kamasz lányának, de magának is vehetne egy-két jobb darabot, hogy esetleg Juditka annyira nem is szeretne zongorázni/lovagolni/teniszezni, felesleges emiatt elvállalni a harmadik túlmunkát. De kap az is, aki esetleg nem elég elkötelezett a Nagy Ügy iránt, ezen a szemüvegen át nézve hamar ellenségnek tűnnek a közömbösek is, de kérdés, jó-e éveken, évtizedeken át egyféle szemüveggel méregetnünk mindenkit, aki szembejön.

Amit még megfigyeltem, a mindent felzabáló szerep egy idő után a kedvezményezett ellen is fordulhat. Kezdetét veheti a „hálátlan disznók” játszma, amennyiben a Nagy Ügy és a benne résztvevők nem mutatkoznak elegendően elismerőnek az áldozatért. Ha a gyerek nem akar annyira mintagyereked lenni, mint amennyire te igyekszel mintaszülő lenni, esetleg lelép egy nyikhajjal a tizennyolcadik szülinapján, ha a pártfogoltak az önkéntes jócselekedeteidet nem értékelik eléggé, esetleg önkéntestársaid nem eléggé elszántak vagy nem eléggé fogadják el az irányításodat. Ha vártan vagy váratlanul nyugdíjaznak Életed Főműve éléről, majd utódod radikális átszervezésbe kezd, akkor az összeomlott Pótolhatatlan visszamenőleg elkezdheti kivégezni és befeketíteni a Nagy Ügy összes többi szereplőjét, a bitang haszonlesőket, a hálátlan és inkompetens amatőröket, a Fontos Elveket kicsavarókat, célpont lesz mindenki, aki nem a te módszertanoddal és vezetéssel szolgálná a Nagy Ügyet. Ami adott esetben a saját gyereked is lehet, nyilván itt a gyökere egy rakás „meny meg vő” jellegű problémának.

Nem, nem megy a Nagy Ügy rovására, ha valaki néha felmerül levegőt venni, és nem érdemes azonnal a halál micsodájára küldeni azt, aki a legnagyobb nyüzsziben felveti, nem ártana neked pár nap a hegyekben, mert mintha kissé karikás lenne a szemed és mindenkit mikromenedzsz fél kilométeres körzetben, egyre magasabbra csavart hangerővel. Ha mégis a rovására megy, akkor a Nagy Ügy szolgálói valamit fundamentálisan rosszul csinálnak, teljesen egyedül nem lehet menedzselni se kórházat, se iskolát, se kutyamenhelyet, de még egyetlen, súlyosan fogyatékos vagy csillogóan tehetséges gyereket sem. Ráadásul hihetetlenül veszélyes, ha azonosítanak egyszemélyben bármilyen Ügygel, és így valamiféle két lábón járó logóvá válsz (azt hiszem, ezért nem akartam soha rocksztár, Híres Feltaláló vagy Baromi Gazdag és Ismert Cégtulaj lenni), aki már akkor is árthat a Nemes Ügynek, ha mondjuk önfeledten púzik egyet a villamoson. Gondoljunk csak a szerencsétlenekre, akik mondjuk a Nemzet Özvegye címet nyerték, aztán mondjuk tangózni mertek nyilvános helyen.

Borzasztó csábító és addiktív átadni magunkat valami Nagyobb Értéknek, vagy azt hinni, a Nagy Ügy minélkülünk kártyavárként omlik össze. De hogy jót nem teszünk se az ügynek, se magunknak vele, az eddig mindig bebizonyosodott.

Ha pedig egy napon úgy ébredünk, már kizárólag csak szülőszerepként vagyunk képesek magunkra gondolni, miközben a legfiatalabb gyereünk is elmúlt már legalább öt éves, menjünk el futni egy hosszút és próbáljuk elképzelni, ahogy szép lassan felnő, és istenien képes lesz nélkülünk is kifújni az orrát. Felszabadító arra gondolni néha, miféle táguláson megy át a világegyetem, ha többé nem kell igazodnia a háromórás etetések ritmusához. Senkinek, mondom, senkinek se jó, ha magadat is bedarálod az adományszendvicsekbe, infúziókba vagy a tápszeres üvegbe.

A14. Az anyaság nehéz, de... <http://bezzeganya.reblog.hu/post-164>. Bezzeganyák 2015. 10. 19. 06:00
Kommentek (7) gyereknevelés, anyaság

Néhány hét múlva ünneplem az egy éves szülinapom, mint anya. Persze nyilván nem én leszek a fő ünnepelt, hanem kis Babcsókám, akivel és aki miatt hatalmasat változott az életem, és aki miatt már „nyavalyogtam” nektek. Mivel régebben is volt ilyen hajlalom, most is úgy éreztem, hogy az írás segíthet egy kicsit könnyíteni a lelkemen. Igazi megkönnyebbülést jelentett a sok pozitív válaszotok, kommentetek. Voltak, akik nem voltak annyira az én oldalamon, de azokból is igyekeztem építkezni, és nem észrevenni

a rosszindulatot, ha volt is ilyen.

Most úgy érzem, ha már kétszer elnyöghettem bánatom, el kell nyögjem az örömet is, mert azt szeretném, ha látná a világ: a sok panasz mellett igenis meg tudom látni és élni a szép pillanatokot is az anyaságban. Egyik ismerősöm nemrég megkérdezte, hogy milyen anyának lenni, mire én a fáradtságomból kiindulva kissé durván csak annyit mondtam:

„Hát ne várd lécci, hogy ömlengeni kezdjek, jó?”

Mert jó, persze, de amúgy rettentő fárasztó is, meg nehéz is. De persze, ja, ja, amúgy nagyon jó. Erre szégyenkém annyit mondtott: persze, hogy nehéz, de épp ezért jó. Pár nap gondolkodás után jöttem rá, igaza van. Akkor lesz a szépnek hatalmas nagy értéke, ha megéljük a nehezebb oldalt is. Az én életem így lett kerekesebb. A nyílgás megvolt, jöhet az örömködés.

1. Terhesség, szülés

9 hónapig kiskirályként élni azért elég klafa, ezt el kell ismerni. Jó, jó, a végén jön a szülés, ami nem egy kellemetes dolog, de nem hiszem, hogy sok olyan dolog van, ami vetekedhet azzal az élménnyel, mikor meglátod először a gyermeked. Nekem ezen felül még egy nagyon pozitív emlékem megmaradt, méghozzá az a fajta megkönnyebbülés, amit lelkileg és fizikailag éreztem, mikor megszületett a fiam.

2. Szeretet

Nyilván nem azért szül az ember, hogy majd legyen, aki szeresse őt, hanem éppen fordítva működik a dolog, mert én szeretem őt először és örökre. De az a fajta ragaszkodás, érdekltség nélküli ragaszkodás, amit a gyermeked adhat, összehasonlíthatatlan minden más szeretettel, és kész, szót se többet, mert erre nincsenek is.

3. Család

Azon túl, hogy egy család a gyermek(ek)től lesz család, a tágabban vett családot is meg tudja változtatni. Számomra érdekes volt látni, ahogy a jól bevált szerepeiből a családtagjaim hogyan váltak „mássá”. Merthogy megszületett mama, papa, keresztanyu és apu, dédikék és persze mi, anyu és apu. Sosem látott mosolyok cseréltek gazdát, sosem mondott mondatok kerültek halló fülekre és emberek kerültek közelebb egymáshoz egy apró picit embernek köszönhetően. És ez az ember az én fiam. Azért ez elég jó érzés.

4. Új szokások

Mindamellet, hogy az életritmusunk megváltozott, szokásaink is újabbak lettek. Van, amit elhagytunk, pl. esti sorozatnézés. Elég vicces úgy követni az eseményeket, hogy közben játszunk, mászunk, iszunk, gurulunk, stb. De nem is bánjuk igazán, mert így esténként összeülünk a nagy szőnyegen a sok-sok játék között, és így játszunk, beszélgetünk, ez lett a mi új szokásunk. Aztán számomra az is új, hogy megtanultam sétálni. Komolyan elfelejti ezt az ember, mert nyilván ha gyalogolunk valahova, akkor sietünk a boltba, munkahelyre, sztk-ba, stb. De Babcsóval (és a monstrum) babakocsival újra sétálni kezdtem, és nagyon élvezük mind a ketten. A sok nemalvás után jó is kicsit felfrissülni a levegőn, Babcsó pedig jókat alszik, vagy beszélget az autókkal, bbbrrrrrrrrrr.

Nyilván listába szedve elég abszurdnak tűnik és erőltetettnek, de gyorsan kellett írnom, így talán könnyebb lett. Gyakran olvasom a blogot, (már amennyire lehet) és tudom, vannak olyan emberek, akiknek nehezebb a soruk, nehezebbek a mindennapjaik, mint nekem és azt is látom, hogy sok ember könnyebben veszi a megpróbáltatásokat. Mások vagyunk, éppen ezért tudunk tanulni egymástól. Remélem egy-két valakinek én is segítettem.

A15. Nem viszed haza négykor a gyereket az oviból? Véged van! <http://bezzeganya.reblog.hu/nem-viszed-haza-negykor-a-gyereket-az-ovibol-veged-van>. Tünde 2015. 09. 21. 06:00 Kommentek (163) *Bébinyúl, anya, munka, ovisok, bölcsisiek, óvoda*

Még mindig nem sikerült visszanyernem az igazi női mivoltomat. Elkezdődött a beszoktatás, igen, izgultam! Minden reggelemhez most már hozzátartozik a gyomor- és hasgörcs. A fajanszon töltött csodás magányos percek korábban párnaponta voltak aktuálisak, most már egy reggel legalább háromszor, és nem is kell sürgetnem. Szóval szapora uraság minden napom része lett, ideges vagyok, nem kicsit. Az első napok a beszoktatásnál jól sikerültek, bár nem értettem, ha a gyerek maradni akar, miért is kell nekem elhozni egy óra után. Persze, nem lenne benne rendszer, de jobb lett volna neki, és nem húztuk volna két hétig a sztorit. Teszem hozzá, még mindig nem tölti ott a teljes napját. Volt, hogy ott kellett ülnöm három órán át, hátha felkel a gyerekek. Dehogy kelt! Amikor pedig megpendítettem, hogy én bizony 16.30 előtt nem fogok odaérni jövő héttől a gyerekért, négy darab meredt szempár tekintett vissza rám és villámszerűen csapódott belém a ki nem mondott mondat. Hogy képelem én, hogy a gyereket nem viszem el legkésőbb négykor, hiszen mindenki elviszi akkor a gyereket. Ti is küzdötök ezzel, hogy véres rongyként néznek rátok, ha nem viszitek el a gyereket az általuk gondolt időben?

Örültem, mint majom a farkának, hogy városon belül sikerül majd dolgoznom, és nem kell 1,5-2 órát zötykölődnöm hazafele, ki tudja, mikor hazaérve, és loncsosan-bozontosan, mint Vackor beesni a bölcsibe, oviba, utolsóként. Azt hittem, délután ötig van a munkaidejük és jó, ha addig odaérek, hát nagyon úgy néz ki, mumus leszek. Nem vagyok én szívtelen, gonosz lepasszolós anya, megyek, ahogy tudok, de tényleg hittem, hogy ez így jó lesz. Az, aki dolgozik, hogy tudja elvinni a gyereket olyan korán? Miért az intézmény, a gondozók diktálnak, ha a munkaidejük délután ötig szól?

Az óvodában is sima liba, gyerek bement, szereti, ott alszik. Teszem hozzá, egy évet várt rá. Egy éven keresztül minden nap megkérdezte, miért is nem mehet oviba, és mikor mehet? Ugyanis tavalny nem vették fel, mert 2,5 éves volt. Átirányítottak ugyan másik, jóval messzebb és kevésbé szimpatikus intézménybe, de nem íratuk oda, inkább kivártunk. Tegnapelőtt ment a hiszti, hogy ő bizony nem akar háromkor eljönni, hanem szeretne maradni, gondoltam, akkor másnap megemlítem finoman, hogy hagynám a gyereket még egy kicsit bent, úgy negyed ötig, szerintetek? Persze, hogy ugyanabba ütköztem, oh, hát az nem jóóóóóóóó, itt négykor elviszik a gyerekek nagy részét, de főleg a lányokat, akikkel játszhatna. Bumm yeaaaah. Itt azért már odaböktem, hogy hétfőtől nem így lesz, mert én négyig dolgozom, negyed öt, mire odaérek, sajnálom.

Kaptam olyan jótanácsot gondozótól, hogy kérjem meg a legjobb barátnőt, mamát, papát, szomszédot, hogy menjen a gyerekért. Húszperces kiselőadást tartottam, hogy ki hogy és mikor nem tud menni a csemetéért. Szóval van ideg rendesen. Magamra idő? Ugyan! Pár napja megpróbálkoztam, hogy felkelek még plusz fél-háromnegyed órával előbb, kisminkelem magam, belövöm a hajam, kivásalom az ingem és nőként lépek ki az ajtón. De ugyanilyen gyorsan is kopott el, nem mondom, hogy rommá fingott macinaciban rohanok a gyerekekkel, de a kézhez legközelebb álló ruhadarabokat kapom fel, és persze vasalás, na, a vasaló az megint pihen. Pedig vissza kéne valahogy állnom sürgősen! Várom az építő ötleteket!

B1. Mit tegyél, hogy ne utáljanak a játszótéren? 8 jó tanács. <http://mindennapianya.hu/blog/264-mit-tegyel-hogy-ne-utaljanak-a-jatszoteren-8-jo-tanacs>

1. A saját gyerekedet neveld, ne másét!

A saját gyerekedet fegyelmezheted, zsarolhatod, „fenyegetheted”, de másénak max elmondhatod, hogy mi lesz a következmény.

Pl.: Homokszórás

Te gyereked: Ha szórod a homokot, akkor este haját mosunk/ki kell jönnöd a homokozóból, stb.

Másénak: Kérlek, ne szórd a homokot, mert Petikének fájni fog, ha a szemébe megy. (persze ezt mondhatod a sajátodnak is, de a lényeg, h más gyereket nem rakhatsz ki a homokozóból, mert nem tetszik a játéktípusa)

2. A saját gyerekedet védd, ne másét támadd.

Ha ütök a gyereked (márpedig ez ritka kivételtől eltekintve életkori sajátosság), akkor kapd fel, óvd meg, mondhatod az ütlegetőnek, hogy ez fájdalmat okoz a másiknak, DE ne a másik gyereket tedd arrébb, lökd meg, vagy „hogy képzeled?!” mondatokat hangoztass. Egy gyerekről beszélünk, valószínűleg indulatos, mert elvették a lapátját, vagy csak félt, hogy elveszik... tanítani kell őket az indulatkezelésre... nem azért jött a játszótérre, hogy a gyerekedet laposra verje... hidd el, a saját anyját is zavarja, hogy másokat bánt, de meg kell tanítani, hogy ne tegye.

3. Mássz ki a gyereked seggéből!

Oké, most jöttetek le először a játszótérre, más gyereket még nem látott a fiad/lányod. Félted. Stb. Megértem. Maradj is mellette, érezze magát biztonságban, de ha már felszabadul, és egyedül is próbálgatja az újat, akkor ne állj a sarkán! Legyél elérhető távolságban, ha szüksége van Rád, hogy lásson, hogy minden rendben, de engedj, hogy felfedezze a játékokat, a társait.

4. Szuper jó, ha tudsz anyukákkal beszélgetni, de fél szemed maradjon a gyereken!

Persze szuper, hogy végre két szavas mondatoknál hosszabbakat is megértenek, sőt válaszolnak rá, de azért a játszótérre a gyerkőc kedvéért (is) mentek. Nem kell mellette sertesepertélni, de azt tudod nézni, hogy nem Batmant játszik a mászókan, és leveti magát a mélybe, vagy nem más gyereket veri laposra, mert ránézett a kislapátjára.

5. Felejtse el a „csináld azt,... hogy”, „azt kell tenned...” kezdetű mondatokat, mert kikaparják a szemed!

Tökéletes hely a játszótér arra, hogy új tippeket, trükköket tanulj, DE, azt lehetőségként kínáld fel a másik anyukának: „mi azt csináljuk, hogy...”, „nálunk az vált be, hogy...” kezdetű mondatok kiválóak. A cukrászdában sem falod fel az összes sütit: van amit szeretsz, vagy van, amit kipróbálsz. A gyereken sem tudsz végrehajtani minden módszert, amit csak kitalálnak.

6. A szülőnek háborogj, ne a gyerekeknek!

Egy 1-2-3-X éves gyerek még nem igazán érti a „Mit képzelsz magadról?!”, „Ezt hogy merészelted?” mondatokat. A gyerekeknek mondhatod, hogy „Jenőkének ez most nagyon fájt”, „Jenőke szomorú”, „Téged, ütöttek már meg? Akkor fájt? Most Jenőke is ezt érzi.” Ezt sem biztos, hogy megérti, de tettél egy lépést afelé, hogy felébrszd a másik gyerek empátiáját, megtanulja, hogy mit okoz, ha üt, rúg, csíp, harap. Anyukának aztán mondhatod, hogy „lehet-e valamit tenni, hogy Jenőket máskor ne üsse meg?” a kedves kölke...

7. Ismerd meg az „erőviszonyokat”, nézeteket

Ha ugyanazok a gyerek+anya párosokkal találkoztok minden nap, amire valljuk be, nagy esély van, mert nincs 10 játszótér, hogy minden nap máshová vigyük a csemeténket, akkor érdemes megbeszélni, hogy egy-egy helyzetet hogy kezeljétek. Pl. ha kisebb civódás van egy lapáton, akkor megbeszélhetitek, hogy ezt ráhagyjátok a gyerekekre, mert megtanulják, hogyan oldják meg a konfliktusokat. De ehhez figyelj meg, hogy ha anyuka minden alkalommal letörli a gyerek kezét popsitőről, mikor az a homokba nyúl, akkor nem valószínű, hogy nyitott lesz erre a módszerre.

8. Keress hasonló vagy elfogadó mamikat

Nem kell megváltoznod, csak mert játszótérre jársz. Ha Te paramami vagy, akkor jobban meg fog érteni egy olyan anyuka, aki szintén aggódik, ha megbotlik a csemetéje. Ha viszont akkor mész oda a gyerkőcökhöz, ha még esés után egy perccel is sír, akkor inkább a lazább anyukák társaságát keresd.

Nehéz indulatmentesnek maradni a játszótéren, de érdemes, a gyerekek és a jó hangulat érdekében.

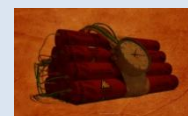
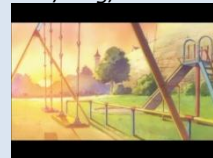
Légy nyitott! Légy elfogadó! Hallgasd meg a többieket – sokszor elmondják az anyák, hogy mit miért csinálnak – így könnyebb megérteni őket és a gyereküket is!

És ne feledd: a pokolba vezető út is jó szándékkal van kiköveve... szóval gondold át, hogy tényleg szükséges-e osztani az észtt...

B2. Hogyan törd össze egy anya lelkét egyetlen mondattal? <http://mindennapianya.hu/blog/260-hogyan-tord-ossze-egy-anya-lelket-egyetlen-mondattal>

Mondj vagy kérdezz olyat, amivel megkérdőjelezed, hogy jó anya.

Szerintem nincs olyan édesanya, aki ne küzdene a kétségekkel, hogy amit tesz, mond, csinál, valóban a legjobb-e a gyermekének. És aki felteszi magának a kérdéseket, biztos lehet benne, hogy a világ legszuperebb anyukája, mert lehet, hogy nem tökéletes, de örökre a legjobbra törekszik.

Anyaságomban zúznak porrá, amikor éreztetik vagy egyértelműen kimondják, megkérdézik, hogy miért jár bölcsődébe a lányom, amikor én otthon vagyok a tesóval?! Összeszorul a gyomrom, és kifacsarodik a lelkem, és szívem szerint visszakérdeznék, hogy „Ez magánügy, nem tartozom számadással csak egyetlen embernek, a Férjemnek.” Helyette viszont állok egyik lábamról a másikra némán, vagy elkezdek akadozva magyarázni, nyeltem vagy végső estben újtára engedem a könnyeimet.. Mert elhihetitek, mióta szülők lettünk, ez volt a legnehezebb, leginkább átgondolt, leghosszabb ideig megfontolt döntésünk, amit minden kétkedő mondat után ismét átgondolunk, de szerencsére kivétel nélkül arra jutunk, hogy a legjobb utat választottuk.

Most úgy döntöttem, hogy összefoglalom az okokat (illetve egy részét, mert van, ami tényleg annyira személyes, hogy igazán csak mi őrizzük), és kinyomatom pár példányban. Ha valaki részéről elhangzik a kérdés, kétkedés, akkor átadom ezt a bejegyzést, olvassa bátran.

Mindenekfelett azt vettük figyelembe, hogy mi a legjobb Fanninak. Fanni elég temperamentumos és a világra rendkívül nyitott személyiség. Semmi nem kötötte le jobban, mint ha gyerekek között lehetett. Látványosan unta a társaságomat, és hiába találtam ki napról napra újabb elfoglaltságot, megunta. Ezzel ellentétben a játszótéren órákig elszórakozott a többiekkel. Egyértelműen úgy éreztük, hogy a legjobbat azzal tesszük Fanninak, ha megteremtjük a lehetőséget, hogy gyerekek között lehessen, így beadtuk a jelentkezést a bölcsődébe. (Számomra még az is fontos volt, hogy korban és képességeiben már olyan szinten legyen, hogy ki tudja fejteni, ha valami rossz számára.)

A jelentkezést követően megtudtuk, hogy útban van a kistesó. Amellett, hogy veszélyeztetett terhesként töltöttem a várandósság hónapjait, egyéb „mellékhatások” miatt sokszor mentem orvoshoz, amit azért az utolsó 2 hónapban, mikor már Fanni bölcsis volt, jóval egyszerűbb volt megoldani. A beszoktatás gördülékenyen ment, örömmel indult és örömmel indulunk a mai napig reggelente a bölcsődébe.

Liza születése óta hatványozottan megerősítést nyertünk a döntésünk helyességét illetően. Bár komoly napi-
rendünk van: 5 és fél 6 között kelünk, hogy 8-ra beérkezzünk a bölcsibe, és közben mindenkinek mindegy jusson ideje, de így Ő napközben, pár órára kap egy teljes anyát, aki bármikor babusgatja, gondozza, eteti, dédelgeti. Mellette többé-kevésbé a házimunkát is ellátom, és dolgozom is. Fél 4 – 4-től pedig Fanni kap egy anyát, aki a lehető legtöbbet Vele foglalkozik. Ilyenkor a kicsit megetetem, és ha nem nyugós, akkor leteszem, de ha nem lehet letenni, akkor is úgy próbálom megoldani, hogy közben a legtöbbet Fannival tudjak foglalkozni (hordozókendőbe teszem, vagy magunkhoz veszem, míg mesét olvasunk...). Este, ha Apa itthon van, még több időm jut Fannira: a játék mellett én fürdetem, fektetem. Mert most ez a kérése, anya-anya-anya kell.

Ha mindkettő itthon van, akkor Fanni kiborul, mert azt látja, hogy 1,5-2 óránként szoptatok (Lizának most erre van igénye), közben először szépen, majd egyre sárkányosabban kérem, utasítom, hogy közben ne firkálja a falat, ne ütögesse a tesót, ne tépje a ruhám, ne akarjon a nyakamba ülni, és maradjon már nyugton, és higgye el, hogy én figyelek rá, „csak” megetetem a testvérét. Majd még intézem a házimunkát, és közben csak azt mondogatom, hogy „anya mindjárt jön”. Délre már mindenki idegbeteg, és hol van még az este... a nap végén pedig úgy feksznék le, hogy túléljük a napot.

Apa: sokszorosan hátrányos helyzetben van, mert az egész napos munka után belecsöppen egy nyüzsgő méhkasba, ahol a méhkirálynő, ha már kellően megfeszült idegállapotban van, akkor roppantul hajlamos arra, hogy ezt apára zúdítsa... Számára azt hiszem semmilyen optimális megoldás nincs. 😊

Segítségünk sajnos nincs. Nagymamák, nagypapa még dolgozik, és van, akik 200 km-re laknak tőlünk. De ez nem panasz, mert mi így vállaltuk a gyerekeket, megoldható.

És itt vagyok én. Megérem, hogy megérem az anyaságot, hogy mindkét gyermekemnek azt tudjam adni, amiről úgy gondolom, hogy a legeslegjobb neki, amitől a kis lelke és kis szíve a legjobban érzi magát. Megérem, hogy ne kérdőjelezze meg senki a döntésemet, főleg ne vadidegenek, akik semmit nem tudnak rólunk, rólam, az életünkről. A gyermekvállalással az „én” nagy része megszűnik fizikai és szellemi értelemben is. Ezt el tudom fogadni, imádom a lányaimat, de kell egy kicsi, aki „én” marad, mert akkor megbomlik az agyam. Elfogadom, hogy ha nem akarok egy WC előtt hisztizó gyereket, akkor beengedem magamhoz, elfogadom, hogy ritkán vagyok tiszta ruhában, hogy pár órát alszom, hogy ritkán jut idő kimozdulni, hogy kevesebbet tudunk kettesben lenni a Párommal, hogy akkor eszem, ha már a gyerekek jóllaktak, hogy bár pisilnem kell, de csak pár óra múlva jut eszembe, hogy még mindig nem mentem ki, hogy elmondok mindent háromszor, négyszer, ötször, százszer, hogy alkudozom, stb... de azt a pici „én”-t megőrzöm, meg kell őriznem, mert attól vagyok „kerekegész”, és mióta tudom, hogy a család csak akkor lehet boldog, ha én „kerekegész” vagyok, azóta küzdök is érte. Nekem a teljességet a mindennapokba a „Mindennapi anya” jelenti. A weboldala, a Facebook-oldala, a webáruháza. Együtt él velem ez a jelenség, én alkottam, én gondozom, a jövőnket építem vele. Nem az övé a főszerep, de anya életében egy nagyon fontos mellékszereplő.

Hát, ezért döntöttünk így.

B3. Terhesség nehézségekkel, betegséggel. <http://mindennapianya.hu/blog/259-terhesség-nehézségekkel-betegséggel>

Már a 39. hét végének kapuját döngetem. Réges régen nem írtam Nektek. Nem írtam, mert kicsit minden nap az életben maradásért küzdök, legalábbis úgy érzem. 😊

Kezdjük a leglényegesebb dologgal: egy pillanatra sem bánom, hogy itt cseperedik a pocakomban a pici babám, aki hamarosan megszületik. Még most sem vetem el, hogy egyszer vállalkunk egy harmadik csemetét, de persze majd meglátjuk, milyen az élet két picivel. 😊 Csodás dolog az anyaság, és csodás látni egy kicsi növekedését, Fanni naponta új csodát mutat a maga 27 hónapos korával, olyan, mint egy minifelnőtt.

DE és igen, van DE!!!! Szeretem elmondani, hogy nem borítja el a rózsaszín köd az elmém. Amellett, hogy szeretem az izgatózó pocakom, naponta küzdök a túlélésért. Az első hónapokban folyamatosan rosszul voltam. A WC-csészét 10 méternél messzebb nem mertem hagyni, utcára zacskóval mentem. Majd mikor ennek vége lett, jött 1-2 nyugisabb hónap, legalábbis annyira nyugis, hogy nem emlékszem rémségekre. 😊 Aztán beköszöntött az az időszak, ami még most is tart. Foghatom arra, hogy a bölcsis leánykám hazahozott néhány

bacit, de azért hogy ezekből hónapokig ne tudjak kikeveredni, az nem elfogadható. Az immunrendszerem korlátlan szabadságra ment, és a terhességgel járó „mellékhatások” sem kerülnek el. 😊

A kezdet egy jó kis hasmenéses-hányós vírus volt. Egy hétig nem tudtam kikeverni, majd jött pár jobb nap, majd két hét újabb hasmenés.

Van itt minden, lehet válogatni: hónapok óta tartó köhögés, melyet vagy reflux, vagy asztma okoz. 😊 Mivel vizsgálni nem nagyon lehet, ezért mindkettőre kapom, ami szedhető ilyenkor (gyomorsavkötő, asztmaspray). A köhögés intenzitása változó, néha úgy érzem, kiköhögöm magamból a babát. A reflux gyanú miatt négy párnán alszom, hogy a felső testem magasán legyen... csak az oldalamon tudok feküdni, így elég érdekes zsidbadásokat élek át a fura póz miatt.

Elkapott valami nátha-féle dolog, ami bő egy hónapja tart, a fejemből olyan dolgok távoznak és annyi, hogy nem is tudom, hova fér el. Már használhatok orrsprayt, ez legalább segít, mert egy hete újra érzek ízeket és szagokat kicsit. A gégeszeten a doktornő felismer, és soron kívül szólít, bár tenni nem sokat tud, de kitisztogat, és vár szeretettel minden héten.

Óh, és minden közül a kedvencem az inkontinencia. Elvileg nem vészes, de ennél kellemetlenebb dolgot nem tudok hirtelen elképzelni. Mindenhol azt lesem, hogy mikor látszik mások számára is, hogy bepisilem. Szerencsére nem én lehetek az egyetlen „problémás” nő, mert kiváló tisztasági betétek vannak a piacon, amik nagy többségében segítenek, így ezzel kicsit kényelmesebben érzem magam, de a tudat rémes. Ülve köhögök, mert az egy kicsit javít a helyzeten.

„Nemalvás” – egyrészt, néha akármennyire fáradt vagyok, hajnali 2-3-kor még a jobb oldali bálnapózból átküzdöm magam a bal oldali bálnapózba az ágyban, és virrasztok egyre dühösebben, hogy mindjárt kel a nagylány, én meg még el sem aludtam. Ha esetleg tudok aludni, akkor meg arra ébredem, hogy azonnal bepisilek vagy szétreped a húgyhólyagom, és görcsös pingvin mozgással „rohanok” a wc-re... óránként...

Pisilni bármikor tudok, mint aki egyfolytában csak iszik és iszik.

A terheléses cukrom is határértéken volt, ezért figyelnem kell az étkezésre, de azért nem olyan durván, mint amilyen történeteket hallok más mamiktól.

A koleszterinem magasabb, mint édesapámnak, aki gyógyszer szed rá – de hát terhes vagyok, ezzel ilyenkor nem kell foglalkozni.

A vérnyomásom a dokinál mindig az egekben van, ezért itthon is figyelnem kell, hogy nem tartós-e az állapot... Azért szerencsére úgy tűnik ez csak a fehér köpeny hatása, mert itthon minden rendben van.

A fogam is bedurrant, azt hittem belebetegszem, de mire eljutottam volna orvoshoz, elmúlt a fájdalom – esküszöm, már úgy érzem, hogy ez csak pszichésen alakult ki, hogy azon a héten is legyen valamilyen új panaszom.

Némi vizesedés – de azért ez is piskóta ahhoz képest, ami Fannival való terhességemkor jelentkezett.

Hát, ilyen ez a várandósság. 😊 Lehet naivan, de úgy gondolom, hogy ha megszületik a babóca, akkor hirtelen helyreáll a világ rendje és az egészségem. 😊

A napi habadag a fentiekhez az elég határozott egyéniséggel és főleg óriási akarattal rendelkező Fanni lányom, aki naponta csillogtatja meg az anyaság gyönyörűségeit és poklainak bugyrait. Nyilván a türelmem sem az átlagos, de azért Ő is tesz rá még egy-egy lapáttal. 😊😊 Bár kárpótol is a sok-sok új dolog, amit napról napra produkál. Például a beszéd, amit egyre ügyesebben művel, sok mosolyt csalva ezáltal az arcomra. 😊

B4. Szülés vs. hascsikarás?! <http://mindennapianya.hu/blog/258-szulunk-vs-hascsikaras>

Sokkot kaptam. Csak a 31. héten járunk. És már szültem, mégsem tudom megkülönböztetni a szülési fájdalmat a hascsikarástól? Teljesen idiótának éreztem magam...

Történt, hogy este zuhanyzás alatt és után egyre rosszabbul éreztem magam. Mire elkészültem már nem bírtam lehajolni, hogy felvegyem a pizsama nadrágot. Kitémolyogtam a fürdőből, leültem, majd valami érdekes pózba fekvőgyógyászattal kezdtem irtóra szenvedni. Kétségbeesve mondtam Zsoltnak, hogy szerintem szülünk. Görcsös fájásaim voltak, majd kis szünet, és ismét. Persze mondtam, hogy lehet csak a hasam, de fogalmam nem volt, hogy mi történik. Majd rám tört egy kisebb pánik. Túl korai még, nem is pakoltam össze, nincsenek kimosva a kisruhák, és ami még szörnyűbb volt, hogy én erre nem állok készen, a fájdalom, a szenvedés, elemi erővel lett úrrá rajtam, és a legborzasztóbb, a gyermekünknek még korai a világra jövetel. Zsolt nyugtatott, hogy bármi történjen is, nincs gond, a baba már nagy, és életképes, és megoldunk mindent. Cikáztak a fejemben a gondolatok, szenvedtem a fájdalomtól, ami hol enyhébb, hol egyre hevesebb lett. Szívem szerint rohantam volna a kórházba, hogy azonnal nézzék meg, minden rendben van-e a gyermekünkkel. A kis pocaklakó is nyugtalanul hánykódott odabent.

Pont a héten tudtam meg, hogy átfordult, és farfekvéses, és akkor mi van, ha annyit izeg-mozog, hogy a köldökzsinórt tekerte meg, és Vele van a gond, és ez jelzés, hogy baj van. Általában higgadt maradok, de most éreztem, hogy bár már össze is áll a fejemben a vészterv, azért nincs minden gyeplő a kezemben. Szerencsére a jó kis kelengyelista alapján gyorsan összepakoltuk, ami kellhet a kórházba. Ez kicsit megnyugtató, mert azért ezzel már el lehet indulni úgy éreztem.

Majd az egyik görcsnél éreztem, hogy el kell mennem a mosdóba. Rettegve figyeltem, hogy nem folyik-e el a magzatvíz, mert Fanninál pont így történt. De nem, viszont jó kis hasmenés tört rám. Újra és újra. Lassan megszűnt a fájdalom. Teljesen kimerültem a stressztől. Vártunk. Vártam, hogy mi fog történni. Eltelt fél, majd egy óra. Mivel nem volt fájdalom, így lefeküdtünk. Valamelyest megnyugodtam, de itt motoszkál a fejemben, hogy mi van, ha ez már az előjele volt a nagy eseménynek... de elhessegetem az érzést...

És azon is túlléptem, hogy mennyire szerencsétlen vagyok, hogy annak ellenére sem vagyok biztos benne, hogy szülési fájdalmaim vannak-e vagy sem, hogy már egy kis csodát a világra hoztam. Végülis annak már két éve... meg az agyam kitörölte a fájdalom konkrét élményét... jobb is, mert tegnap elemi erővel jöttek elő az emlékek, és ha ezt minden nap fel tudnám idézni, akkor nincs az a hatalom, ami rávenne, hogy újra végigcsináljam. 😊😊 Nagyon szüperül van kitalálva ez a természet! 😊

B5. Hosszú hétvége. <http://mindennapianya.hu/blog/257-hosszu-hetvege>

A kép csak illúzió. 😊 A séta egy majdnem kétévessel egyáltalán nem ilyen, ezt csak azoknak a szülőknél készítik, akik még nem tudják, hogy milyen lesz egy totyogóval, vagy a már totyogós szülőknél mutogatják, hogy vacakul érezzék magukat, hogy bezzeg, van olyan gyerek, aki szépen kézenfogva sétálgat a szülővel. 😊

A hétvége jó volt, Gunarason voltunk. Megállapítottuk, hogy ez a következő évek tökéletes nyaralóhelye gyerekekkel. Főleg nyugdíjasok meg gyerekesek vannak, akik vagy ugyanolyan hangosak, mint mi, vagy oda vannak a gyerekekért. Van strand, és nincs nagy forgalom, ezért bármennyit lehet akár az úton is szaladgálni.

Megtanultuk, hogy étterembe - mondjuk úgy 10 évig - nem megyünk gyerekekkel. 😊 Nem is tudom, hogy képzeltem, hogy majd másfél órát ücsörög, amíg rendelünk, elkészül a kaja, és meg is esszük. Végül youtube mesékkel húztuk ki az ott töltött időt, így a havi internetkeretemet le is nulláztuk. 😊

Rájöttünk, hogy a pihenés és a nyaralás gyerekekkel már nem szinonimák. 😊

Fannival érdemes folyamatosan mozgásban lenni. Strandon várhatóan 2 óránál többet csak jó időben tudunk lenni, mert állandóan vízben akart lenni, ami a huszonpárfokban, liluló szájjal nem volt túl szerencsés. 😊 Mikor kivettük, és dideregve törölgettem, dadogva mutogatott a medencére és ismételte „pancsi, pancia”.

Kétórás séta nem jelenti azt, hogy két kilométernél többet haladnánk, de minden fát, fűt, bokrot, kutyát, macskát, bácsit, nénit, követ, autót, stb. tüzetesen megismerünk. 😊 😊

7-kor kelni remek dolog nyaraláskor is. 😊

Ez sok-sok tanulság nekünk, és így is élvezetes lehet a nyaralás, hiszen hétköznapiakon ennyit nem tudunk együtt lenni. Harmadik napra meg halál türelemmel tudtuk már végigvárni, amíg a 100. tuja-termést is leszedi Fanni, zacskóba rakja, és közben még alig hagytuk el a ház sarkát, holott fél órája "úton" voltunk. 😊 😊

B6. Szerethetünk-e egyformán két gyermeket? <http://mindennapianya.hu/blog/256-szerethetunk-e-egyforman-ket-gyermeket>

Amikor azt hallottam, hogy anyukák beszélnek arról, hogyan lehet két vagy több gyermeküket egyformán szeretni, nem is értettem a kérdést. Miért ne lehetne?! És most, amikor hétről hétre közelebb kerülök ahhoz, hogy fizikailag is két picit baba édesanyja legyek, most bennem is felmerül a kérdés. Egyformán fogom szeretni őket? Mi lesz, ha valamelyiket jobban fogom szeretni?

Ha esetleg egyik kevésbé lesz eleven, akkor Ő közelebb áll majd a szívemhez? Vagy a kis csintalan lesz a „kedvenc”, hiszen óriási érzelmeket vált ki belőlem? És ezt hogy titkolom majd el előlük? El kell titkolnom? Ezekre a kérdésekre nem tudom a választ. Csak a szándék van meg bennem, hogy ne tegyek különbséget a picúrok között. Hogy mindegyikre legyen elég energiám, és szeretetem. És tényleg sose fogyjon el a szeretetem, hanem csak egyre több és több legyen. Átadom nekik, hogy mennyire fontosak számomra, és tudják, hogy mindegyikükért az életemet is odaadnám, akkor is, ha éppen türelmetlen, morci, hisztis, dühös anyuka vagyok. Tanítsam meg őket egymást is határtalanul szeretni. Ezt szeretném. Mi fog megvalósulni? Igyekszem megírni majd azt is Nektek!

B7. Amikor pozitív lett a teszt... <http://mindennapianya.hu/blog/255-amikor-pozitiv-lett-a-teszt>, 2015. 04. 26.

Pozitív lett a teszt. Annyira más érzés, mint amikor először lett pozitív. A boldogság ugyanaz, mert már vártuk a két csíkot. Bár ezt még csak csikocskának lehet nevezni, oly halvány volt.

De örültünk. Kb. 8 hónapja döntöttük el, hogy jöhet a második baba. És azóta minden hónap várakozással és félelemmel telt. Minden menstruáció előtt kettős érzés dúlt bennem, hiszen rettegek, hogy képes leszek-e két Minimanóval megbirkózni, hogy mi lesz a várandósság alatt, hogy „Te, Úristen, nekem megint szülnöm kell a végén”, hogy mi lesz, ha még egy energiagombóc születik... és persze ott volt az izgalom, hogy egy új csoda foganhat meg. Így minden hónap menzesze vagy negatív tesztje szomorúság, csalódás és megkönnyebbülés is volt. Ez így volt Fanninál is, csak akkor még más félelmek és az ismeretlen várt rám/ránk.

Ó, és vége: „na, mikor jön a második gyerek?” hallgatásának. Mert nem csak az első baba előtt mondogatják ám, hogy „benne vagy már a korban”, meg „nem azt mondtad, hogy gyorsan akarod szülni a következőt?”, és az abszurd: „csináljátok már?”, és még egy kedvenc: „mikor mész vissza dolgozni. vagy akarok még egyet?”. Jó-jó, a barátoktól azért ezt el tudom fogadni, na de nem csak Ők faggattak, hanem mindenki.

Hát, most pozitív a teszt. :D És boldog vagyok, de félek is nagyon. És semmire sem emlékszem, hogy hogy volt annak idején. Meg is néztem, hogy mikor menjek el az orvoshoz. 6-7. héten. A terhesmunkák szerint jövő héten már a 6. hétben leszek. És akkor most hova menjek? Állami rendelés? A nagy eltökéltségem most elég labilissá vált. A múltkori komplikáció miatt lehet, hogy nem merem bevállalni. A régi dokimhoz? Na, oda tuti nem. Másik magánrendelés? Nem tudom. Még gondolkodom. Jah, és veszek még 1-2 tesztet, csak a biztonság kedvéért.

Jajj, és a szülés. Először féltem az ismeretlen fájdalomtól. De most már tudom, hogy mocskosul fáj. És persze, csodás, amikor ott a kis új élet a kezében, de bakker, akkor is kibeb@szottul fáááááj (már bocsánat a szóhasználatért, de erre nincs szép szó...)

És most tuti nem várok 12 hetet, hogy elmondjam a családnak és a barátoknak. Akinek elmondanám, ha baj van, nekik az örömhírt is elmondhatom.

mindennapi anya amikor pozitív lett a teszt

B8. Ekkor még sokat aggódtunk. <http://mindennapianya.hu/blog/254-ekkor-meg-sokat-aggodtunk>, 2015. 05. 13.

Fanni nem volt hajlandó hazajönni a játszótérről, végül félig vonszolva bejutottunk a lépcsőházba, a liftbe már be kellett tuszkolni, ahol pont volt egy kutyus, akit letámadott az én túlpörgött lányom, még a szájába is benyúlt. Közben meg majszolta a kiflijét. Jajjj, ezt nem is akarom

látni. És a liftből is alig bírtam kivontatni. És üvölt. Egyik kezemben a táska, másokban a motor, tépem ki a kutyanyálas kiflit a kezéből, Ő meg vonyít.

A folyosón fetreng, és hisztizik. Bemegyek, ledobom a cuccot a lakásba, és visszamegyek a gyerekért, aki perze nem akar hazajönni. Kész ideg vagyok. Majd levetkőztetem, mert a body-ból is homok folyik, az üvöltés még tart. Elesik a hisztizésben. Bevonszoló a fürdőbe kezét mosni. Hiszti folytatódik. Most már hagyom, hadd eressze ki kicsit a gőzt, és én is fellélegzem, de érzem, hogy valami nincs rendben. Olyan melegség van odalent. Elmegyek pisilni. Baj van. Barnás, véres folyást látok. Kétségbe esek. Felhívom a leendő orvosom. És láss csodát, felveszi. Megnyugtat, hogy pihenjek le, és ha nem fordul elő többször, akkor nincs gond. Próbálok pihenni.

Közben megetetem, megfürdetem Manót. Megjön Apa, lefekteti a Kisasszonyt. Ismét érzem, hogy folyik valami. Tanakodunk, végül úgy döntünk, hogy Apa marad itthon Fannival, és én bemegyek a kórházba. (Persze telefonon nem érem el őket, hogy mit tanácsolnak, mit tegyek.)

Bementem, vártam, megvizsgáltak. Nem látott a doki semmi rendellenességet hál' Istennek. Növöget a babóca, bár kicsit kisebb a korához képest, de ez normális.

Hazamegyek, lefekszünk. Megnyugodtam?! Lehet ilyenkor megnyugodni?

B9. Rémes hét – kóros idegbetegség, balesetek, hőség, robbanáspon.

<http://mindennapianya.hu/blog/253-remes-het-koros-idegbetegseg-balesetek-hoseg-robbanaspont>

Nem is tudom, hogy hol kezdjem. A meleg, vagy a terhesség, vagy eleve van egy kis elmebetegségem?

Szörnyű héten vagyunk túl. Minket kicsit kikészített a meleg, pontosabban Fannit, és így közvetve nekem is csökkent az ingerküszöböm.

(Bár most éppen enyhülés van, ez talán segít.) Napok óta kb. 20 percet alszik délután a csajszi, de a fáradtságtól nem elpunnyad, hanem felturbósodik. Egyik délelőtt fejest ugrott a kanapéról, és tényleg közel voltam az infarktushoz, még a nyaka is megbicsaklott. Azt sem tudtam, hogy rohanjak-e kórházba, vagy mi legyen. Kb. 1 perc sírás volt, így inkább a házi védőnőnket hívtam. Átnyomkodtam a fejét, nyakát, sehol nem fáj neki, Eszter meg mondta, hogy figyeljük meg 24 órát, ha hány, vagy imbolyog, vagy ilyesmi, akkor menjünk be. Persze Fanni némi anyaölből ücsörgés után még háromszor próbált meg ugyanott leugrani a kanapéról, és számtalanszor más részén az ágyra futkosott... A délután sem lett jobb, mert 20 perc alvás után robogott tovább. Az uzsonnát követve vörös kiütése lett a szája körül 1-2 cm szélesen. Persze semmi újzsidóságot nem evett (zabkása, barack, túrórudi - csak az volt fura, h sokat eszik) - lehet a barack csípte kis. Szerencsére egy kis kalcium eltüntette a foltot. Na, de még hosszú volt a nap, és kb. fél 9-kor nekirohant az ajtófélfának... olyan lila csík lett a homlokán, hogy azt hittük, felreped... Persze jött a para, hogy biztosan a koordinációjával van gond még a reggeli esés miatt.. na, nekiálltunk a lakásba ide-oda sétáltatni, hogy meg tudjuk figyelni, hogy van-e gond. Persze semmi baja nem volt... Az éjszaka is rendben volt, így valószínűleg nincs gáz... Én viszont készen vagyok.

És ez csak egy nap... Sokszor azt érzem, mintha a falnak beszélnék. Fanni mindent csinál, amit nem kellene. Belőlem meg kihozza a szunnyadó szörnyeteget. Néha úgy felcsattanok, hogy várom, hogy a szomszédok rám fogják hívni a gyermekfelügyeletet. Aztán egy perc, és megnyugszom... Még egy perc, és már megint szétvet az ideg. Közben utálom magam, hogy nem tudom kordában tartani a mérgem. És hát, szegény pocaklakó, Ő meg aztán tényleg nem tehet semmiről, és közben állandó feszültségben lubickolhat odabent... Bátrak voltunk a második babával? Mi lesz velem, ha kettő Turbóca fog itt pörögni... Bírni fogom a tempót két gyerekekkel? De jól esne egy kis Jäger.... :D

B10. Én kérek elnézést, hogy mikor is merészelek szülni... <http://mindennapianya.hu/blog/246-en-kerek-elnezest-hogy-mikor-is-mereszelek-szulni>, 2015.05.14.

Délelőtt megint van egy kis vérzés. A dokim tegnap azt mondta, hogy ha gond van, akkor ma fogad a sürgősségi időpontjában a rendelésén.

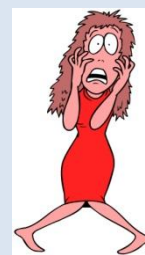
Este felkerekedik a család, elmegyünk a dokihoz. Megvizsgál. Szerinte nem lesz gond, de biztosat nem mondhat. A kis porontyunk a méhszájhoz közel tapadt meg, ezért lehet a vérzés. Kapok sok-sok kúpot, hogy segítsük a megtapadást. És pihenjek sokat. Erre én mondom, hogy pihenek, amennyit lehet egy 20 hónapos mellett. A doki felhúzza a szemöldökét, és kijelenti, hogy ha nem tudok pihenni, be is utalhat a kórházba.

Persze, és akkor mi lesz? Gyerek majd ül a járókában, amíg Apa hazajön a melóból...?! Elhessegetem a képet, és ismétlgetem, hogy fogok pihenni.

A szuper az volt, hogy láthattam a babámat ultrahangon. Bár még induripinduri volt, de jó volt látni, és hallani a szívverését. J

Ami viszont ismét bizonytalanságba sodor (a véreztetés mellett), hogy a doki mondta, hogy ha Ő szeretném szülőorvosnak, akkor már most szólna, hogy Ő december közepétől január 10-ig nem dolgozik. Én december 29-re vagyok kiírva... És hogy nem is tud kit javasolni, hiszen az orvosok is a családdal szeretnék tölteni az ünnepeket.

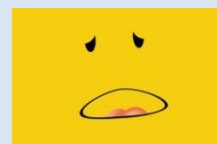
Persze, megértem, és jogos, de rajtam ez nem segít. És már én kérek elnézését, hogy ekkor merészelek majd szülni... Kezdődhet az újabb fejtörés.

B11. Rosszullétek. <http://mindennapianya.hu/blog/245-rosszulletek>, 2015. 05. 29.

Régen írtam. Miért? Mert már a monitor rezgésétől is hányingerem van. Bármitől hányingerem lesz. Voltál már másnapos? Na, azt szorozd meg sokszor, nagyon sokszor. Ez pont olyan, de alkoholt nem ittam két hónapja

(max. pár korty bort vagy sört „loptam” a férjemtől).. És a hányinger mellett hányok is, napi 2-3-4 az átlag, de volt olyan is, hogy 8-szor sikerült. És megtörtént az is, hogy véreset. Na, akkor én már temettem magam, hogy tuti haldoklom.. J De nálam hozzáér-

többek elmagyarázták, hogy amennyit rosszul vagyok, egyáltalán ne csodálkozzam, ha a nyelőcsövem nem bírja a kiképzést...

Vannak jobb és rosszabb napok, de kb. semmire nem vagyok alkalmas. Egy főzelék megfőzésén is beszédülök, ha állnom kell. Szegény Fanni meg turbózna, de a kipurcant anyukája csak betol egy mesét, hogy nézze, mert csak vegetál. Aztán jött a felmentő sereg. Szerencsés vagyok, hogy van, aki tud segíteni. Anyukámék némi szervezéssel elvitték egy hétre Fannit, és most én is csatlakoztam hozzá egy hétre. Így volt egy hét teljes pihi, most pedig óriási segítség, hogy a sétáltatásokat, és ha itthon vannak, akkor a pelusozást, és bármit levesznek a vállamról. Nagyon hálás vagyok. Csak Apa hiányzik nagyon, de Ő is azt tartja fontosnak, hogy a babócnk minél jobban behelyezkedjen a pocakba, és én is túléljem ezeket a hónapokat.

Azért azt párszor már eszembe jutott, hogy ha harmadik gyereket szeretnék, akkor valaki előtte rázzon kicsit meg, vagy üssön le... 😊 😊 Fannival sem volt egyszerű, de most aztán kijut a jóból. Bár előnye is van a dolognak, mert nincs időm azon gondolkodni, hogy mennyire félek a szüléstől. 😊

B12. Hogyan neveljük némán gyereket? <http://mindennapianya.hu/blog/241-hogyan-neveljunk-nemangyereket>

Valaki ellopta a hangom. Szinte egyik napról a másikra. Hipp-hopp, eltűnt. Már két napja szinte néma vagyok. Suttogok, de az is fáj.

Próbáltál már némán nevelni egy másfél éves Ördögfiókat? Kalandos, és sok tapasztalatot be lehet gyűjteni.

Például az aktuális hisztinél, hiába suttogom, hogy „nyugodj meg, Drágám!”, vagy hogy „mi a baj?”. Meg kell várnom, amíg lecseng az üvöltés (és bármilyen érdekes, lecseng magától), és utána kezdek beszélni a csemetével. Szerintem baromira élvezi Fanni, hogy végre csak az Ő hangja zengi be a lakást. J

A játszótér pedig egy túlélőtábor. Szerencse, hogy a többi anyuka is figyel más gyerekére, mert tegnap volt pár veszélyes helyzet. TurbóFanni szeret a hintákhoz rohángálni, amit egy jól irányzott „FANNI, VIGYÁÁÁÁÁZI!” üvöltéssel lassíthatok, és így van mindig időm odaérni... Na, most a „Fanni, vigyázz” suttogással nem sikerült a lányomat lelassítani... így a vakszerencsén és egy anyukán múlt, hogy nem lett baj, és megúsza, hogy jól eltalálják a hintázók.

Estére teljesen kipurcantam. Már a suttogás is fáj, idegesített a tehetetlenség, a betegség miatt fáradt voltam, a doki nem rendelt, így meg sem tudott vizsgálni... De aztán megjött Apa, a Hős, és átvette a kis Rombolót, én meg kidőltem a kanapén.

B13. Bölcsi jelentkezés. <http://mindennapianya.hu/blog/239-bolcsi-jelentkezés>

Nagyon-nagyon jó lenne, ha kapnánk bölcsi helyet, de meg is lepne... bár nem tudom, h milyen szempontok szerint megy az elbírálás, de ha nézik a "jógyerek" faktort, akkor nekünk kevés az esélyünk... 😊 😊

A mai beíratáskor Fanni fel-alá rohángált, nyitogatta a szekrényeket és az ajtókat, belesett a padok alá, minden nyitott helyiséget felkeresett, amíg vártunk a sorunkra (egy valaki volt csak előttünk).

Persze minden gyerek állt vagy ült az anyukája mellett, esetleg elsétált 1-2 méterre majd visszament.

Egyik ajtónyitáskor gyorsan vissza akartam zárni az ajtót, mert egy lépcsőhöz vezetett, ekkor a kezére csuktam, amit óriási üvöltés kísért, persze jogosan. Majd addig ment kerekbe a gyerek, amíg valahogy talált egy rést a pajzson, és berohant az egyik csoportszobába. Egyszer az Igazgató és helyettese szobájába is benyitott, ahol folyt az elbeszélgetés mással... kb minden állni tudó gyereket fellökött, vagy éppen nem, mert elkaptam Őt vagy a másik gyereket... minden itatópoharat megpróbált elszedni, vagy anyukák táskájából kiszedni.

Majd jött az elbeszélgetés. Az Igazgató emlékezett Fannira a nyílt napról (fél órát se voltunk a benti szobában, és egyetlen kérdést sem tettem fel, mert a gyerek nyomában voltam...), mert a Kisasszony minden adandó alkalommal ki akart lógni a szobából persze valamilyen játékkal együtt. Az elbeszélgetésen lenyúlta az Igazgató váltás magassarkú cipőjét, elcsent egy számológépet, próbálta nyomkodni a billentyűzetüket, lenyúlta a tollat, és meg akart szökni a szobából...

És ha a gyerek nem lenne elég, én is alkottam... mert mikor felírták a születési dátumot, megjegyezték, h "mindenki szeptemberben született?". Én meg rávágtam, hogy jó időszak a december, sok a szabadság... Na, ezen úgy nevettek, h alig bírták abbahagyni... erről megint nem tudom eldönteni, hogy jót jelent vagy rosszat.

Így láttak egy infantilis anyát egy hiperaktív gyerekekkel... 😊 😊

Majd meglátjuk mi lesz itt... 😊

Utóirat:

Ha esetleg kedves Igazgató vagy Igazgató Helyettes Asszony olvassa a bejegyzésem, kérem, vegyék figyelembe, hogy nekünk nagyon tetszik az Önök bölcsődéje! Különösen pozitív volt, hogy a nyílt napon úgy nyílt lehetőség kérdések feltételére, hogy közben a gyerekek játszhattak, és lekötötték magukat (kivéve az enyémet). Fanni egyébként egy tündéri kis szeretet-energia-gombóc, melyből bízom benne, hogy szeptembertől Önök is kapnak falatokat! 😊

B14. Élet egy másfél évessel. <http://mindennapianya.hu/blog/238-elet-egy-masfel-evessel>

Ébredés 7 és 8 között, de néha 7 előtt vagy 8 után. 7 előtt, ha Te hajnalban feküdtél. És tuti 8 után kel, ha időre mennétek valahova, és sietni kell.

Kaját, azonnal! „Anyá, én egész éjjel nem ettem, adj enni, most!” (És tényleg hálás vagyok, hogy éjjel nem is evett.) 5-10 perc nyugi, még tölti a tankot.

- Gyere, Édesem, kapsz tiszta pelust és ruhát.
- Nem, nem, nem.
- De majd játszunk, ha felöltöztél, ne pizsamában.

- Nem, nem, nem.
  - Ne kiabálgj! Ne rugdodsz Anyucit! Édesem, kérlek, hagyd abba, hipp-hopp megszűnünk...
  - Nem, nem, nem.
  - Nézd, távirányító! Ne, ne dobd el... na, ez sem fog már működni... Nézd, popsikrém! Ne, ne dobd el, mivel kenem be a popód?!
  - ....
  - Ha nem hagyod abba a rugdosást, akkor visszaraklak a kiságyba.
  - .... Már csak a harisnya.... már csak a póló... már csak a nadrág... már csak a cipő... Jól van, ügyes voltál, mehetsz játszani.
  - Ááááá.
  - Mi a baj? Nem, anya nem vesz fel, menj játszani.
  - Ááááá.
  - Miért nem akarsz játszani? Hova húzod anyát? Nem, nem nézünk tv-t.
  - Ááááá.
  - Ne sírj, mesélek. Ne üss a könyvvel! Jó, akkor rajzoljunk. Nem, anya nem eszi meg a ceruzát. Te se edd meg a ceruzát.
  - Ááááá.
  - Gyere, dobjuk be a figurákat a megfelelő lyukba. Ne, ne szedd szét, ide kell bedobni. Legyél türelmes! Próbáld újra! Ne, ne dobáld a játékokat! Hova húzod anyát? Nem, nem nézünk tv-t.
  - Ááááá.
  - Nézd, itt a baba, öltöztessük fel!
  - Ááááá.
  - Jól van, nézd a mesét!
- Eltelik 5 perc.
- Ááááá.
  - Mi a baj? Mi a baj?
- ..... És még csak fél 10 van... :D

B15. Nem vagyok "ősanya"... nekem kell valami más is, ami örömet okoz.

<http://mindennapianya.hu/blog/228-nem-vagyok-osanya-nekem-kell-valami-mas-is-ami-oromet-okoz>

Élénken emlékszem még az első blog-bejegyzésem megírására. Nehezen jöttek a számra, akarom mondani a virtuális tollamra a szavak. Aztán ahogy elkezdtem írni, egyre több mindent akartam megosztani, leírni, elmondani, kiírni magamból. Napról napra, hétről hétre egyre több dolgot vettem papír helyett a blog-oldalra.

Először félttem, hogy mit fognak szólni a gondolataimhoz az emberek. Aztán ahogy telt az idő, már úgy éreztem, a kezdeti féltékenységet legyőzve, hogy örülnék, ha más is olvasná a bejegyzéseimet, és kíváncsi voltam a véleményekre, hogy más is jár-e hasonló lélek-cipőben, mint én. Ekkor létrehoztam a Facebook-oldalamat. Majd ahogy teltek a hónapok, és egyre többen olvasták, amit írok, egyszer csak úgy éreztem, létre kellene hozni egy honlapot, ahol a blogon kívül más hasznos információt, tapasztalatot is megoszthatnék anyukákkal. És létrejött a mindennapianya.hu. Boldog voltam/vagyok. És Ti egyre több örömet okoztok, ahogy egyre több kérdést írtok szakértőinknek, ahogy egyre több ötlettel megtaláltok, hogy milyen témákról írhatnék. És amennyire csak lehet, megfontolom, és meg is valósítom a tanácsokat. Persze a magam kis tempójában, mert közben nevelem a ma már több mint másfél éves kis csemetémet, aki azért energiáim jó részét leköti.

Én a „Mindennapi anya”-val váltam teljessé. Nekem ez kell ahhoz, hogy újra kereknek érezzem a világot. Nem vagyok az „ősanya” típus. És bármilyen szörnyeteg vagyok/leszek sok anya szemében, engem csak az anyaság nem tett teljessé. Imádom a lányom, és vágytam az anyaságra. Amikor pedig ebben az új szerepben nem találtam a helyem, úgy éreztem, hogy nem vagyok normális, hogy bennem nincs meg az, ami egy jó anyában meg kellene lennie. De megvan, és az idő ezt igazolta is. Nem vagyok tökéletes anya, messze nem vagyok az. Hibázom. Sokszor türelmetlen vagyok és bizonytalan. De a lányom csillogó szemén, mosolyán, szeretetén, Férfjem visszajelzéséből, támogatásából érzem, hogy nem is csinálom ezt az egészet olyan rosszul. És én ezt csak úgy tudom megvalósítani, hogy mellette valami mással is foglalkozom, ami örömet okoz.

Nyughatatlanságom persze itt sem állt meg, és ismét egy újabb lépésre szántam, illetve szántuk el magunkat, mert ezt már kart-karba öltve Férfjimmel visszük véghez. Nyitunk egy webáruházat. Itt sem fogjuk meghazudtolni magunkat, és hitelesek maradunk. Hitelesek, mert ez számunkra elengedhetetlen. Egy olyan márkát fogunk forgalmazni, mely mellett mi magunk is letettük a voksunkat, melynek számtalan termékét mi is használjuk nap, mint nap, és ami nem okozott még csalódást. Legjobb tudásunkkal fogunk Neked segíteni a választásban, és minden rendelkezésre álló információt szeretnénk megosztani Veled, hogy megkönnyítsük a döntést, ami a babaeszközök rejtett labirintusából való kiút keresés során szükséges. Termékeként kiemeljük, hogy anyai szemmel milyen előnyöket rejt egy-egy árucikk, mit érdemes megfontolni a vásárlás előtt. Remélem, hogy számodra segítséget fog nyújtani ez a webshop, és örömmel vásárolsz majd Tőlünk.

[Lektorálta: Nyomárkay István]

Kisebb közlemények

Sipos Dániel

A FACEBOOK MINT HÍRFILTER A 2016-OS AMERIKAI ELNÖKVÁLASZTÁS TÜKRÉBEN

1. Bevezetés

2016. november kilencedikén az Egyesült Államok megválasztotta következő elnökét, aki a várakozásokkal ellentétben nem Hillary Clinton, hanem a republikánus színekben induló Donald Trump lett. Ez az eredmény meglepetésként ért mindenkit, és a média azonnal elkezdte elemezni, hogy milyen jelenségek vezethettek Trump elnökké választásához. Hamar felmerült, hogy a Facebookon terjedő álhírek és az azok terjedését elősegítő algoritmus befolyásolhatták a szavazókat.

Az alábbiakban azt vizsgálom, hogy a Facebook milyen szerepet játszott az amerikai elnökválasztásban. Bemutatom, hogyan működnek a szóban forgó álhíroldalak, és mennyire használják a Facebookot az amerikaiak. Ezután két, egymástól gyökeresen eltérő véleményű cikket fogok elemezni, majd Mark Zuckerberg reakcióját is bemutatom.

1.1. Az álhíroldalak működése

A BuzzFeed 2016. november 4-én megjelent cikkéből (Silverman–Alexander 2016) derült ki, hogy a macedóniai Veles városában az elmúlt egy évben körülbelül 140, amerikai hangzású domainnevet (például: DonaldTrumpNews.co, USADailyPolitics.com stb.) jegyeztek be, és majdnem mindegyik a Donald Trumpot támogatókat célozza meg, agresszív politikai tartalmakkal. A BuzzFeed által megszólaltatott, jellemzően tinédzserkorú weboldal-üzemeltetők elmondása alapján senkit sem Trump megválasztása érdekelt, hanem mindannyian csak pénzkeresés céljából működtetik, működtették ezeket a weboldalakat.

Hogy miért az amerikai felhasználókat célozzák meg, annak egyszerű oka van: ahogy az a Facebook 2016-os első negyedéves eredményjelentéséből (Constine 2016) kiderül, egy amerikai felhasználó „négyyszer annyit ér, mint bárki más”. Az, hogy ezek a weboldalak mind Trumpot „támogatják”, pedig azért van, mert az üzemeltetők úgy figyelték meg, hogy a Trump-párti tartalmak sokkal jobban terjednek, mint például a Bernie Sanderst támogató cikkek.

A macedón fiatalok módszere a következőképp néz ki. Készítenek egy weboldalt és ennek egy Facebook-oldalt. Ezután pedig, ha találnak egy hírt valahol, akkor azt lemásolják a saját weboldalukra, majd adnak neki egy szenzációhajhász címet, és megosztják a Facebookon. A céljuk az ezzel, hogy minél nagyobb forgalmat irányítsanak a weboldalukra, ahol majd remélhetőleg minél többen kattintanak a Google AdSense által kihelyezett reklámokra, és így a weboldal üzemeltetői bevételhez jutnak. A legjobban működő weboldalaik Facebook-oldalai egyébként rendkívül sok „lájkolóval” rendelkeznek (például: DonaldTrumpNews.co: közel 420 ezer, USADailyPolitics: több mint 350 ezer), amit folyamatosan próbálnak növelni a figyelemfelkeltő címekkel. Ezek a címek sokszor félrevezetőek vagy egyszerűen hamisak, de a célnak megfelelnek, hiszen ráveszik a felhasználót, hogy kattintson. A Buzzfeed elemzése alapján az öt leg-sikeresebb, macedónok által üzemeltetett website közül négy szinte kizárólag hamis hírekkel van tele.

Minden, álhíreket gyártó oldal ugyanezen üzleti modell alapján működik, de feltételezhető, hogy némelyeknél a politikai befolyásolás is az elérni kívánt célok között szerepel.

1.2. Közösségimédia-használati szokások

Egy 2016. májusi, a Pew Research Center által készített felmérés (Gottfried–Shearer 2016) szerint az amerikaiak 62 százaléka szerzi be a híreket a közösségi médiából. A képet némiképp árnyalja, ha megnézzük azt is, hogy ez milyen gyakran történik meg. A válaszadók 18 százaléka gyakran, 26 százalékuk néha, 18 százalék nagyon ritkán, 38 százalék pedig soha sem olvas híreket a különböző közösségi oldalakon. A felmérésben azt is vizsgálták, hogy egy adott közösségi oldal felhasználói mekkora arányban használják hírolvasásra is az oldalt. A legmagasabb arány a Reddit 70 százaléka, őket követi szoroson a Facebook, a maga 66 százalékával. A Facebookot azonban sokkal többen használják, mint a Redditet. Utóbbit az Amerikai Egyesült Államok lakosságának 4 százaléka használja, míg a Facebookon 67 százalékuk van jelen, így ha az ő kétharmaduk híreket is olvas ott, akkor kijelenthető, hogy az amerikai népesség 44 százaléka olvas híreket a Facebookon. A második legnagyobb a YouTube, amit az amerikaiak 48 százaléka használ, és kicsit több, mint ötödük, azaz a felnőtt amerikai lakosság 10 százaléka híreket is szerez innen. A Twitteren az amerikai felnőttek 16 százaléka van jelen, és 9 százaléka híreket is olvas itt.

A Pew Research Center azt is vizsgálta, hogy hány különböző közösségi oldalon szoktak az amerikaiak híreket olvasni. Azok közül, akik (legalább egy oldalon) olvasnak híreket, a válaszadók majdnem kétharmada (64 százalék) csak egy oldalról szerzi a híreit, ami általában a Facebook, negyedük (26 százalék) két oldalt néz, és csak minden tizedik ember olvas híreket három vagy több közösségi oldalon is.

A választás vége előtt két nappal, november 7-én hozta nyilvánosságra a Pew Research Center egy újabb felmérésnek eredményeit (Anderson 2016). Eszerint a közösségi média felhasználók 20 százaléka módosította már az álláspontját valamilyen politikai vagy társadalmi kérdésben, azért, mert láttak valamit azzal kapcsolatban a közösségi médiában.¹ Továbbá 17 százalékuk állítja, hogy a közösségi média hatására megváltoztatták a véleményüket egy adott elnökjelölttel szemben. Mindkét jelölt szimpatizánsai esetében jóval gyakoribb eset volt az, hogy a változás negatív irányú volt, azaz csökkent a jelölttel szembeni támogatásuk mértéke. A közösségi média felhasználóinak túlnyomó többsége (nagyjából 80 százalékuk) viszont saját bevallása szerint még sosem változtatott egy adott témával vagy jelölttel kapcsolatos véleményén a közösségi média hatására.

2.1. A Facebook felelősségét középpontba állító vélemény bemutatása

Az első elemzésem tárgya az NYMag november 9-én publikált, *Donald Trump Won Because of Facebook* című cikke (Read 2016). A cikk szerzőjének, Max Radnek a fő állítása az, hogy Trump győzelmét a Facebook tette lehetővé, azonban ez inkább vélemény, mint hiteles adatokkal alátámasztott tény. Ez nem meglepő, mivel egyrészt a Facebook-hírfolyamot szelektáló algoritmus pontos működése üzleti titok, így azon a néhány emberen kívül, akik ezen dolgoznak, senki sem tudja pontosan, hogyan működik. Másrészt pedig senki sem végzett (és valószínűleg nem is tudna senki) olyan kutatást, amely azt vizsgálta volna, hogy hányan döntöttek, a Facebookon megjelenő tartalmak miatt Trump támogatása mellett.

A szerző nem titkolja véleményét Donald Trumpról, szerinte veszélyes és kiszámíthatatlan. Hillary Clintonról nem fogalmaz meg véleményt, a cikk végig a Facebook és a média szerepére fókuszál.

Read azt állítja, hogy bár számtalan faktor létezik, ami akár önmagában is elegendő lehetett volna ahhoz, hogy a szoros küzdelmet Trump javára fordítsa (példaként hozza az amerikaiakban mélyen gyökerező nőgyűlöletet és rasszizmust, Clinton jelöltként elkövetett hibáit, az FBI-igazgató Comney utolsó pillanatos beavatkozását stb.), de szerinte mindennek a Facebook volt az okozója. Fontos kiemelni, hogy Read gyakorlatilag figyelembe se veszi azt az alapvető tény, hogy Trump győzelme végső soron azért történt, mert rengetegen szavaztak rá önszántukból. Végig arról ír, hogy a Facebook hogyan tette ezt lehetővé (1-es és 2-es mondat), és arra vonatkozó állítás, hogy akár más is szerepet játszhatott a választók véleményének alakításában, és Trump támogatottsága az álhírek nélkül is magas volt, nem szerepel a szövegben.

---

¹ Az eltérő hírfolyamok bemutatására remek példa a *The Wall Street Journal* által 2016 májusában publikált, „Blue Feed, Red Feed”-nek nevezett projekt. A projekt weboldalán különböző témákat (például: „President Obama”, „Guns”, „Abortion”, „Hillary Clinton”, „Donald Trump” stb.) választhatunk ki, majd egymás mellé rendezve láthatjuk, hogy mennyire különböző hírek jelennek meg a témakörökkel kapcsolatban a liberális, illetve a konzervatív szavazók hírfolyamában (W4).

- (1) *Facebook enabled a Trump victory*
- (2) *Still, it can be clarifying to identify the conditions that allowed access to the highest levels of the political system [...] In this case, the condition was: Facebook*

Írásában súlyos állításokat fogalmaz meg a Facebook jelentőségével és szerepével kapcsolatban, illetve az oldal jelentőségét is a lehető legnagyobbra növeli. Elsőként azzal, hogy megjegyzi, hogy a „Facebook” kifejezést bizonyos szinten úgy használja, hogy ebbe beleérti a féltucat további közösségi média felületet is, ahol politikával foglalkoznak az amerikaiak, de kiemeli, hogy a Facebook, annak mérete, elérése, vagyona és ereje miatt gyakorlatilag az egyetlen, ami igazán számít. Ezt az állítását még hangsúlyosabbá teszi azzal, hogy ezt rögtön újra leírja, egy erős, érzelmet kifejező kifejezés kíséretében (3). Az ezt követő mondat (4) még tovább erősíti ennek a befolyásnak a mértékét, míg a bekezdés utolsó mondata (5) már egészen nyugtalanító, mivel a Facebook hatását „hódító invázióként” írja le, ami a közösségi, kulturális és politikai életünkben zajlik. Trump befolyása és sikere szerinte ennek a következménye, és egyben egy emlékeztető, hogy lássuk, hogy a közösségi oldal milyen mértékben képes felborítani meglévő struktúrákat és átalakítani a társadalmat. Hogy fokozza a nyugtalanság érzését, még hozzá is teszi, hogy ez az átalakulás gyakran nem jobbra teszi a helyzetet.

- (3) *Facebook’s size, reach, wealth, and power make it effectively the only one that matters. **And, boy,** does it matter. (kiemelés: SD)*
- (4) *I think there are few events over the last decade more significant than the social network’s wholesale acquisition of the traditional functions of news media*
- (5) *Trump’s ascendancy is far from the first material consequence of Facebook’s conquering invasion of our social, cultural, and political lives, but it’s still a bracing reminder of the extent to which the social network is able to upend existing structure and transform society — and often not for the better.*

Szerinte a legnyilvánvalóbb módja annak, ahogy a Facebook lehetővé tette Trump győzelmét, az abban nyilvánult meg, ahogyan képtelenek voltak kezelni a hoaxok és álhírek problémáját. Itt, egy zárójeles megjegyzéssel felveti annak lehetőségét is, hogy akár szándékosan nem foglalkoztak ezzel (6), de ezt később nem fejti ki. Még rosszabb képet alakít ki az oldalról a folytatásban. Azt írja, hogy bár az álhírek más oldalakon is problémát jelentenek, de a Facebookot a hatalmas közönsége és a hírfolyamot alakító algoritmus (az egyetlen) olyan oldallá teszi, amely egyenesen támogatja az álhírekkel pénzt kereső oldalakat.

- (6) *The most obvious way in which Facebook enabled a Trump victory has been its inability (**or refusal**) to address the problem of hoax or fake news. (kiemelés: SD)*

Ezután az álhíreket gyártó oldalakról és azok sikeréről, illetve az ezeket leleplezni próbáló törekvések sikertelenségéről ír. A probléma középpontjának a közösségi oldalak működését és azon belül is azt a folyamatot látja, ahogy az algoritmus olyan tartalmakat ajánl a felhasználónak, amiket szerinte az látni akar, és nem veszi figyelembe, hogy az álhír-e vagy sem. Ezután a már említett Pew felmérés-

re hivatkozik, és kifejti véleményét, miszerint ha az amerikaiak majdnem fele tájékozódásra is használja a Facebookot, akkor az megkövetelne valamiféle „civil felelősséget”, és meglátása szerint a Facebook üzemeltetőinek kötelessége, hogy biztosítsák, hogy egy ekkora csoportot ne lehessen félrevezetni. Ismét nagyon komoly vádak fogalmaz meg a Facebookkal szemben, amikor arról ír, hogy az oldal „képtelen volt még arra is, hogy egyáltalán felismerje, hogy a félrevezető hírek és információk leghatékonyabb elosztói lettek az emberiség történelmében” (7).

(7) *Facebook has seemed both uninterested in and incapable of even acknowledging that it has become the most efficient distributor of misinformation in human history.*

Az előbbiek fényében meglepő az a hangnembeli változás, ami a következő bekezdésben szerepel. Itt ugyanis Read már úgy fogalmaz (8), hogy „az igazság az, hogy a Facebook inkább bizonytalannak tűnik a saját erejével és céljaival kapcsolatban, és nem rosszindulatúnak”, illetve „nem tiszta számukra, hogy mi a felelősségük ebben a helyzetben”. Ez ellentmond annak, amikor a korábbiakban arra utalt, hogy akár szándékosan nem kezelték az álhírek elterjedésének problémáját.

(8) *The truth is that Facebook seems less malevolent here than insecure about its power, unsure of its purpose, and unclear about what its responsibilities really are.*

Tovább finomítja saját álláspontját, és megállapítja (9), hogy a túlzások és hazugságok mindig is részei voltak a politikai kampányoknak, és a Facebook csak könnyebbé tette a terjedésüket.

(9) *Of course, lies and exaggerations have always been central to real political campaigns; Facebook has simply made them easier to spread*

Bár a cikk elején rendkívül nyugtalanító képet festett az oldalról, később már arról ír (10), hogy a Facebook uralmának legjelentősebb hatása talán nem is a hamis információk terjedésének elősegítése, hanem az, ahogyan utat nyitott politikai közösségek és ideológiai csoportosulások előtt. Ezek ugyanis szerinte a korábbi korok erősen kontrollált információáramlásában nem tudtak volna túlélni. Úgy fogalmaz, hogy „nem csak arról van szó, hogy a Facebook rosszabbá teszi a politikát, hanem arról, hogy teljesen megváltoztatja azt” (11). Ezt követően a korábbi médiarendszerről ír, és arról, hogy hogyan változtatta meg azt a Facebook belépése.

(10) *Really, I'm not sure that the most significant effect of Facebook's dominance is the way it abets the already extant spread of mis- or disinformation. Rather [...] I think it's the way it's crowbarred open the window of acceptable political discourse, giving rise to communities and ideological alignments that would have been unable to survive in an era where information and political organization were tightly controlled by corporate publishers and Establishment political parties.*

(11) *It's not just that Facebook makes politics worse, it's that it changes politics entirely.*

Írását azzal zárja, hogy a politika gyakran találta szembe magát kihívásokkal, amikor valamilyen új média (rádió, televízió) jelent meg, ugyanis ilyenkor mindig kitágult a tömegmédiával elérhető közönség köre, és lehetőséget adott új hangok megjelenésére. Ez pedig felborította az addigi finom egyensúlyt. Itt a Facebook hatását párhuzamba állítja azzal, ahogyan a televízió megjelenése megváltoztatta a politikát.

Érdekes látni, hogy a cikk első részében Max Read a Facebook jelentőségét megfelelő eszközökkel a lehető legnagyobb mértékben állítja be, hatását felkavaró módon egy „hódító invázióhoz” hasonlítja, apró jelekkel negatív színben tünteti fel, megkérdőjelezi szándékai tisztaságát, majd a szöveg egy adott pontján hirtelen hangnemet vált. Ezután már arról ír, hogy igazából nem is rosszindulatúak, csak nem tudják még megfelelően kezelni saját erejüket, és jó hatásai is vannak, illetve általánosságban véve az egész jelenséget láttuk már korábban. Ez az egész folyamat olyan benyomást kelt, mintha a szerző hirtelen felindultságában kezdte volna el írni a cikket, és írás közben fokozatosan nyugodott volna le.

2.2. A Facebook felelősségét marginálisnak tartó vélemény bemutatása

A következő elemzendő cikk a Recode oldalán jelent meg. A Recode egy technológiai hírekkel foglalkozó website, ami 2015 májusa óta a Vox Media tulajdonában áll. Az a cikk (Masnick 2016), amelyet az alábbiakban bemutatok, 2016. november 9-én jelent meg eredetileg egy másik weboldalon, a Techdirt.com-on. Innen a Recode (nyilván a szerző engedélyével) átvette, és megjelentette a saját oldalán.

Az ominózus cikknek már a címe is nagyon erősen kifejezi a szerző álláspontját: „If you’re blaming Facebook for the presidential election results, you’re an idiot”. A szerző, Mike Masnick (a Techdirt.com alapítója és szerkesztője) már első mondatában (12) erősen fogalmaz az eredményt magyarázni próbálókkal kapcsolatban. Első két szava („Yeah, okay”) beletörődést fejez ki, és azt sejteti, hogy butaságnak, feleslegesnek tartja az ezzel való foglalkozást. Ezt csak megerősíti a folytatás, ahol azt írja, hogy „millió és egy hot take” megy körbe a közösségi médiában, ami arról szól, hogy mi történt a választás napján. Fontos, hogy a „what went wrong” részt idézőjelesen használja, amiből egyenesen következik, hogy szerinte nem feltétlenül rossz az, ami történt. A „hot take” jelentésének több meghatározása is van, és egyik sem pozitív tartalmú. Az Urban Dictionary szerint (W1) a kifejezés egy olyan véleményt takar, ami primitív moralizáláson, és nem egy tényleges gondolaton alapszik. A New Republic ezzel foglalkozó cikkében (Reeve 2015) szereplő egyik meghatározás olyan véleménycikknek nevezi, amit „elhamarkodottan és dorgáló hangnemben írtak”, míg egy másik szerint „szándékosan provokatív kommentár, ami szinte kizárólag felszínes moralizálás alapszik”. Egy harmadik alapján pedig a hot take az, amikor egy rendkívüli eseménynél valaki sietve kiad egy véleménycikket, ami messzemenő következtetéseket von le csupán egyetlen tényre alapozva. Bármelyikre is gondolt Masnick, az sokatmondó, hogy így hivatkozik ezekre az írásokra.

- (12) *Yeah, okay, I know there are a million and one "hot takes" going on across the media about what happened yesterday and "what went wrong."*

Ezután leírja, hogy már a választások előtt elkezdte írni a cikkét, válaszul egy, a Vox oldalán november 6-án megjelent cikkre, amely végletesen leegyszerűsítve arról szól, hogy a Facebook rossz hatással van a demokráciára, és tagadja a saját – a cikk szerint nagy – szerkesztői szerepét. Megjegyzendő, hogy a Vox Media vállalat egyik fő oldalának (Vox.com) cikkére született erős választ a Vox Media egy másik oldalán, a Recode-on jelentették meg.

Masnick szerint nem a Facebook algoritmusá által kreált „visszhangkamra” vagy „filterbuborék” vezetett ehhez az eredményhez – sőt, azt is kétségbe vonja (13), hogy egyáltalán van ilyen hatása az algoritmusnak, hanem emberek egy nagyon nagy csoportja, akik egyértelműen és szerinte érthető módon a status quo ellen vannak.

- (13) *Facebook's algorithm and whatever "echo chamber" or "filter bubble" it may have created did not lead to this result.*

Azt írja, hogy az a tény, hogy Trump valószínűleg ugyanannyira – ha nem még inkább – korrupt, mint mindenki a politikában, az egyáltalán nem számít (14). Fő érve, hogy az emberek elégedetlenek és frusztráltak voltak, és egy olyan jelölt ellen szavaztak, aki számukra megtestesítette a status quót és az összes problémát, ami a rendszerrel kapcsolatos. Szerinte ez egy „throw the bums out” szavazás volt, ahol sokan valóban megérdemelték, amit kaptak (15). Az, hogy valószínűleg olyasvalakit választottak meg, aki még ennél is rosszabb lesz, szintén nem számít. A Brexit-szavazással von párhuzamot, ahol szerinte szintén arról szólt a szavazás, hogy „ami most van, az nem működik, úgyhogy próbáljunk meg valami mást” (16).

- (14) *The fact that Trump is likely to be as corrupt — if not more so — than those who came before him didn't matter.*
- (15) *This was a "throw the bums out" vote, and many of the bums deserved to be thrown out.*
- (16) *That they voted in someone likely to be worse (especially given who he's surrounded himself with so far) wasn't the point. Just as with Brexit, this was a vote of "what we have now ain't working, let's try something different."*

Kiemeli, hogy ez az elégedetlenség egyáltalán nem a Facebook hibája, és hogy már maga az ötlet is nevetséges, hogy ha jobban működne a Facebook algoritmus, akkor más eredmény született volna. Az eredmény okának kizárólag az emberek dühét tartja, amiatt, hogy a rendszer számtalanszor cserbenhagyta őket, és nem azt, hogy mind buták lennének, akik elhitték a Facebookon megjelenő álhíreket. Sokan szerinte nem gondolták jó jelöltnek Trumpot, de mégis rá szavaztak, mert változást akartak. Ez utóbbi állításának alátámasztására Nick Confessore (Pulitzer-díjas újságíró, a *The New York Times* szerzője) egyik tweetjét illeszti be, aki azonban bejegyzésében csak annyit állít, hogy sok szavazó szerint Trump rossz tulajdonságokkal rendelkezik (például nem őszinte), de rá szavaztak – azt tehát csak Masnick teszi hozzá, hogy miért.

Ezután reagál az említett Vox-cikk egyik részletére, ami arról szól, hogy a Facebook rossz szerkesztői döntéseinek hatására sok szenzációhajhász, egyoldalú és pontatlan történet került a felhasználók elé, és minden káros hatás, ami emiatt történt, az a Facebook felelőssége. A cikk szerzője szerint bár sokan beődölnek ezeknek az álhíreknek, de a lényeges pont ebben az, hogy azért hiszik el ezeket a történeteket, mert az alapján, amit ők tapasztaltak a való életben a rendszer működésével kapcsolatban, teljesen hihetőek.

Masnick cikke alapján tehát a Facebooknak semmi köze sem volt a választási eredmény alakulásához, az csak és kizárólag az amerikai szavazók nagy részében jelen lévő feszültségek miatt alakult így. A szerző nem áll egyik jelölt pártján sem, sőt, mindkettővel szemben elutasító érzései vannak. Azt ugyan nem fogalmazza meg nyíltan, de a szöveg alapján véleményem szerint ő is a „dühös” választók közé tartozott. Hillary Clintont a status quo tökéletes jelöltjének tekinti, aki semmilyen érdemi változást nem hozott volna, és ez a status quo szerinte jelenleg rossz, amin változtatni kell. Donald Trumpot is rossznak ítéli, aki legalább annyira korrupt lesz, mint az előtte hatalmon lévők, de annak örül, hogy legalább változás lesz. Ahogy ő fogalmaz: „I fear that Trump will make things significantly worse, but I certainly recognize the need to change the status quo overall. And not because of Facebook’s stupid algorithm.”. Azt a véleményemet, hogy a szerző is a „dühös” választók közé tartozik, a következőkkel támasztom alá. Egyrészt ő maga is leírja a cikk utolsó előtti bekezdésében, hogy ő és a Techdirt.com az elmúlt 18 évben sosem voltak különösebben támogatói annak, ahogyan a dolgok az amerikai kormányban (legyen az demokrata vagy republikánus) zajlanak. Másrészt – bár ez csak spekuláció – ez magyarázat lenne a cikk hangvételét meghatározó indulatokra.

Már a cím is „idiótának” nevez mindenkit, aki szerint a Facebook miatt lett az az eredmény, ami, majd a már említett Vox-cikket is „buta Vox-cikknek” nevezi. Ezután pedig végig az elégedetlen tömegekről és az ő elégedetlenségüket kiváltó, rosszul működő rendszerről ír. Azt is egyértelművé teszi, hogy ő is azok között van, akik felismerték a változás szükségességét. Így nem lenne meglepő, ha a cikk érzelmi túlfűtöttsége abból következne, hogy azt érzi a szerző, hogy sokan egy oda nem illő oknak, nevezetesen a Facebooknak tulajdonítják Trump győzelmét, és nem annak, amit ő is érez, miszerint sokan változást akartak.

2.3. A Facebook-alapító Mark Zuckerberg reakciója

A Facebook alapítója és CEO-ja, Mark Zuckerberg a választások után két bejegyzést is közzétett a saját Facebook oldalán. Az első poszt (W2) 2016. november 12-én, a második (W3) pedig november 18-án jelent meg. E bejegyzéseknek csak a leglényegesebb részeit emelem ki.

Témám szempontjából a legfontosabb az, ahogy Zuckerberg első bejegyzésében kifejti, hogy egyáltalán nem akarnak álhíreket látni a Facebookon, és – bár ezt semmivel sem támasztja alá, de – szerinte az oldalon megjelenő tartalmak több,

mint 99 százaléka hiteles, és csak egy nagyon kicsi része álhír. Azonban dolgoznak azon, hogy ezeket is eltüntessék, de mivel ez egy komplex folyamat, ezért nagyon óvatosnak kell lenniük, és így sokszor több időbe telik a munka, mint ahogy azt tervezték.

Első posztja után egy héttel Zuckerberg még egy bejegyzést publikált, amelyben biztosít mindenkit arról, hogy nagyon komolyan veszik ezt a problémát, és bár hosszú ideje dolgoznak már a megoldásán, és jelentős haladást is elértek, de még van munkájuk vele. Újra hangsúlyozza, hogy óvatosnak kell lenniük, illetve azt is, hogy nem akarnak „az igazság döntőbírói” lenni és véletlenül korlátozni hiteles tartalmakat. Kiemeli, hogy egyébként nem osztana meg részleteket a folyamatban lévő munkáról, de az adott téma fontossága és az iránta tapasztalható felfokozott érdeklődés miatt ezúttal mégis megteszi. Ezt követően felsorol hét tervet a problémakezelésre. Többek között tönkretennék az álhírek piacát, és kiszorítanák a hirdetési rendszerükből azokat a szereplőket, akik anyagi érdekekből hamis híreket terjesztenek, illetve azt, hogy harmadik feleket is bevonnának a hitelesség ellenőrzésének folyamatába, és jeleznék az oldalon, ha valamilyen hírt sokan álhírnek jelöltek.

Sundar Pichai, a Google vezérigazgatója, a BBC-nek adott interjújában (Ahmed 2016) négy nappal a Zuckerberg-posztok előtt bejelentette, hogy a Google (is) kizárja az álhíreket terjesztő oldalakat a hirdetési rendszeréből, ezáltal elvágja őket a bevételi forrásuktól.

3. Összefoglalás

Azt, hogy a választási kampány során a Facebook hírfolyamába bekerülő és terjedő álhírek pontosan milyen szerepet játszottak az elnökválasztás kimenetelében, valószínűleg sosem tudjuk meg. Tény, hogy a verseny nagyon szoros volt, és apróságok is fontos szerepet játszhattak a választási eredményben. Tény az is, hogy a Pew felmérései alapján a Facebooknak kiemelt szerepe van az amerikaiak tájékozódásában. Azt is bebizonyították² már, hogy a hírfolyamban látott tartalmak hatással vannak a felhasználókra.

Az viszont egyértelmű, hogy nem lehet kizárólag a Facebook algoritmusát felelőssé tenni mindenért. Hiába nem tudta megfelelően kezelni az álhírek problémáját, és hiába alakít ki egy „visszhangkamrát” a felhasználók körül, ez utóbbinak a létrejötté a felhasználó felelőssége is. Egyrészt az oldal algoritmus is nagyban a felhasználói szokásokra (milyen híroldalakat követ, milyen tartalmakat oszt meg és kedvel stb.) épül, másrészt az oldalon látott tartalmak befogadása és értő, kritikai feldolgozása is az egyén feladata. Az interneten látott információk kritikus kezelésének elengedhetetlen feltétele azonban a megfelelő szintű médiaművelt-

² Egy 2012-es kutatásban (megkérdezésük nélkül) 689 003 főn végzett pszichológiai kísérletet (Kramer–Guillory–Hancock 2014) a Facebook, amelynek eredménye alapján a hírfolyamban megjelenő tartalmak mérhető hatással vannak a felhasználókra. A kísérlet során manipulálták a felhasználók hírfolyamát, a résztvevők egyik fele több pozitív, másik fele több negatív tartalmat látott. A kísérlet megállapította, hogy azoknál, akiknél csökkentették a pozitív tartalmak számát, a változtatás után nagyobb százalékban szerepeltek negatív szavak a bejegyzéseikben, és fordítva.

ség. Aki ugyanis rendelkezik médiaműveltséggel, az „képes arra, hogy dekódolja, értékelje és létrehozza a nyomtatott és az elektronikus média termékeit” (Koltay 2009).

A másik fontos szempont, amit figyelembe kell vennünk, az, hogy a szelektív észlelés elmélete alapján tudjuk, hogy az emberek „keresik azokat az üzeneteket, amelyek megerősítik létező véleményüket, és kerülnek azokat, amelyek el-lentmondanak neki” (Bajomi-Lázár 2006). Ez a Facebook megjelenése előtt is így volt, és továbbra is igaz.

Források

- Ahmed, Kamal 2016: Google commits to £1bn UK investment plan. *BBC News*, 2016. 11. 15. <http://www.bbc.com/news/business-37988095> [2016. 11. 29.]
- Anderson, Monica 2016: Social media causes some users to rethink their views on an issue. *Pew Research Center: Fact Tank*, 2016. 11. 07. <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/11/07/social-media-causes-some-users-to-rethink-their-views-on-an-issue/> [2016. 11. 29.]
- Constine, Josh 2016: Facebook swells to 1.65B users and beats Q1 estimates with \$5.38B revenue. *Techcrunch*, 2016. 04. 27. <https://techcrunch.com/2016/04/27/facebook-q1-2016-earnings/> [2016.11.29.]
- Masnick, Mike 2016: If you're blaming Facebook for the presidential election results, you're an idiot. *Recode*, 2016. 11. 09. <http://www.recode.net/2016/11/9/13578924/trump-blame-facebook-election-results-algorithm-president> [2016. 11. 29.]
- Read, Max 2016: Donald Trump Won Because of Facebook. *NYMag*, 2016. 11. 09. <http://nymag.com/selectall/2016/11/donald-trump-won-because-of-facebook.html> [2016. 11. 29.]
- Reeve, Elspeth 2015: A History of the Hot Take. *New Republic*, 2015. 04. 13. <https://newrepublic.com/article/121501/history-hot-take> [2016. 11. 29.]
- Silverman, Craig – Alexander, Lawrence 2016: How Teens In The Balkans Are Duping Trump Supporters With Fake News. *Buzzfeed News*, 2016. 11. 04. <https://www.buzzfeed.com/craigsilverman/how-macedonia-became-a-global-hub-for-pro-trump-misinfo> [2016.11.29.]
- W1 = *Urban Dictionary*. <http://www.urbandictionary.com/define.php?term=hot%20take> [2016. 11. 29.]
- W2 = <https://www.facebook.com/zuck/posts/10103253901916271> [2016. 11. 29.]
- W3 = <https://www.facebook.com/zuck/posts/10103269806149061> [2016. 11. 29.]
- W4 = <http://graphics.wsj.com/blue-feed-red-feed/> [2016. 11. 29.]

Szakirodalom

- Bajomi-Lázár Péter 2006: Manipulál-e a média? *Médiakutató* 2006. nyár.
- Gottfried, Jeffrey – Shearer, Elisa 2016: News Use Across Social Media Platforms 2016. *Pew Research Center: Journalism & Media*, 2016. 05. 26. <http://www.journalism.org/2016/05/26/news-use-across-social-media-platforms-2016/> [2016. 11. 29.]
- Koltay Tibor 2009: Médiaműveltség, média-írásstudás, digitális írásstudás. *Médiakutató* 2009. tél.
- Kramer, Adam D. I. – Guillory, Jamie E. – Hancock, Jeffrey T. 2014: Experimental evidence of massive-scale emotional contagion through social networks. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 2014. 03. 25. <http://www.pnas.org/content/111/24/8788.full> [2016. 11. 29.]

[Lektorálta: Veszelszki Ágnes]

Székely Noémi

A POKÉMON GO-JELENSÉG ÉS A KITERJESZTETT VALÓSÁG

1. Bevezetés

A Pokémon GO a 2016-os év egyik legsikeresebb online platformon elérhető játéka volt. A játék – szinte az egész világra kiterjedő – népszerűsége egyedülálló jelenség volt, a virtuális lények okoseszközökkel való elkapása meghódította a világot.

A jelen dolgozatban e jelenséget elemzem: milyen okból tett szert a Pokémon GO a kiemelkedő mértékű popularitásra. Megvizsgálom a játék életének szakaszait, bemutatom a hatásait. Ezután szót ejtek a kiterjesztett valóságról (angolul: augmented reality, rövidítve: AR), bemutatom a fogalmat és a jelenséget, valamint világunkban elfoglalt helyét és jövőjét.

A kiterjesztett valóságot alapul vevő és azt felhasználó játékok közül a Pokémon GO számít az eddigi legkiforrottabbnak és legsikeresebbnek. Az első olyan AR-game, amely ténylegesen világsikert ért el, és emberek millióinak vált (hónapokra) a mindennapi élet részévé. Hogyan tovább? Mi lesz a játék és a kiterjesztett valóság sorsa? Dolgozatomban ezekre a kérdésekre keresem a választ.

2. A Pokémon GO játék

2.1. A játék bemutatása

A 2016 júliusában megjelent Pokémon GO játékot a Niantic Labs nevű cég munkatársa, John Hanke fejlesztette ki (Mac 2016). A kiterjesztett valóságra épülő játék (augmented reality game) egy japán videojátékon alapul, amely 1996-ban jelent meg először a GameBoy nevű eszközön (Frank 2016). Az eredeti videojáték és a Pokémon GO lényege, hogy egy elképzelt világban élő, különleges fantázialényeket, ún. pokémonokat kell megtalálni, egy eszközzel elkapni, majd arénaokban más játékosok pokémonjaival szemben párbajba vinni.

A Pokémon GO egy online térben játszható sokszereplős szerepjáték, amelyben a felhasználók kapcsolatot teremthetnek egymással a virtuális térben. A játékot iOS és Android operációs rendszereken lehet játszani – vagyis okostelefonokon és tableteken. A Pokémon GO helyszínelapú játék (location-based game; Das Box 2016), ami azt jelenti, hogy a játék a helymeghatározásra képes okoseszközök térbeli elhelyezkedését, illetve azok egyéb beépített lehetőségeit (például: kamera, képernyő, iránytű, lépésszámláló stb.) felhasználva a valóságos környezetbe helyezi a játékost, amely képet aztán összevegyíti a képernyőn látható játék pályájával. Így tehát a játékos az előtte elterülő, valós világban el-

helyezve látja a valóságban nem létező, pusztán virtuális lényeket, a pokémonokat. A lényeket megtalálva és elkapva pontokat szerezhet a játékos – a cél pedig az, hogy minél több és erősebb lényt gyűjtsön be, amelyekkel aztán más játékosok lényei ellen harcolhat.

2.2. A játék menete

A játék letöltése és telepítése után a felhasználó kiválasztja és meghatározhatja az avatar (a virtuális alteregó) kinézetét (Sonnad–Truong 2016). Három alap-pokémon közül lehet választani: ők lehetnek az első elkapott pokémonok. Az elkapáshoz egy labdát, úgynevezett pokélabdát (Pokéball) kell a lény felé dobni, amelynek segítségével be lehet fogni őket. A pokémonok valós földrajzi helyszíneken helyezkednek el. Ahogy gyaloglás közben halad a játékos előre, a képernyőn a térkép is változik, és közben folyamatosan pokémonokkal találkozhat. Minél több lényt kap el a játékos, annál több pontja lesz, és annál magasabb szintű játékosává válhat (Sonnad–Truong 2016).

Az ötödik szint elérése után csapatot is választhat, ezután van lehetősége arra, hogy más játékosok lényei ellen harcolhasson az úgynevezett edzőtermekben (gym). A csapatok tagjai egymás ellen küzdhetnek, és az üres edzőtermeket elfoglalhatják saját nyertes pokémonjaikkal.

Bár maga a játék ingyenes, lehetőség van arra, hogy a felhasználók valóságos pénzzel PokéCoinokat vásároljanak, amelyeket a játékélmény fokozására vagy annak megkönnyítésére használhatnak fel – például gyorsabban felfejleszthetik lényeinket, vagy trükkök segítségével közelebb csalogathatják őket magukhoz.

Maga a játék tehát önmagában igen egyszerű, ám emberek millióit vonzotta bűvkörébe. Miért lett mégis ekkora siker a Pokémon GO? Erre keressük a következőkben a válaszokat.

2.3. Mitől olyan sikeres a Pokémon GO?

A Pokémon GO legnagyobb különlegessége, hogy összekapcsolta a valóságot a digitális világgal egy mobil eszköz segítségével (Fekete 2016). A virtuális valósággal (virtual reality) ellentétben – amely teljes mértékben kiszakítja a felhasználót a valóságos környezetből – a kiterjesztett valóság (augmented reality) a kézzel fogható valóságban él (Fekete 2016). Ez a specialitás az újmédia és az internet, valamint a közösségi média korában különleges jelentőséggel bír. A felhasználók ugyanis a játékélmény mellett fotóikkal meg is örökíthetik a lényekkel való „találkozást”, amelyet aztán szívesen feltöltenek a közösségi médiaplatformokra. Korunkban pedig, amikor a közösségi oldalakon a felhasználónak a magáról alkotott kép és a lájkok száma legalább annyira fontos, mint a való életben történő elfogadás, a szintén játszó ismerősöktől érkező lájkok és az elismerés felértékelődik.

A játék kiemelkedő sikere mögött meghúzódó másik ok lehet a pokémonozás által nyújtott közösségi érzés megélése (Westaway 2016). A játékosok, akik egyszerre szembesültek az újdonsággal, lelkesen osztották meg egymással tapasztalataikat, tippjeiket, trükkjeiket (Westaway 2016). Az utcát járó, pokémonokat vadászó játékosok összemosolyogtak. A Pokémon GO játék közösségteremtő erővé vált.

Ehhez a közösségi élményhez kapcsolódik egy másik ok, ami a játék sikerességét indokolhatja, ez pedig nem más, mint a nosztalgia (Fitzpatrick 2016). A milleniumi (vagy Y) generáció nosztalgikus érzéseket táplál a Pokémon iránt, hiszen az 1980–1990-es években született generáció tagjai gyerekek, kiskamaszok voltak abban az időszakban, amikor a Nintendo Pokémon-játéka, valamint az azonos című és témájú animesorozat népszerű volt. Így tehát nem véletlen, hogy ez volt az a generáció, amelynek a körében a leginkább elterjedté és népszerűvé vált a játék (Perez 2016; Statista 2016).

A játék népszerűségének okait vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a Pokémon GO „jó időben, jó helyen”, a megfelelő platformokon és a megfelelő közönséget megcélozva született meg. A játék sikere világméretű volt – 2016 végére azonban a lelkesedés lecsengett.

2.4. A játék életszakaszai

A Pokémon GO 2016 júliusában vált elérhetővé a közönség számára (Mac 2016), iOS és Android platformokon. A játék csúcspontját döntötte: a kibocsátását követő napon a Pokémon GO az amerikai App Store legtöbb bevételt hozó applikációja, ugyanakkor az ingyenes kategóriában a leggyakrabban letöltött játék volt (Osborn 2016). Az Apple szerint a megjelenést követő első héten a legtöbbet letöltött applikáció volt az összes app közül (Dillet 2016), a kibocsátás hetében pedig tízmilliónál is többször töltötték le a játékot, amely ezzel a leggyorsabban elterjedő applikációvá vált (Molina 2016a). A játék július 13-ára (hét nappal a megjelenése után) elérte a 15 millió globális letöltést (Molina 2016b).

A statisztikák is igazolják, hogy a játék hatalmas népszerűségnek örvendett a kibocsátását követő hetekben. A letöltések számának rohamtempójú növekedése és a játék iránti lelkesedés azonban egy hét után megtorpant: a július 6-i kibocsátás után július 14-én tetőzött a napi játékhasználat, majd ettől kezdve fokozatosan csökkent (Allan 2016). Emellett csupán két hónap alatt a játék elvesztette fizető játékosainak 79%-át (Stanton 2016), a játék napi hozama is fokozatosan csökkent a júliusi csúcs óta (Sonders 2016), október közepére pedig a Pokémon GO elvesztette vezető helyét a játékok között, és a harmadik helyre csúszott vissza a napi hozam alapján (Sonders 2016).

Ez azonban természetes folyamat, hiszen manapság semmi sem képes hosszabb időn keresztül, folyamatosan ugyanolyan mértékben sikeres maradni. A sebesség azonban kiemelkedő: amilyen gyorsan, hirtelen vált népszerűvé a játék, ugyanolyan gyors ütemben le is csengett a divat.

2.5. A játék hatásai

A Pokémon GO-jelenségnek számtalan hatását figyelhetjük meg úgy a közvetlen környezetünkben, mint a globális társadalomban; pozitív és negatív értelemben.

Alapvető pozitívumként elmondható, hogy a játék közelebb hozta egymáshoz az embereket, közös beszédtemát teremtett, valamint újfajta közös programot hozott létre. Emellett a turizmus és a helyi nevezetességek látogatására is pozitívan hatott: például amerikai nemzeti parkok nagyszámú növekedést tapasztaltak a látogatók számában, akik pokémonozás közben keresték fel azokat (például a washingtoni National Mall and Memorial Parksot; Carlton 2016). Valószínűtlenül váratlan hozadéka is előfordult a pokémonozásnak: egy amerikai nő egy holttestet fedezett fel, miközben telefonnal a kezében kereste a lényeket (Harrar 2016). Jótékonyági szervezetek is igyekeztek kihasználni a játék népszerűségét: az Indiana állambeli Muncie Állatmenhely arra biztatta a pokémonozó játékosokat, hogy sétálás és Pokémon GO-zás közben vegyenek magukhoz menhelyi kutyákat, és sétáltassák meg őket (News 10 2016). A kezdeményezés kiemelkedően sikeres volt, és a menhelyen élő kutyák boldogabban térhettek vissza ideiglenes lakhelyükre.

Mindezen pozitív hatások mellett azonban több problémás incidens is történt, amelyek a Pokémon GO-hoz voltak köthetőek. Előfordult, hogy egy órán belül három játzó tinédzsert raboltak ki az amerikai Maryland Egyetem kampuszán, mert annyira belefeledkeztek a játékba, hogy a rablás teljesen váratlanul érte őket (Morse–Shapiro 2016). Japánban egy pokémonozó sofőr halálos balesetet okozott – éjszaka, a teherautó vezetése közben játszott a sofőr, és figyelmetlensége miatt két gyalogost gázolt el, közülük az egyik azonnal életét veszítette (Dajkó 2016). Amerikában fiatal bűnözők a játék segítségével elhagyatott helyekre csalták a felhasználókat, majd kirabolták őket (Yuhas 2016). Nagy-Britanniában pedig négy tinédzsert kellett kimenteni egy árokból, miután Pokémon-keresés közben véletlenül beleestek (Watson 2016).

Mindezen jelenségek bemutatása után kijelenthetjük, hogy a Pokémon GO-nak előre beláthatatlan, néha szürreális, de semmi esetre sem elhanyagolható mértékű hatásai voltak. A játék igazi popkulturális és kommunikációs divatjelenség volt. A legjelentősebb hatása azonban a már említett kiterjesztett valóság kreatív, újszerű módon történő felhasználása és a játék segítségével a köztudatba való beemelése volt.

3. A kiterjesztett valóság

Bár a mai napig várat magára a virtuális és kiterjesztett valóság használatának régóta jóslott elterjedése (Fekete 2016), a Pokémon GO volt az első olyan, AR-t alkalmazó fejlesztés, amely kiemelkedő népszerűségre volt képes szert tenni. A kiterjesztett valóság a világ számos területét forradalmasíthatja, legyen szó akár az oktatásról, az egészségügyről vagy a kereskedelemről (Fekete 2016).

A kiterjesztett valóság a kézzel fogható valóság egyfajta virtuális, számítógép által generált elemekkel történő kibővítése. A valóságra helyezett digitális „rétegeket” általában okoseszközök (mobiltelefon, táblagép) kameráján keresztül, headseten vagy okos szemüvegen keresztül láthatjuk (Origo 2016). Kiterjesztett valóságnak a valódi és a virtuális világ egyszerre, egy időben történő megjelenését nevezzük (Czéhner 2016). Egy virtuálisvalóság-rendszerre az alábbi három tulajdonság jellemző: valóság és virtualitás kombinálása, valós időben történő interaktivitás, valamint a valódi térbe 3D-s objektumok illesztése (Czéhner 2016).

3.1. A kiterjesztett valóság ma

Manapság még csak néhány területen lehet találkozni AR-rendszeren alapuló technológiával, legfőképpen a játékok világában. A Pokémon GO mellett már több kiterjesztettvalóság-alapú játék kipróbálható – ilyen például a House of the Dying Sun, Batman Arkham VR vagy a Vanishing Realms (Petty 2016). Emellett pedig főleg az applikációk világában fedezhetünk fel ezen a technológián alapuló lehetőségeket. A Real Dragon Pet nevű alkalmazásban a telefon kamerája és egy kinyomtatott oldal segítségével egy „valódi”, háromdimenziós kis sárkányt láthatunk a kijelzőn keresztül; az IKEA bútoráruház applikációjának segítségével pedig – amely lényegében egy online webáruház – méretarányosan megjeleníthetjük a kiválasztott terméket a valóságos térben, akár a szobánkban (Fölker 2015). Az ilyen típusú applikációk alapjaiban változtathatják meg a lakberendezési szokásokat.

Marketing- és reklámcégek is felismerték az AR-ben rejlő lehetőségeket: egyes újság- vagy magazinreklámokhoz kapcsolódóan extra tartalmak érhetők el egy internetről letölthető alkalmazás segítségével (Czéhner 2016).

Navigációs vagy turisztikai applikációk is használják a kiterjesztett valóság adta lehetőségeket: a kamerát feltartva a kijelzőn megjelennek a közelben lévő éttermek, üzletek vagy megállók adatai, illetve épületek, nevezetességek ismertetései – ezek a valós idejű információkat közlő alkalmazások a felhasználókat a könnyebb tájékozódásban és információszerzésben segítik (Czéhner 2016).

Láthatjuk tehát, hogy bár több terület felismerte a kiterjesztett valóságban rejlő lehetőségeket, az AR általános használata még mindig fejlesztéseket igényel. Feltételezhetjük azonban, hogy jövőbeli térnyerése már néhány éven, évtizeden belül látványossá válhat.

3.2. A kiterjesztett valóság jövője

Hogy pontosan mit is várhatunk a jövőben a kiterjesztett valóságtól, azt nehéz pontosan behatárolni. Inkább csak tendenciákra következtethetünk a jelenlegi kutatási irányok segítségével: arról, hogy milyen trendekre számíthatunk, mely

területeken lesz a legjelentősebb a fejlődés, milyen típusú direktívákkal találkozhatunk.

Először is, a technológia terjedése sok más iparágra is hatással lehet. Például egyre több szerverre, számítógépre, chipre és erős videokártyára lesz szükség, hogy azok képesek legyenek kiszolgálni a megnövekedett adatforgalmat (Fekete 2016). Szoftverek fejlesztése is szükségessé válhat, amelyek az AR-en alapuló opciókat, lehetőségeket támogatják (Fekete 2016); valamint további eszközök gyártása is szükségessé válhat, amelyek segítségével – a telefon, tablet kijelzője mellett – érzékeltetni lehet a kiterjesztett valóság elemeit (Fekete 2016).

Egy japán filmművész kisfilmben mutatta be, hogyan képzelel el a kiterjesztett valóság mindennapi létezését világunkban (Origo 2016). Macuda Keicsi szerint a „hyper-reality”-ben, amint végigmegy valaki az utcán, különféle virtuális reklámok, akciók lebegnek majd előtte, miközben egyszerre hívják őt telefonon, kap csetüzenetet, játszik vagy éppen egy internetes ügyfélszolgálati munkatárssal beszélget.

Mindezen – főleg szórakoztató, informáló jellegű – felhasználás mellett azonban a kiterjesztett valóság alkalmazásának lehetősége megjelenik más típusú szektorokban is – például az egészségügy, az orvostudomány területén. Noha ma már elmondhatjuk, hogy történt olyan eset, amelyben egy orvos Google Glass segítségével operált (Meskó 2016), az orvoslás területén számos lehetőség van még az AR felhasználására, ami elősegítheti a betegek zökkenőmentes kezelését. Az AccuVein nevezetű applikáció kivetíti a bőrfelületre az ember vénáit, egyszerűbbé téve így a vérvételt; vagy a digitális kontaktlencsék, retinaimplantátumok segítségével helyreállíthatnák a látássérültek látását, vagy forradalmasíthatnák a cukorbetegség kezelését (Meskó 2016). Már működő szolgáltatás erről a területről a Layar Reality Browser és az AED4EU applikáció, amelyek segítségével a felhasználók rögzíthetik az automata külső defibrillátorok utcai lelőhelyeit egy adatbázisban, amelyhez bárki hozzáférhet az appon keresztül – és szükség esetén így pillanatok alatt megtalálhatja az életmentő segítséget (Meskó 2016)

Végezetül pedig még egy felhasználási területet is megemlíthetünk: az AR a hadsereg, a katonaság számára is potenciális terep. Egy szemhez kapcsolódó okoseszközön keresztül egyszerűbbé válik a kommunikáció, nincs szükség külön, kézzel tartandó és irányítandó eszközre; az információk a virtuális lencséken vagy szemüvegeken keresztül pedig minden egység számára azonnal megjeleníthetőek (Czéhner 2016).

Mindezek a példák is jelzik, hogy a kiterjesztett valóság jövőbeni felhasználásában igen nagy potenciál rejlik, amely lehetőségek az emberiség javát szolgálhatják.

4. Konklúzió

Amint az a Pokémon GO-jelenségnek, utóhatásainak elemzéséből, valamint a kiterjesztett valóság vizsgálatából kiderül, a játék egy izgalmasan új, borzongatóan idegen, mégis lehetőségekben gazdag technológiai innováció elterjedését vetíti előre. A kiterjesztett valóság jövőbeni használata alapjaiban változtathatja meg azt, ahogyan most látjuk a világot, azt, ahogyan gondolkodni fogunk róla, és azt, ahogyan mozogni fogunk benne. Elképzelhető, hogy csupán évek, évtizedek kérdése, és a kiterjesztett valóság teljes mértékben mindennapi életünk részévé válik majd.

Források

- Allan, Robbie 2016: Has Pokémon GO peaked? The data say "Yes.". *SurveyMonkey*, 21. 07. 2016. <https://www.surveymonkey.com/business/intelligence/peak-pokemon-go/> [2016. 11. 27.]
- Carlton, Jim 2016: 'Pokémon Go' Gives Boost to National Parks. *The Wall Street Journal*, 13. 07. 2016. <http://www.wsj.com/articles/pokemon-go-gives-boost-to-national-parks-1468447301> [2016. 11. 27.]
- Czéhner Tamás 2016: Augmented Reality, Kiterjesztett Valóság. *Convergent Network and Services*, 13. 05. 2016.
- Dajkó Pál 2016: Halálos balesetet okozott egy pokémonozó sofőr. *IT Café*, 25. 08. 2016. https://itcafe.hu/hir/pokemon_go_japan_baleset.html [2016. 11. 27.]
- Das Box 2016: Encyclopedie van de location based games (of GPS-games), 02. 2016. <https://dasbox.be/encyclopedie-GPS-spelen/> [2016. 11. 27.]
- Dillet, Romain 2016: Apple says Pokémon Go is the most downloaded app in a first week ever. *TechCrunch*, 22. 07. 2016. <https://techcrunch.com/2016/07/22/apple-says-pokemon-go-is-the-most-downloaded-app-in-its-first-week-ever/> [2016. 11. 27.]
- Fekete Beatrix 2016: Azt hiszed, hogy a Pokémon csak egy játék? Pedig megváltoztathatja a világot. *Portfolio*, 15. 07. 2016. http://www.portfolio.hu/vallalatok/azt_hiszed_hogy_a_pokemon_csak_egy_jatek_pedig_megvaltoztathatja_a_vilagot.234760.html [2016. 11. 27.]
- Fitzpatrick, Alex 2016: How 'Pokémon Go' Took Over the World. *Time*, 12. 07. 2016. <http://time.com/4400791/pokemon-go-iphone-android-nintendo/> [2016. 11. 27.]
- Fölker Csaba 2015: Kiterjesztett valóság – ez a jövő, ismerd meg most! *Napi Droid*, 19. 01. 2015. <http://napidroid.hu/kiterjesztett-valosag-ez-a-jovo-ismerd-meg-most/> [2016. 11. 27.]
- Frank, Allegra 2016: A Chronological History of Pokémon Games. *Polygon*, 26. 02. 2016. <http://www.polygon.com/pokemon/2016/2/26/11120098/pokemon-games-list-history-timeline-release-dates> [2016. 11. 27.]
- Harrar, Landon 2016: Woman Finds Body While Searching for Pokemon. *13KCWY*, 08. 07. 2016. <http://www.kcwy13.com/content/news/Woman-Finds-Body-While-Searching-for-Pokemon-386085821.html> [2016. 11. 27.]
- Mac, Ryan 2016: Google-selejt volt, most globális csoda. *Forbes*, 09. 2016.
- Meskó Bertalan 2016: Forradalmi változásokat hozhat a kiterjesztett valóság az egészségügyben. *MedIQ*, 23. 11. 2016. http://mediq.blog.hu/2016/11/23/forradalmi_valtozasokat_hozhat_a_kiterjesztett_valosag_az_egeszsegugyben [2016. 11. 27.]
- Molina, Brett 2016a: 'Pokémon Go' fastest mobile game to 10M downloads. *USA Today*, 20. 07. 2016. <http://www.usatoday.com/story/tech/gaming/2016/07/20/pokemon-go-fastest-mobile-game-10m-downloads/87338366/> [2016. 11. 27.]

- Molina, Brett 2016b: Report: 'Pokémon Go' downloads top 15 million. *USA Today*, 13. 07. 2016. <http://www.usatoday.com/story/tech/gaming/2016/07/13/report-pokemon-go-downloads-top-15-million/87022202/> [2016. 11. 27.]
- Morse, Dan – Shapiro, Rees T. 2016: Robbers target Pokémon Go players in Maryland and beyond. *Washington Post*, 13. 07. 2016. https://www.washingtonpost.com/local/three-people-playing-pokemon-go-robbed-on-maryland-campus/2016/07/13/f1cde84a-4904-11e6-acbc-4d4870a079da_story.html?tid=sm_tw&utm_term=.1db2a68cb9d5 [2016. 11. 27.]
- Osborn, Alex 2016: Pokémon Go is the top grossing app on the US App Store. *IGN*, 07. 07. 2016. <http://www.ign.com/articles/2016/07/07/pokemon-go-is-the-top-grossing-app-on-the-us-app-store> [2016. 11. 27.]
- Perez, Sarah 2016: Pokémon Go's paying user base has reached a plateau. *TechCrunch*, 29. 07. 2016. <https://techcrunch.com/2016/07/29/pokemon-gos-paying-user-base-has-reached-a-plateau/?ncid=rss> [2016. 11. 27.]
- Petty, John 2016: Top 5 Augmented Reality and Virtual Reality games of 2016. *Marxent Labs*, 21. 07. 2016. <http://www.marxentlabs.com/top-5-augmented-reality-games-2014/> [2016. 11. 27.]
- Sonders, Mike 2016: Pokémon GO daily revenue: On the decline, but there's still good news. *SurveyMonkey*, 28. 10. 2016. <https://www.surveymonkey.com/business/intelligence/pokemon-go-revenue/> [2016. 11. 27.]
- Sonnad, Nikhil – Truong, Alice 2016: The ultimate guide to Pokémon Go. *Quartz*, 14. 07. 2016. <https://qz.com/731057/the-ultimate-guide-to-pokemon-go/> [2016. 11. 27.]
- Stanton, Taylor 2016: Pokémon GO's paying population dropped 79 percent but is still the most profitable mobile game. *Slice Intelligence*, 09. 11. 2016. <https://intelligence.slice.com/pokemon-gos-paying-population-dropped-79-percent-still-profitable-mobile-game/> [2016. 11. 27.]
- sz. n. 2016: Distribution of Pokémon GO users in the United States as of July 2016, by age group. *Statista*, 07. 2016. <https://www.statista.com/statistics/589197/pokemon-go-players-us-age/> [2016. 11. 27.]
- sz. n. 2016: Látványos poklot hozhat el a kiterjesztett valóság. *Origo*, 25. 05. 2016. <http://www.origo.hu/techbazis/20160525-ijesztoen-latvanyos-a-kiterjesztett-valosaggal-teli-jovo.html> [2016. 11. 27.]
- sz. n. 2016: Shelter dogs benefit from Pokémon Go craze; Gamers are helping walk dogs. *News 10*, 25. 05. 2016. <http://www.wilx.com/content/news/Pokemon-Go-craze-benefits-shelter-dogs-386795261.html> [2016. 11. 27.]
- Watson, Leon 2016: Mine rescue teams pull teenagers from cave after they get stuck hunting for Pokémon. *The Telegraph*, 15. 07. 2016. <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/07/15/motorcycle-hits-teenager-as-he-crosses-the-road-playing-pokmon-g/> [2016. 11. 27.]
- Westaway, Luke 2016: Why is Pokémon Go so popular? Here's a theory. *CNet*, 03. 08. 2016. <https://www.cnet.com/news/why-is-pokemon-go-so-popular-heres-a-theory/> [2016. 11. 27.]
- Yugas, Alan 2016: Pokémon Go: armed robbers use mobile game to lure players into trap. *The Guardian*, 11. 07. 2016. <https://www.theguardian.com/technology/2016/jul/10/pokemon-go-armed-robbers-dead-body> [2016. 11. 27.]

[Lektorálta: Veszelszki Ágnes]